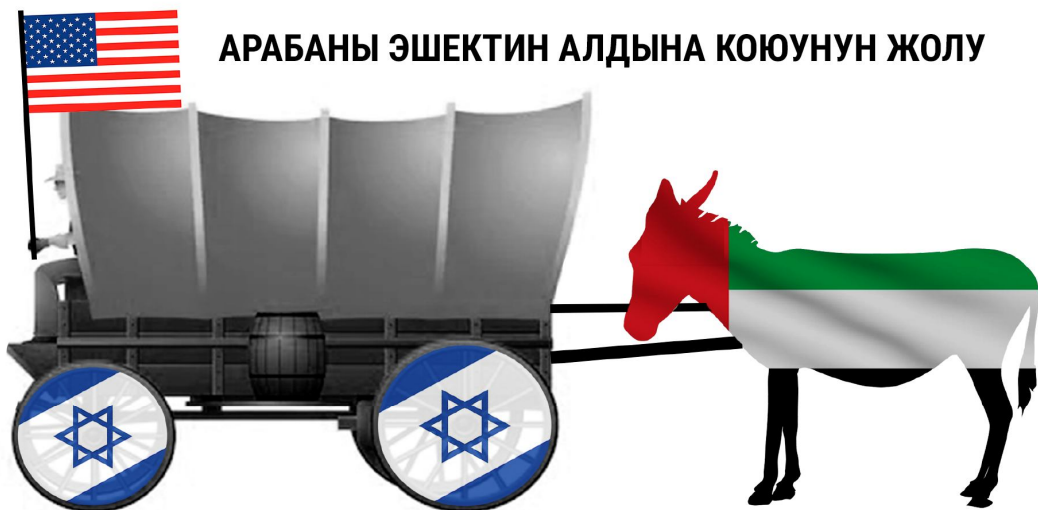

Ал-Ваъй сөзү

«КЫЛЫМ КЕЛИШИМИ»

ЖЕ

АРАБАНЫ ЭШЕКТИН АЛДЫНА КОЮУНУН ЖОЛУ

ИБН ЗАЙД ЖАНА БУЛУҢ АКИМДЕРИ

МУНУН ЖАРКЫН МИСАЛЫ

Режеп Таййиб
 Эрдагандын саясаты
 Ислам таразасында
 (2)

Ислам жана
 Исламдын
 адамзатты
 башкарууга
 кудуреттүүлүгү

Имам Бухарий –
 уламалар жана
 даъватты
 жеткирүүчүлөр үчүн
 өрнөк ала турган
 үлгү

408

Отуз бешинчи
жыл чыгышы,
мухаррам 1442х,
сентябрь 2020м

Ушул санда

- «Кылым келишими» же арабаны эшектин алдына коюунун жолу. Ибн Зайд жана Булуң акимдери мунун жаркын мисалы 3
- Хизб-ут-Тахрир экинчи рошид Халифалыкты тикелөөгө жакындашууда 16
- Ислам жана Исламдын адамзатты башкарууга кудуреттүүлүгү 28
- Режеп Таййиб Эрдагандын саясаты Ислам таразасында (2)..... 40
- *Аалам мусулмандарынын кабарлары*..... 48
- *Куръани Карим сабагында* 54
- *Бейиш бактары:* Эгер мусибаттар болбогондо Кыямат күнү зыянга учурамакпыз (2)..... 67
- Имам Бухарий – уламалар жана даъватты жеткирүүчүлөр үчүн өрнөк ала турган үлгү... 77
- *Соңку сөз:* Бириккен араб Амирликтери-«Израиль» келишими жарыя кылынгандан кийин Араб Мамлекеттери Лигасы Фалестин маселесинде жашырып келген кыянатын ашкере кылды 83
- Суданда тышкы иштер министрлигинин басма сөз катчысы «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырууну колдогондон кийин кызматынан алынды 84

НУСКА БААСЫ

Ливан 1000 лира

Яман 30 риял

Түркия 1 доллар

Пакистан 1 доллар

Австралия 2,5 доллар

Америка 2,5 доллар

Канада 2,5 доллар

Германия 2,5 евро

Швеция 15 крон

Бельгия 1 евро

Британия 1 евро

Швейцария 2 франк

Австрия 1 евро

Дания 15 крон

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**«КЫЛЫМ КЕЛИШИМИ» ЖЕ АРАБАНЫ ЭШЕКТИН АЛДЫНА
КОЮУНУН ЖОЛУ
ИБН ЗАЙД ЖАНА БУЛУҢ АКИМДЕРИ МУНУН ЖАРКЫН
МИСАЛЫ**

Белгилүү болгондой, адатта келишим тараптардын ортосунда түзүлөт, кийин ага ылайык мамилелер орнотулат, келишимге кол коюлат, кийин анын пунктуларына амал кылынат. Бирок, ушул «кылым келишими» андай эмес. А түгүл, ал баскынчылыктарды бекемдөө, мыйзамдаштыруу о.э. улантуу жагынан андан мурунку каргаша келишимдерден айырмаланбаса да, бирок, ал пунктулары маалым кылынышынан жана ушул аталышта жаңы келишимдерде тастыкталышынан мурун аларга амал кылынганы менен мурунку келишимдерден айырмаланат. Трамп Куддусту «Израилдин» борбору деп моюнга алуу, Америка элчилигин ал жерге көчүрүү токтомун кабыл алды, Батыш Жээкти жана Иордан дарыясын «Израилге» кошууну макулдады. Ал булардан башка бир нече токтомдорду, алар туурасында эч кандай келишим түзүлбөй жатып кабыл алды. Белгилүү болгондой, ар кандай келишим эки тараптын болушун талап кылат... Ошондой болгон соң, «кылым келишиминде» экинчи тарап кайда?

Ооба, Фалестин маселесин чечүү бардык тараптарды алдан тайдырды. Америка жана эл аралык коомчулук Фалестин маселесин адаттагы жолдор менен чече албады. Мусулмандарды динине жат чечимдерге ыраазы кылуудан, акимдер өз калктарын эл аралык чечимдерге ишендирүүлөрүнөн үмүт үзүлдү. Мына ушундан кийин иштер тартибине тескери таризде т.а. араба алдыга эмес, арткан жүрүшү үчүн «арабаны эшектин алдына коюу» таризинде «кылым келишими» колдонулду. Ибн Зайд биринчилерден болуп яхудийлер менен мамилелерди нормалдаштырышын жарыялап, ушул назариянын эң көзгө көрүнгөн мисалы болду. Бул жерде Ибн Зайдга окшогон, Американын максатын ишке ашырууну кепилдөө үчүн келишимге кошулууну күтүп жаткан Булуңдагы башка акимдер да бар

экендиги жөнүндө кеп-сөздөр тарап жатат. Бирок, биз аларга мындай дейбиз, бул адамдар – аларды кожоюндары каякка багыттабасын – эч бир жакшылык алып келишпейт. Жөнөкөй айтканда, бул келишимде мусулмандардын жуундукор акимдерине таянылып, кийин мусулмандарга бул келишим мажбурий жүктөлүүдө. Бул келишимдин андан мурунку түзүлгөн келишимдерден айырмасы ушунда: мында эч ким Америка жана «Израиль» белгилеген көз караштан башка көз карашка ээ эмес. Бул келишим аткарылышы үчүн гана болуп, бул жерде мусулмандар, ал тургай, Фалестин калкы да өз сөзүн айта албайт жана бардыгы ушуга амал кылышы керек.

Ушул түрдөгү келишимдерди жарыя кылуу Америка ийгиликсиздикке учурап, туңгуюк көчөгө кирип калганын көрсөтөт. Ушул себептен улам, мындай абалдан чыгуу үчүн келишимдерди ушул таризде жарыя кылууга мажбур болду. Ушул келишимдин бул таризде жарыя кылынышын саясий Исламга каршы күрөштөн ажыратып болбойт. Себеби, саясий Исламга каршы күрөш региондогу Американын эл аралык саясатынын негизи болуп эсептелет жана саясий Ислам Америка кызыкчылыктары алдында чоң тоскоолдукка айланган. Бүткүл оюн карталары Американын колунда турганына карабастан, ал азырга чейин саясий Исламды жок кыла албады. Себеби, мусулмандар арасында саясий Ислам коомдук фикирге сиңип кеткен. Саясий Ислам коомдун аң-сезимин ушундай бир даражада калыптандырды, Америка аны жана анын таасирин этибарсыз калтыра албайт. Кала берсе, Америка Иран, Түркия жана Саудия сыяктуу мусулмандарды айгинелешин эң көп айткан мамлекеттердин акимдерине ыплас ролдорду тапшырышы ушул коомдун аң-сезимин начарлатпады, тескерисинче, күчөтүп жиберди. Мисалы, бүгүнкү күндө мусулмандар алдында Саудия акимдеринин аброю түшүп кетти, алар гана эмес, ушул акимдерди ээрчиген уламалар да аброюн жоготушту. Демек, мусулмандар Америка ойлогондой акимдерге жана алардын токтомдоруна ээрчүүчү эмес, тескерисинче, тирүү (сергек) позицияга – ал тургай, бул позиция кээде күчөп, кээде алсырап турса да – ээ болууда. Иранга келсек, мусулмандарга карата душманчыл мамилеси себептүү о.э. Афганистан, Ирак, Яман, Сирия жана Ливанда Америка менен көптөгөн ортоктош кызыкчылыктары болгондуктан, Иран мусулмандардын душманына айланды. Мусулмандардын ага каршы душмандыгы жандуу (тирүү) душмандык. Т.а. Уммат

убакытты күтүп жатат, мусулмандарга каршы жасаган кылмыштары үчүн Ирандан өч алууну каалайт. Мусулмандар Ирандын бул кылмыштарын Америка кызыкчылыгы үчүн жасалган деп билишет. Мусулмандар Эрдагандын кыйратуучу шаръий каталарын да көрүшүүдө. Ал тургай, Эрдаган көптөгөн мусулмандарды алдоого кудуреттүү болгон болсо да, бирок анын кырсыктуу каталарын күзөтүп жаткандар жана анын ролун ачып таштагандар бар. Мусулмандардын кеңири аң-сезимдүү тобу Эрдагандын кылып жаткан иштери жөнүндө жалпы фикирге ээ. Эрдаган катардагы мусулмандардан пайдалангандыктан аң-сезимдүү кишилердин нааразылыгына жана сыңдоосуна учурап жатат. Эрдаган жана ага окшогондор албетте тарых таштандысына ыргытылат. Америка дүйнөнүн бардык жайында мусулмандарга каршы зулум эшигин ачышы мусулмандарды өз дини үчүн дагы да сак болууга үндөдү. Башкача айтканда, өлүк Уммат эмес, тирүү Умматты көрүп турабыз, бул Умматта бардык кубат элементтери жашырылган жана ал өзүнүн турмуштагы ролун кайра ээлөөнү ынтызарлык менен күтүүдө.

Фалестин маселеси – дини менен тирүү болгон ушул Умматтын эң маанилүү маселелеринен бири. Ушул келишимди Умматка «кылым келишими» да, Трамп жана анын моюн сундурулган эшеги да көтөрө албайт. Ооба, Трамп бул келишимди акимдерге жүктөп, аларды ачык-ашкере ушул келишимди колдоого мажбурлай алат. Бирок, бул мусулмандар үчүн эч кандай нерсени өзгөртпөйт. Бул келишим – башка келишимдердин эң ийгиликсиз. Анда жалган тынчтык орнотулушун яхудийлер өздөрү да билишет. Ушул себептен улам, бул тынчтык курулай сөздөн о.э. Булуңдагы Умматтын нефтисинен түшкөн акчаларды яхудийлердин капчыгына салуу үчүн акимдер уурдаган каражаттарды уурдоодон башка нерсе эмес. Анткени, яхудийлердин кимдигин өтө жакшы билесиңер! Алар акчага ибадат кылган кимселер болуп, жер жүзүндөгү калктардын эң зыкымдары.

Фалестин маселеси – Батыш жана яхудийлер ортосундагы шериктештикке негизделген колонизаторлук маселе. Ал Умматтын жүрөгүнө сайылган уу канжар болуп, Батыш бул канжар аркылуу мусулмандарды күчсүздөнтүүнү жана алдан тайдырууну көздөйт. Мусулмандар үчүн Фалестин маселеси акыйдавий жанажихадий маселе. Мусулмандардын назарында бул маселени эл аралык токтомдор жана саткынчыл келишимдер чечпейт. Фалестин

маселеси биринчи кезекте исламий маселе. Экинчи кезекте, анын исламийлигин сактап калуу туурасындагы Роббинин буйругун аткаруу жүктөлгөн бүткүл мусулмандардын маселеси. Ислам менен башкаруу үчүн мусулмандар тарабынан тандалган акимдердин маселеси. Бул акимдер Аллахка, Анын Расулуна жана динине о.э. мусулмандарга кыянаттык кылган, Батыш өзүнүн долбоорлорунун жана кызыкчылыктарынын ишеничтүү коргоочусу катары тандаган акимдер эмес, Умат тандаган жана Роббинин шариятын колдонууга өкүл болгон акимдер.

Мусулмандар Муса алайхиссаламдан баштап Кыямат күнүнө чейин жашап өткөн яхудийлер жөнүндө, аларга эмне болушу, алардын аякташы кандай болушу о.э. чыныгы мусулмандык сыфатына ээ болгон мусулмандар алардын мамлекетин жок кылышы жөнүндө анык фикирге ээ. Аллах Субханаху алар жөнүндө мындай дейт:

(وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُتُوا الْأَرْضَ)

«Кийин Бани Исраилге: «Мына ушул жерди мекен туткула», дедик» [17:104]

Т.а. «биз Мусадан кийин Бани Исраилге ушул жерди мекен туткула» дедик. Т.а. алар бытыранды абалда жашашат, алардын дайындуу мекени жана улуттук мекени болбойт. Ар бир өлкөдө алардын аз сандуу тобу болуп, алар ал жерде бузукулук жайышат жана кылышат. Алардын бузукулуктары натыйжасында ошол өлкөлөрдүн калкы жана акимдери маал-маалы менен аларды эң жаман азапташат. Бул жөнүндө Аллах Таала мындай дейт:

(وَإِن تَادَّبَنَّا رَبُّكَ لَيُعَذِّبَنَّ عَلَيْهِمْ لَى يَوْمَ الْآزِمَةِ مَنْ يَسْأَلْهُمْ سَوْءَ الْعَذَابِ)

«Ошондо Роббиң албетте алардын үстүнө Кыямат күнүнө чейин жаман азап менен азаптай тургандарды жиберилишин билдирген» [7:167]

Буга тарых күбө болгон. Алар түрдүү калктар жана мамлекеттер тарабынан кыйноого салынган, азапталган, куугунтукталган жана өлтүрүлгөн. Себеби, алар бузуку азчылык катары жашаган мамлекеттерде бузукулук кылууда, аңжал чыгарууда, сойкулукту жаюуда, сүткордукта, адамдардын мүлкүн арам жолдор менен жеште жана согуш чыгарууда айыпталышкан. Алар бытыранды болушканда аларга ошол мамлекеттер тарабынан азап берилген, алар бүтүндөй жок кылынган. Аллах Таала аларды бүтүндөй жок кылууну каалаганы үчүн алардын бир жайда, бир мамлекетте топтолушуна өкүм кылды, алардын бүтүндөй жок кылынышы ушул

мамлекетте ишке ашсын деп. Бул жөнүндө Аллах Таала мындай дейт:

﴿إِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا﴾

«Качан кийинки убакыт сааты келгенде, силерди бир жайга жамдайбыз» [17:104]

Аллах Таала алардын эки ирет адашууга түшүп, бузукулук кыларын айткан. Алардын биринчи адашуусунда жана бузукулугунда Аллах Таала алардын үстүнө күч-кубат ээлери болгон өзүнүн берилген пенделерин жиберди. Аллах Таала айтат:

﴿إِذَا جَاءَ وَعْدُآ وَلَهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَلِ اللَّيْلِ آوَّانَ وَعْدًا مَّقْعُولًا﴾

«Качан эки бузгунчулуктун биринчисинин убагы келгенде Биз силерди жазалоо үчүн кубаттуу пенделерибизди жибердик. Алар жерди кезишти. Ошентип, убада аткарылды» [17:5]

Бул Умар ибн Хаттаб رضي الله عنه доорунда жүз берген. Алардын биринчи адашуусунан жана бузукулугунан кийин яхудийлер жөнүндө алар бытыранды абалда жашап, аларга мамлекеттер тарабынан эң жаман азап берилгенден башка нерсени укпадык. Мындай азаптардын эң көзгө көрүнгөнү – немис калкына каршы яхудийлер жасаган бузукулуктар акыбетинде Гитлердин аларга азап бергени. Яхудийлердин экинчи адашуусуна жана бузукулугуна келсек, Британия жетектеген куфр мамлекеттеринин жардамы менен нажас мамлекет жарыя кылынышы менен яхудийлер мубарек Фалестин жерине топтолгон бүгүнкү доордо болду. Яхудийлер аларды жамдап коргой турган улутук мекенге ээ болдук деп ойлошууда. Бирок, алар мунун артында Аллахтын каалоосу турганын билишпейт. Себеби, Аллах аларды бүтүндөй жок кылуу үчүн бир жайга топтоону каалады. Яхудийлер ушул экинчи ирет адашууга түшүп, бузукулук кылышы момун пенделер биринчи ирет мечитке киришкендей дагы мечитке кирүүлөрүн күтүүдө. Аллах Таала айтат:

﴿إِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُؤُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَخَلُّوا أَلْمَسِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَّرُوا مَا ظَلَمُوا تَبِيرًا﴾

«Качан кийинки (бузукулуктун) убакыт сааты келгенде, (алар дагы) жүздөрүңөрдү кара кылуулары, абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирип, (аны тебелеп-тепсөөлөрү) үчүн о.э. ээлеп алган (бардык) жерлерди ойрон кылуулары үчүн (дагы душмандарыңарды силердин үстүңөргө жиберибиз)» [17:7]

Аллах Субханаху яхудийлерди бүтүндөй жок кылып, алардын мамлекетин бүтүндөй жок кылууну каалаганы үчүн аларды бир жайга топтоого өкүм кылды. Ошондуктан, биз аларга мындай дейбиз: каалаганыңарды кылгыла, убада кылынган күн унутулгус жана силер бүтүндөй жок кылына турган күн болот. Ал күн кечикпейт, мусулмандар ал күндү чыдамсыздык менен күтүшүүдө. Силердин жок кылынышыңар Расулуллах ﷺ башарат бергендей Ислам негизинде жана мусулмандардын колу менен болот. Бухарий Ибн Умардан риваят кылган хадисте айтылат: Мен Расулуллах ﷺдын мындай дегенин уктым:

«تَقَاتِلُكُمْ الْيَهُودُ فَتَسْلُطُونَ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ يَقُولُ الْحَجْرُ: يَا مُسْلِمَ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَائِي فَأَقْتَلْهُ»

«Яхудийлер силерге каршы согушат, силер алардын үстүнөн өкүмдарлыкты колго аласыңар. Ошондо, ал тургай таш да: «Эй мусулман, мына менин артымда яхудий турат, кел аны өлтүр», - дейт». Бул, Расулуллах ﷺ:

«ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَىٰ مِنْهَا جِ النَّبِيَِّّةِ»

«Кийин Пайгамбарлык минхажы негизиндеги халифалык болот», деп убада берген Халифалык доорунда болот. Аллахтын урухсаты менен Халифалык дүйнөнүн чыгышына-батышына өкүмдарлык кылуу менен улуу мамлекетке айланат о.э. Азиз жана Хамид Заттын туура жолуна даъват кылат. Муслим Савбандан риваят кылган хадисте Савбан айтат: Расулуллах ﷺ айтты:

«إِنَّ اللَّهَ زَوَىٰ لِي الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ مَلِكًا أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مَا زَوَىٰ لِي

مِنْهَا»

«Аллах жерди мага көрсөттү, ошондо анын күч чыгышынан күн батышына чейин бардык жайларын көрдүм. Аныгында, Умматымдын бийлиги мага көрсөтүлгөн жайларга чейин жетип барат». Бирок, биздин максатыбыз Батыш сыяктуу калктарды колония кылуу, аларга зулум өткөрүү, байлыктарын талап-тоноо эмес. Тескерисинче, адамдар топ-топ болуп Исламга кириши, кафир болгон кимселердин сөзү төмөн, Аллахтын сөзү жогору болушу о.э. аларды адамдарга кулдук кылуу караңгылыгынан роббаний хидаят нуруна алып чыгуу биздин милдет. Бул болсо, Аллахтын четке кагылбай турган жана жалган болбогон убадасы. Эртеңки күн күтүп жаткан киши үчүн жакын.

Ушул «Ал-Ваъй сөзүндө» жарыяланган макалабызга шейх Мухаммад Мутаваллий Шаъравий рахимахуллахтын Исра сүрөсүнүн

аяттарынын тафсиринде айткан, «Израиль» мамлекетинин жок болушу туурасындагы сөздөрүн кошуп өтүүнү кааладык. Биз рахимахуллахтын видеолекциясын кагазга түшүрүп, адатта ал иштеткен өзгөчө жергиликтүү тилге да, мүмкүн болушунча иштеткен фасахаттуу араб тилине да өзгөчө этибар бердик. Аллахтан бизди жетиштиришин сурайбыз. Шейх мындай дейт:

«Аузу биллахи минаш шайтонир рожим: Аллах Таала айтат:

(وَقُلْنَا مَنْ بَعْدَهُ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُتُوا أَلْأَرْضَ)

«*Кийин Бани Исраилге Жерде жашагыла, дедик*» [17:104]

Эгер, сизге кимдир бирөө Жерде жашагыла, десе, ал сизге жер жүзүнүн бирер бөлүгүнөн жай көрсөтүшү керек. Ал эми, ал жерде жаша, деди. Макул, анда, каерде жашашыңар керек? Мисалы, Порт Саиддеби, Каирдеби, Мисирдеби, Иорданиядабы, каерге өзүңөргө жай кылышыңар керек? Себеби, бирөө баланча жайда жаша десе, ошол жерден анык жайды белгилеп бериши керек. Бирок, Аллах Таала «اسْكُتُوا أَلْأَرْضَ» (Жерде жашагыла) деди. Мунун мааниси эмне болот?! Анын мааниси ушул: яхудийлер жер жүзүндө бытыранды жана бөлүнгөн улуттар катары калышат, эч качан алар белгилүү бир жайды мекен кылышпайт, эч качан улуттук мекендери болбойт, дегени. Т.а. яхудийлер кээ бир өлкөлөрдө азчылык болот жана ошол өлкөдөгү адамдар аларга асылып, душмандык кылып, өлтүрүп турат, деп айтууда. Ошондуктан, Хак Субханаху ушул аятта да мындай деген:

(وَإِنَّا دَنَّا رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ آلِي يَوْمِ الْآزِيمَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ)

«*Ошондо Роббиң албетте алардын үстүнө Кыямат күнүнө чейин жаман азап менен азаптай тургандарды жиберешин билдирген*» [7:167]

«Билдирген» деп жатат. Эгер, Аллах билдирген болсо, демек, Кыямат күнүнө чейин яхудийлерди азаптай тургандарды шексиз жиберет».

Шаъровий сөзүн улантат: «Аллах Тааланын:

(وَقُلْنَا مَنْ بَعْدَهُ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُتُوا أَلْأَرْضَ)

«*Кийин Бани Исраилге жер жүзүндө жашагыла, дедик*», деп айткан сөзү өз тастыгын тапты. Аллах аларды жер жүзүндө улуттук мекендери жок майда улут кылып, таратып таштады. Бирок, батыл аскерлери болгон бир коом келип, аларга улуттук мекен кылып беребиз дешүүдө. Алар яхудийлер үчүн улуттук мекен кылуу аракетин башташты жана Фалестинди мекен кылууга токтом

кылышты. Биз муну өзүбүз үчүн өч алуу деп ойлоп жатабыз. Жок, Аллах Таала ушул Исра сүрөсүнүн башында айткандай, биз:

(عِبَادًا لَّنَا)

«*Биздин пенделерибиз*» [17:5]

деп сыфаттаган аскерлер катары аларга сокку беришибизди каалап жатат. Белгилүү болгондой, Ислам аларга дүйнөнүн ар бир өлкөсүндө т.а. жер жүзүнүн бардык жайында сокку бере албайт. Бирок, Аллах аларга сокку берилишин каалаганда, «لَيْفِيًا» деп айтылгандай, аларды тарап кеткен мамлекеттерден топтоп алып келүү идеясын пайда кылды. Аллах Таала айтат:

(هَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ)

«*Качан кийинки (бузукулуктун) убакыт сааты келгенде,*

(لَيَسْرُواْ وَجُوهَكُمْ)

«*жүздөрүңөрдү кара кылуулары*»

(جِئْنَا بِكُمْ لَفِيًا)

«*силерди бир жайга топтойбуз*». (Т.а. аларга сокку берүү максатында бир жайда топтодук). Себеби, Ислам бүткүл дүйнөгө каршы турууга, яхудийлер жамааты же турагы болгон ар бир өлкөгө согуш кылууга кудуреттүү эмес. Демек, Бальфур чакырган о.э. Британия, Америка жана Исламга душман болгон бардык мамлекеттер колдоп-кубаттаган яхудийлерди бир жайга жамдоо идеясы Ислам маселесине кызмат кылуу үчүн болду. Бул кандай кызмат? Бул кызмат ушул: алар бүткүл жер жүзүндө бытыранды болушкандан жана биз бүткүл жер жүзүндө алардын изинен жүрө албаганыбыздан кийин, жогорудагы аятта, Аллах яхудийлерди жер жүзүнөн бир жайга чогултушун айтууда.

(هَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيًا)

«*Качан кийинки (бузукулуктун) убакыт сааты келгенде, силерди бир жайга топтойбуз*».

Биз учурда яхудийлер менен, Аллах Тааланын төмөндөгү аятында айткан баскычтабыз:

(ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ)

«*Кийин Биз силерди кайрадан алардын үстүнөн жеңишке ээ кылдык*» [17:6]

Алар ошол кайрадан жеңишке жетишинин мөөнөтү качан аяктайт? Качан гана биз Аллахтын күч-кубатына ээ болгон пенделерине айлансак аяктайт. Силер Аллахтын күч-кубатка ээ пенделери болууну кааласаңар алыстаткыла, кааласаңар

тездеткиле. Бирок, ушул маселени диний маселе деп билгиле, аны арабдарга таандык маселе же болбосо саясий маселе деп билбегиле, жок, эч качан андай дебегиле. Маселеге ыйман жана Ислам маселеси деп карагыла. Бул болсо, баарыбыз Аллахтын күч-кубатка ээ пенделерине айланганга чейин эч качан ишке ашпайт. Эгер, биз Аллахтын күч-кубатка ээ пенделери болсок, яхудийлер бизден үстөм боло алышпайт. Аллах Субханаху ва Таала Куръанда бирер маселени көтөргөн болсо, вакиъде да аны тастыктай турган окуя болушу керек. Эгер, турмуш яхудийлер бизди жеңбестен улана турган болсо, биз өз минхаж-жолубуздан алысташкан болобуз. Ушул себептен улам, арифтерден биринен (т.а. Аллахтын аятын жакшы түшүнүү менен Ага жакын болгон кишилерден) яхудийлердин Байтулмакдиске киришкенинин кабары айтылганда, ал Аллахка сажда кылган экен. Ошондо ага: «Яхудийлер Байтулмакдиске кирген болсо, силер эмнеге Аллахка сажда кылдыңар?», деп сурашыптыр. Ал: «Роббибиз:

(وَلِيخْلُوا أَلْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ)

«Абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирүүлөрү үчүн», деп айтканы тастыгын таап жатат. Себеби, абалкы ирет кирүүлөрү ишке ашкандан кийин гана экинчи ирет кирүүлөрү жүзөгө чыгат. Демек, бул болушу керек», деп жооп бериптир. Ал киши Куръандын маселелери вакиъликте тастыкталганы үчүн Аллахка хамд айтууда.

(لَمْ يَرَدْنَا لَكُمْ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ)

«Кийин Биз силерди (яхудийлерди) кайрадан алардын үстүнөн жеңишке ээ кылдык». Яхудийлерге мындай мүмкүнчүлүктү бербейбиз, деп айтылбайт. Себеби, биз Аллахтын күч-кубатка ээ пенделери болбогонубуз үчүн алар кайрадан жеңишке жетишти.

(لَمْ يَرَدْنَا لَكُمْ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ)

«Кийин Биз силерди (яхудийлерди) кайрадан алардын үстүнөн жеңишке ээ кылдык», деген аятты яхудийлерге карата айтып жатат. Бул аятка да этибар менен карагыла:

(وَأَمْذَنَّاكُمْ بِلَأْمَالٍ)

«Биз силерге мал-дүйнөнү мол кылып бердик», деп жатат. Этибар берген болсоңор, яхудийлер чынында эле өтө бай. Кийин «وَيَذِين» перзенттерди көп кылып бердик» деп айтылды. Т.а. бул перзенттеринин баарысы армия сабында.

(وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا)

«Силерди нафар жагынан көп кылдык». Аяттагы نَفِير (нафар) эмне? النَفِير сөзү адамга жардам берүүлөрү үчүн нафар-адам чакырууну түшүндүрөт. Себеби, өзү аткара алууга күч-кубаты жок анын. Яхудийлердин өздөрү аткарышы үчүн күч-кубаттары барбы? Жок, албетте. Ушул себептен улам, алардын арттарында эки ири мамлекет турду. Демек, аларга мал-дөлөт жана перзенттерди мол кылып берилгени да, жардам берүүчү адамдардын берилиши да өз тастыгын тапты. Кийин Аллах Өз өкүмүн белгилеп, яхудийлерге:

﴿إِنَّا أَحْسَنُكُمْ أَحْسَنُكُمْ لِأَنفُسِكُمْ وَإِن أَسَأْتُمْ فَلَهَا﴾

«Эгер жакшы иштерди жасасаңар, өзүңөргө жакшылык кылган болосуңар, эгер жаман күнө иштерди жасасаңар да өзүңөр үчүн», деп айтууда. Я Жараткан, алардын жеңишке жетүү абалдары дагы улана береби. Албетте жок, уланбайт. Себеби, аятта мындай деп айтылууда:

﴿إِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُؤُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَخْلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبْتَلُوا مَا عَلَّمُوا تَجِيرًا﴾

«Качан кийинки (бузукулуктун) убакыт сааты келгенде, жүздөрүңөрдү кара кылуулары, абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирип о.э. ээлеп алган (бардык) жерлерди ойрон кылуулары үчүн (дагы душмандарыңарды силердин үстүңөргө жиберемиз)». Кудум бул аятты биздин кайгыдан ойгонушубуз жана кайра Аллахтын пенделерине айланышыбыз үчүн айтууда. Мына, бүгүн биз Исламий ойгонууну жана Исламий аң-сезимдүүлүк күчөп жатканын сезип жатабыз. Качан Аллахтын күч-кудуреттүү пенделерине айлансак, яхудийлерге:

﴿إِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُؤُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَخْلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبْتَلُوا مَا عَلَّمُوا تَجِيرًا﴾

«Качан кийинки (бузукулуктун) убакыт сааты келгенде, (алар дагы) жүздөрүңөрдү кара кылуулары, абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирип о.э. ээлеп алган (бардык) жерлерди ойрон кылуулары үчүн (дагы душмандарыңарды силердин үстүңөргө жиберемиз)», дейбиз. Карагыла, эң урматтуу дене мүчөсү эмне? Бул – жүз. Ошондуктан, жүздөрү кара болот делүүдө.

﴿وَلِيَخْلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

«Абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирип, (аны тебелеп-тепсөөлөрү) үчүн», аятына келсек, бул жерде

Роббибиз мечиттин тарыхына да, ага кандай кирип барылганына да кеңири киришпеди. Аятты окуп чыккыла:

﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُخْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُنُقَكُمْ بِرَأْسِكُمْ وَالغَدَاةُ لَكُم مَّعْرُوفَةٌ﴾

«О.э. Биз Бани Исраилге бул Китепте – силер албетте Жерде эки ирет бузукулук кыласыңар жана чоң текеберликке берилесиңер, деп хабар бердик. Анан, качан ал (бузукулук)тардын биринчисинин жасоо убагы келгенде, Биз силердин үстүңөргө жазалоо үчүн (күч-кубат ээлери болгон) пенделрибизди жибердик. Алар (силерди жок кылуу, туткун алуу үчүн) короо-жайларды аралап тинтишти. (Бул убада) аткарылуучу убада болду» [17:4-5]

Аллах Тааланын:

﴿وَلِيُخْلُوا وَآلَمَسِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

«Абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирүүлөрү үчүн», деген аяты ошол биринчи ирет Масжидул Аксага кирилгенине далалат кылат. Ушул кирүү Умар رضي الله عنهнун Халифалыгы доорунда, исламий кеңейүү убагында болгон. Бирок, ошол убакта бул мечитке киргенибизде «Израилден» өч албаганбыз. Себеби, ал убакта Акса мечити «Израилге» көз каранды эмес, Рум мамлекетине көз каранды эле. Ошондуктан, ага биринчи ирет киришибиз алардан өч алуу үчүн болбогон. Бул – кийинчерээк «Израилдеги» экинчи ирет боло турган кирүү туурасындагы эскертүү.

﴿لِيَسْرُوا وَجُوهَهُمْ وَلِيُخْلُوا وَآلَمَسِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

«(Алар дагы) жүздөрүңөрдү кара кылуулары, абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирүүлөрү»

Бүгүн жеңиш яхудийлердин колунда, ошондуктан, биз мечиттен чыгууга мажбур болдук. Бирок, кийинки бузукулуктун убагы келгенде биз аларды жүздөрүн кара кылып, инша Аллах абалкы ирет киргенибиздей, кайра дагы Масжидул Аксага кирип барабыз. Бул жерде мечитке бүгүнкү күндө кирүү жөнүндө сөз болуп жатат, тарыхтагы кирүү жөнүндө эмес. Себеби, тарыхта мечитке кирүү яхудийлерди кор кылуу үчүн болбогон. Акса масихийлерге, Рум мамлекетине караштуу болгон.

﴿وَلِيُخْلُوا وَآلَمَسِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَتَّبِعُوا مَا عَلَّمُوا تَبِيرًا﴾

«Абалкы ирет киргендери сыяктуу Масжидул (Акса)га кирүүлөрү үчүн о.э. өздөрү ээлеп алган (бардык) жерлерди ойрон кылуулары үчүн». Т.а. убагы келип, яхудийлер үй-жай курушат жана ошол жерлерге жайгашат, биз болсо, алар жайгашкан жерлерди ойрон кылабыз, алардын ойрон болуулары жана кыйроого учуроолору анык болуп, инша Аллах бул албетте болот. Биз буга ишенебиз.

﴿إِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرَةَ﴾

«Качан кийинки убакыт саат келгенде», деп айтууда: ошол убакыт-саатка ынтызарлык биздин колубузда болуп, эгер биз кайра Аллахтын күчтүү кулдарына айлансак, Роббиз аны шарый убадага албетте айлантат. Кудум биринчи ирет болгондой, алардын жүзүн кара кылабыз жана биринчи ирет киргенибиздей Аксага кирип, алар ээлеп алган жерлерди ойрон кылабыз. Бүткүл ааламдар Роббиси Аллахка мактоолор болсун». (Шаъровийдин сөздөрүнөн).

Фалестин маселесиндеги эң чырайлуу нерсе ушул: ал мусулмандар үчүн теңдешсиз акыйдавий маселени айгинелейт. Аллах Таала бул маселени тафсилаты менен зикр кылып, акыйкат менен батыл ортосундагы күрөштүн касиеттерин өзгөргүс кылып белгиледи. Ал Фалестин маселеси жөнүндөгү өкүмдөрдү тартип менен келтирди, бул маселени кушкабар кылды, ага ыйманды ажырагыс кылып байлады. Аллах жүз бере турган окуяларды ушундай багытта белгиледи, эгер мусулмандар Аллахтын күч-кубат ээси болгон пенделери болсо гана жеңишке жетишет. Ал яхудийлерди таркатып жиберүүнү каалады. Ошондуктан, алар чачылып кетишти. Алардын бытырандылыгы аларды жок болуп кетүүдөн сактап калат. Себеби, бытырандылык аларга эң жаман азап менен азаптай турган кишилердин жиберилишине тоскоолдук болбойт. Бирок, Аллах аларды жок кылууну каалаган соң, алар бир жайда топтолуулары үчүн аларда улуттук мекен түзүү идеясы пайда болот. Алар жер жүзүндө бытыранды болушканда мүмкүн болбогон иш т.а. алардын жок кылынышы алар топтолушканда мүмкүн болот. Яхудийлер жана Батыш алар үчүн улуттук мамлекет түзүү жөнүндө фикирлеши өздөрүнө каршы план болду. «Израилдин» жок болушу жөнүндө сөз кылган Исро сүрөсүндөгү аяттардын чырайлуулугу ушунда: бул жерде кудум мусулмандарга мүмкүнчүлүк берилгендей, аларга да мүмкүнчүлүк берилүүдө.

إِنَّا أَحْسَنُكُمْ أَحْسَنُكُمْ لَأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَلْتُمْ فَلَهَا

«Эгер (ошондон кийин) жакшы амалдарды жасасаңар – өзүңөргө жакшылык кылган болосуңар, эгер жаман – күнөө иштерди жасасаңар да өзүңөр үчүн». Мусулмандар да, эгер Аллахтын күч-кубатка ээ болгон кулдары болушса, яхудийлерди жок кылышат жана эгер андай сыфатка ээ болушпаса буга жетише алышпайт. Бирок, гайбий тарап яхудийлерди бузукулук кылууларына жана жок кылынууларына карай кетүүдө. Мусулмандар өз динине кайтышат жана яхудийлерди жок кылышат. □

ХИЗБ-УТ-ТАХРИР ЭКИНЧИ РОШИД ХАЛИФАЛЫКТЫ ТИКЕЛӨӨГӨ ЖАКЫНДАШУУДА

Жардамсыз калтыргандар жана каршы чыккандар ага
зыян жеткире албайт, ал Аллахтын буйругу келгиче
ушундай уланат!

Шайиф Ширадий – Яман

Ал-Ваъй журналынын ушул саны хижрий 1442-жылдын башына т.а. мухаррам айына туура келди. Ушул таквимдин башталышы эмнени түшүндүршү бизге жакшы белгилүү. Рошид Халифалыкты тикелөө аркылуу динди тикелөөгө аракет кылууда эч ким Хизб-ут-Тахрирге тендеше албашы мусулмандарга сыр эмес. Хизб тикелөөгө аракет кылып жаткан ушул рошид Халифалыкка каршы Аллахка, Анын Расулуна жана момундарга ачык душман болгондордун баары дагы эле тил бириктиришүүдө. Мында аларга ушул Уммат ичиндеги малай акимдер о.э. Аллахка жана Ахырет күнүнө болгон ыйман менен эсептешпеген жасалма уламалар жардам беришүүдө. Уммат качанлык азап кыйынчылыктарга дуушар болбосун, Ислам башкаруусун талап кылуудан аны эч ким кайтара албады. Себеби, ал Аллахтын буйругу негизинде о.э. Хизб-ут-Тахрир менен биргеликте убада кылынган Халифалыкты тикелөө аркылуу Аллахтын убадасын жүзөгө чыгарууга карай бара жатат. Хизб-ут-Тахрир түзүлгөндөн бери олуттуулук жана кайраттуулук менен аракет кылды. Анын бирден-бир кубаты Аллахтын буйругуна жана Расулуну ﷺдин тарыйкатына гана баш ийүү болду. Ал мындан кылча да оободу. Ошондуктан, ал күн сайын нусратка жакындашууда, даъват аракетинде өткөргөн ар бир күнүндө хак убада жакындашууда. Биз муну айтып жатып, эч кимди Аллахтын алдында күнөөсүз деп билбейбиз. Ушул макаланы боордошторубуз дун бири өткөн атайын чыгарылыш үчүн жиберген эле. Бул макала ушул санда, жаңы хижрий жылдын башталышына байланыштуу басылып чыкты. Аллах Тааладан ушул жаңы хижрий жылда нусрат келишин сурайбыз. Нусрат күнү жакындашып калды.

Хизб-ут-Тахрир:

﴿وَلَا تَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

*«Араңарда жакшылыкка даъват кылган, маъруфка буйруп,
мункардан кайтарган бир жамаат болсун, дал ошолор ийгилик
табуучулар»*

[3:104]

деп айткан Аллах Субханаху ва Тааланын буйругун аткаруу үчүн түзүлдү. Ал – Халифалыкты жана Аллах түшүргөн шарият башкаруусун кайра тикелөөгө Умматты жетектөө үчүн Уммат арасында жана аны менен бирге аракет алып барууда. Хизб-ут-Тахрир мабдаий хизб болуп, ал өзү менен бирге аракет алып баргандардын мойнунан күнөөнү сакыт кыла турган таризде Халифалыкты тикелөөгө аракет кылат. Ал тарыйкатты көрө билген, фикиратты өздөштүргөн, маселесин түшүнгөн, Умматка каршы фитналарды түшүнүп жеткен жана туура ойгонууну жүзөгө чыгарууга аракет кылган Хизб. Ал өз аракетинде шарыйй хукмга гана баш ийет, каалоо-нафси, пайда же башка нерселердин таасирине берилбейт жана жалгыз Аллах үчүн калыс иш кылат. Анын бардык ижтихаддары анык белгиленген шарыйй усулдан келип чыккан. Хизб өз ишинде садык болууга олуттуу аракет кылат, амалы сөзүнө тескери келбейт. Расуллалах ﷺ Меккеде алар менен динди тикелеген жана алар аны менен Мединага хижрат кылган сахабаларга ылайык келген сыфат Хизбге да ылайык келет. Аллах Таала сахабаларды сыфаттап мындай дейт:

﴿لَقَرَاءِ آلِ الْمُجْرِبِينَ لَاتَيْنِ أُحْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُمَّ لِيَهُمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۗ وَإِنَّكَ لَهُمُ الصَّادِقُونَ﴾

«Өз мекендеринен жана мал-мүлктөрүнөн кууп чыгарылгандар жакыр мухажимлердики, алар Аллахтан берешендик жана ыраазычылык тилешет жана дагы Аллахка жана Анын Пайгамбарына жардам беришет. Мына ошолор адилеттүүлөр» [59:8]

Хизб – Аллахтын урухсаты менен – хадис шарифте айтылып өткөн жеңүүчү топ болууга аракет кылат. Бул жеңүүчү топко каршы чыккандар жана аны жардамсыз калтыргандар ага зыян жеткире алышпайт, ал Аллахтын буйругу келгенге (Кыямат күнүнө) чейин ушундай болот.

Бул топ жөнүндө Расуллалах ﷺдин бир нече хадистери келген. Биз ошол хадистер арасындагы Бухарий, Муслим жана Ахмад Муавиядан риваят кылган хадис менен чектелебиз. Бул хадисте Муавия айтат: Мен Расуллалах ﷺдин мындай дегенин уктум:

«لَا يَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَدَلَهُمْ، وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ»

«Умматымдын арасында Аллахтын буйругун аткаруучу топ ар дайым болот. Аларды жардамсыз калтыргандар жана

каршы чыккандар аларга зыян жеткире алышпайт. Алар Аллахтын буйругу келгенге чейин ушундай болушат». Ушул топко Расуллалах ﷺ берген сыфат ылайык келет. Муслим Абу Хурайрадан, Абу Хурайра Набий ﷺ дан риваят кылган хадисте Расуллалах ﷺ айтат:

«بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيبًا، وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ»

«Ислам гариб болуп башталды жана ал мурдагыдай гарибдикке кайтат. Гарибдерге Туба болсун». Имам Ахмад жана Ибн Мажжа бул хадисти үйрөнүп чыгып, Ибн Масъуддун хадисинин аягындагы кошумчасы менен накл кылган. Анын кошумчасы төмөнкүдөй: «Сурашты: Я Расуллалах, гарибдер ким?». Расуллалах ﷺ айтты:

«النُّزَاعُ مِنَ الْقَبَائِلِ»

«Уруулардан ажырашкандар». Ужуррий бул хадисти сахих санаддары менен риваят кылган, Албаний аны сахих деп айткан. Ужуррийдин айтымында, бул хадис төмөнкүдөй: «Алар ким, я Расуллалах?». Айтты:

«الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ»

«Алар адамдар бузса, оңдой тургандар». Ахмад жана Табароний Абдуллах ибн Амр Набий ﷺ дан кылган риваятты үйрөнүп, санаддары менен накл кылган хадисте Расуллалах ﷺ айтат:

«طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ»

«Гарибдерге бейиш болсун». Сурадык: «Гарибдер ким?». Айтты:

«قَوْمٌ صَالِحُونَ قَلِيلٌ فِي نَاسٍ سَوْءٍ كَثِيرٍ، مَنْ يَعِصِيهِمْ أَكْثَرُ مِمَّنْ يُطِيعُهُمْ»

«Көпчүлүк жаман адамдар арасындагы аз сандуу салих кишилер, алардын колдоочуларынан көрө каршылаштары көп». Ушул хадистердеги гарибдер – адамдар бузса оңдой турган кишилер. Алар адамдар бузган сүннөттү оңдой турган, динди фитнадан алып чыга турган кишилер. Алар уруулардан четтеп жат болуп калгандар. Алар аз сандуу болуп, ар бир урууда бирөө же экөө гана болот. Имамдар бул хадисти ушундай тафсир кылышкан.

Ушул хадисти вакиъликке салууга каракет кылсак, ал көбүрөөк Хизб-ут-Тахрирге туура келишин көрөбүз. Биз жакшы күмөндө мунун ушундай болушун жана Хизбге байланган вазыйфа

даражасында болушубузду үмүт кылабыз. Расуллалах ﷺ башарат кылган Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалыктын тикелениши акыр заманда Хизбдин колу менен ишке ашышы биз үчүн чоң сыймык.

Аллах бул Хизбге мабдаий фикери дүйнөлүк экендигине ылайык түрдө бүткүл дүйнөгө жайылуу мүмкүнчүлүгүн берди. Анын кыяматы, иштөө услубу, табанний кылган фикирлери жана сакафаты бардык жайда бирдей болду. Хизб мүчөлөрүн исламий робита гана байлады. Кала берсе, ал мекенчилдик, улутчулдук сыяктуу жараксыз рабиталарга жана бардык колонизатордук рабиталарына каршы күрөштү. Ал өз программасын Исламдан гана алды, Хизбди Аллахтын буйругу жана Расуллалах ﷺдын сүннөтү гана аркетке келтирди.

Хизб-ут-Тахрир – өз калкын алдабаган жетекчи. Ал Исламий жашоону кайрадан баштоо о.э. Пайгамбарлык минхажы негизиндеги экинчи рошид Халифалыкты тикелөө аркылуу өз максатына жетүү үчүн аракет кылууда. Хизб ушул максатты жүзөгө чыгаруу үчүн Аллахтын Умматка берген убадасына болгон күчтүү ыйман менен күндү түнгө улап иштеп жатат. Анткени, Аллах Таала бул Умматка нусратты жана үстөмдүктү, жер жүзүнө халифа кылууну убада кылган. Аллахтын убадасы жүзөгө чыгат жана Аллах Азза ва Жалла белгилеген күн өз убагында ишке ашат.

Хадистерде айтылгандай, Хизб-ут-Тахрирге каршы чыккандар, аны жардамсыз таштап, ага зыян жеткирүүнү максат кылгандар болот. Бирок, Аллахтын фазилети менен бул нерсе Хизбге зыян жеткире албайт. Өзү даъватчы болуп алып, Хизбдин программасына каршы чыгып жаткан о.э. инсан ойлоп тапкан вазый түзүмдөр ийгиликсиздикке учурап, алардын жылдызы өчүп бара жатканына карабастан, дагы эле аларды колдонууга чакырып жаткан кимселер бар. О.э. Халифалыкты бузуп көрсөтүү, адамдарга жек көрсөтүү үчүн аны жийиркеничтүү таризде сүрөттөө аркылуу Хизбге каршы чыгып жаткандар бар. Чындыгында, алар кулашты, Халифалык болсо, мусулмандардын жүрөгүнөн өчпөдү. Ошондуктан, Хизб-ут-Тахрирди ушинтип жардамсыз калтыруу жана каршы чыгуу ага зыян жеткире албайт. Биз көрүп жаткандай, Батыш «саясий Исламга» (исламизмге) каршы катый күрөшүүдө. Ал адамдарды илимсиз, хидаятсыз жана нур чачып турган китепсиз адаштыруу үчүн Эрдагандан үлгү катары пайдаланууда. Эрдаган Аллах эч кандай хужжат түшүрбөгөн Исламды сунуштады,

мамлекеттин илманийлигин жарыялады. Ал Батыш менен, өзгөчө, Америка менен Афганистан, Ирак жана Сирияда анын Исламга каршы пландарына ылайык эл аралык коалицияларга кирди. Өз динине кыянаттык кылган башка акимдер да ушундай иш кылышты. Дагы башкалары бар, алар убадасын бузгандыгына, Хизб аракетине каршы чыгып, аны жардамсыз калтырып жатканына күбө болуп жатабыз. Расулуллах ﷺ алар Хизбге таптакыр зыяр жеткире албастыгын, тескерисинче, Хизб чарасыз калган абалда да Аллах аны үстөм кылышын кабардар кылды. Ушул абалдар акыйкаттан үстөм келгени, же Уммат же изгилик ишке бел байлаган топтун артка бурулуп кеткени жөнүндө хадистер келбеген. Тескерисинче, хадистерде бир жеңүүчү топ жөнүндө айтылган. Бул хадистердеги жеңүүчү топтун мүчөлөрүнүн сыфаттары:

«النُّزَّاعُ مِنَ الْقَبَائِلِ»

«Урууларынан ажырашкандар».

Аракети:

«قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ»

«Аллахтын буйругун аткаруучулар».

Сабыры:

«مَنْ يَعْصِيَهُمْ أَكْثَرُ مِمَّنْ يُطِيعُهُمْ»

«Аларды колдогондордон көрө каршы чыккандар көп болот». О.э. бул хадистерде алар макталат, кадырланат о.э. Аллахтын буйругу келгенге чейин аларга каршы чыккандар жана аларды жардамсыз калтыргандар аларга зыян жеткире албастыгы айтылат. Кийин алардын үстөм болушу т.а. Аллахтын нусраты менен колдоп-кубатталышы, Халифалыктын тикелениши жөнүндөгү убада – Аллахтын урухсаты менен – алардын колу менен ишке ашышы баса белгиленип, Умматка кадыржамдык тартууланат.

Ооба, ишеним менен айтабыз, Хизб-ут-Тахрир улам ылдамдоодо. Ал өз максатын жана идеясын жүзөгө чыгарууга болуп көрбөгөндөй жакындашты.

Хизб-ут-Тахрир экинчи рошид Халифалыкты тикелөөгө жакындашып калганына далалат кылган белгилер:

1 – Хизб-ут-Тахрирде чыныгы өзгөрүүнү ишке ашырууга аракет кылып жаткан саясий аракет кубатынын элементтери жетиштүү. Элементтер:

- а) Ушул аракет көтөрүп чыккан фикир кубаты.
- б) Ушул аракетти туюнткан Хизб жаштарынын уюшуу кубаты.
- в) Вужуд кубаты жана аракеттин Умматка таасири.

Чыныгы өзгөрүүнү ишке ашырууга аракет кылып жаткан саясий кыймыл Умматты ойготууну, коомду өзгөртүүнү максат кылат жана бийликти алуу үчүн өз күчүнө таянат. Саясий кыймыл буларды өз күчү жана аны колдоп-кубаттаган Уммат өкүлдөрүнүн күчү менен ишке ашырат. Ошондуктан, саясий кыймыл Уммат аркылуу бийликти алат. Себеби, Уммат салтанат ээси болуп, ал бийликти берүүгө, тартуу кылууга же тартып алууга жана тосуп коюуга ээлик кылат. Эгер, саясий кыймылдын иши ушундай таризде болбосо, анын иши абалды өзгөртүүгө эмес, адамдарды өзгөртүүгө каратылып калат. Муну менен ал Умматты ойгото албайт, өлкөлөрдү азат кылып, калктарды бириктире албайт. Мындай кубат Хизб-ут-Тахрирде жетиштүү. Себеби, фикир кыймылдын негизи, жан кубатынын сыры. Ал чоң күч болуп, шахсияларды тарбиялайт, мамлекет жетекчилерин даярдайт жана тарапкерлерди тартат.

Хизб жаштарынын кубатына келсек, бул кубат алардын фикирий кубатында, исламий шахсияларынын күчтүүлүгүндө, максатты жүзөгө чыгаруу үчүн болгон нерселерин курман кылууга жана кааланган убакта бирер ишке чакырылса, аны аткарууга даяр экендигинде көрүнөт.

Хизбдин Умматка таасир өткөрүшүнө келсек, ал белгисиз эмес, белгилүү. Хизб куфр долбоорлоруна жана алардын тил бириктирүүлөрүнө каршы чыкканда Уммат өкүлдөрүнүн он миңдегени Хизб чакырыгын кабыл алды. Ал «CEDAW» конвенциясына же «Кылым келишимине» каршы чыкканда жана башка иштерде ушундай болду. Бул ушуну көрсөтөт: Хизб Умматка кеңири таасир өткөрө алды, Уммат андан жана анын фикиринен таасирленип, Хизб иш-чараларына катышуу сунушун бат кабыл алды.

2 – Хизб-ут-Тахрир тарыйкаты – Расулуллах ﷺдын максатка алып баруучу тарыйкатынан үлгү кылып алынган шарый тарыйкат:

Хизб-ут-Тахрир Расуллаллах ﷺдын тарыйкатынан үлгү кылып алынган шарый жолдон барышына келсек, бул нерсе Хизб Расуллаллах ﷺдын тарыйкатын бекем кармашында ачык көрүнүп турат. Ал ушул тарыйкаттан кылча ообогон. Ал Расуллаллах ﷺ даъват аракетинде басып өткөн жолго ээрчийт жана анын үч баскычтуу тарыйкатына амал кылат:

Биринчи баскыч – түзүү, Хизб мүчөлөрүнүн исламий шахсияларын калыптандырып, чыныгы өзгөрүүнү ишке ашыруу үчүн аларды фикирий жана саясий күрөшкө кирүүгө фикирий жана рухий даярдоо баскычы. Хизб ишке ашырмакчы болгон чыныгы өзгөрүү адамзатты Аллахтан башкасына кулдук кылуудан азат кылууга багытталган. Себеби, толук бийлик бүткүл ааламдар Роббиси жалгыз Аллахтыкы болушу керек.

Экинчи баскыч – жалпы аң-сезимден келип чыккан коомдук фикирди пайда кылуу о.э. капиталисттик түзүмдүн урандылары үстүндө Халифалыкты орнотуу максатында жетекчиликте колго алуу үчүн фикирий жана саясий күрөш алып баруу аркылуу Умматка таасир өткөрүү баскычы.

Үчүнчү баскыч – бийлик башкаруусун колго алуу баскычы. Турмуштун бардык тармагында Исламды колдонуу о.э. Ислам рисалатын даъват жана жихад аркылуу бүткүл дүйнөгө жеткирүү.

3 – Хизб-ут-Тахрир ойгонуу долбоору катары көтөрүп чыккан Халифалык долбоору ылдамдашы жана куфр долбоорлорунун жемирилиши:

Хизб-ут-Тахрир көтөрүп чыккан Халифалык долбоору ылдамдашы жана кафирлердин долбоолору жемирилүүсүнө келсек, муну Хизбдин даъват аракетинде басып өткөн жолунда көрүү мүмкүн. Хизб жаңы түзүлгөндө ал Халифалыкты тикелөөгө чакырганда Уммат перзенттери муну макулдабаган эле. Кийин, кабыл алуу жана угуу баскычына өттү. Уммат перзенттериндеги макулдабоо абалы жоголгондон кийин, алар Хизб-ут-Тахрир сунушуна кулак салып, аны макулдай башташты. Ал тургай, Халифалыкка жетүү өтө кыйын жана бул үчүн чоң курмандык талаб кылынса да, алар анын акыйкатка айланышы мүмкүн экендигин түшүнө башташты. Кийин, алар кабыл алуу жана угуу баскычына өтүштү. Себеби, алардын фикирлеши Хизб-ут-Тахрирдин сунуштарын угуудан кабыл алууга, Хизб жигиттери менен талкуу кылып, алардын жоопторун угууга жана Хизб иш-чараларында катышууга көтөрүлдү. Андан кийин Халифалыкты

колдоп-кубаттоо баскычына өттү. Адамдар Хизбден максатты жүзөгө чыгаруу үчүн аракетти эки эсеге көбөйтүүнү талап кылып калышты. Кийин адамдар Халифалык долбоору астында биригип, аны колдоп-кубаттоо баскычына өттү. Чындыгында, тогуттардын башкаруусун четке кагууну, Аллахтын шарияты колдонулушуна кайтууну, Ислам минхажы негизинде жүрүүнү талап кылган коомдук фикир күчөйт. Себеби, Уммат Халифалык долбоорун кабыл алышы дагы да күчөп барууда. Мусулмандар шахсга байланыштуу шарый өкүмдөргө баш ийиши Умматтын Исламдан башкасын турмуш жолу жана түзүмү катары кабыл албашын көрсөтүүдө.

Башка тараптан, капиталисттик Батыштын сакафаты жана жараксыз мыйзамдары күндөн-күнгө кыйроого жүз тутуп жатат. Бул мыйзамдар режимдер аркылуу ырайымсыз түрдө мусулмандарга колдонулуп жаткан болсо да, бүгүн алар жан берип жаткан учур. Умматтын токтоосуз кайталанып жаткан, бүгүн Ливан, Ирак жана Алжирде болгондой, бир өлкөдө тизгинделбей жатып, башка өлкөдө жалындап жаткан козголоңдору бүткүл дүйнөгө, эң оболу мусулман өлкөлөрүнө мажбурий колдонулган капиталисттик Батыш мыйзамдары кыйраганын көрсөтөт. Булардын баары Хизб-ут-Тахрир көтөрүп чыккан Халифалык долбоору ылдамдап жатканын, куфр долбоорлору кризиске учурап, өлүмгө жана кулоого карай бара жатканын далилдеп жатат.

4 – Хизб-ут-Тахрирге каршы күрөштө глобалдуу масштабда айла-амал кылынып жатканына карабастан, ал кеңейди жана талапкерлери көбөйдү.

Хизб-ут-Тахрирге каршы күрөштө дүйнөлүк масштабда айла-амал кылынып жатканына карабастан, анын кеңейгенине жана талапкерлери көбөйгөнүнө келсек, бул баарына ачык-айкын көрүнүп калды. Хизб-ут-Тахрир башында Байтул Макдисте жана анын айланасында гана бар эле. Кийин ал кеңейип, өстү, денеси бекембелди. Ал тургай, ал терең тамыр жайып, шактары асманга созулду. Хизб бүгүн 40тан ашуун мамлекетте иш алып барууда. Хизб-ут-Тахрирге каршы күрөштө глобалдуу масштабда айла-амал кылынып, анын даъватын бузуп көрсөтүү аракеттери уланып жаткан о.э. жигиттери куугунтукка учурап, камакка алынып жаткан болсо да, ал күндөн-күнгө кеңейип барууда. Хизб жигиттерин «Уруулардан ажырашкан» деп айтуу мүмкүн.

5 – Кафирлер жана алардын малайлары Хизб-ут-Тахрир жөнүндөгү маалыматтарды катуу жашырганына карабастан, алардын бул аракеттери кыйрады.

Хизб-ут-Тахрир рошид Халифалыкты тикелөөгө аркылуу исламий жашоону кайрадан баштоо үчүн өз даъватын жеткире баштагандан бери, ага жана анын даъватына каршы ал жөнүндөгү маалыматтарды жашыруу аракеттери кызуу уланып келүүдө. Кафирлер жана алардын малайлары мусулмандар Халифалыкты тикелөө фикраты астында бирикпеши о.э. режимдер кулабашы үчүн бул фикрат мусулмандардын акылына жана жүрөгүнө жылжып кирбешин каалашат. Алар муну кепилдөө үчүн бул аракеттер менен бирге Хизб-ут-Тахрир жигиттерин куугунтуктап, камакка алууну да улантышууда. Бирок, Хизбдин кеңейиши, жигиттердин кайраты, кыядаттын көрөгөчтүгү жана калыс Аллах үчүн аракет кылышы Уммат арасына даъваттын кирип барышына мүмкүнчүлүк берди. Муну менен душмандардын аракеттери кыйрады. Кафирлер жана алардын малайлары каалабаса да, Хизб даъваты мусулмандардын акылына жана жүрөгүнө кирип барды, алар даъватка кулак салып таасирленишти.

Душмандардын аракеттерин кыйраткан факторлордун дагы бири ушул: Хизб-ут-Тахрир өз даъватын Умматка жеткирүүдө жигиттердин аракетине жана өзүнүн маалымат бөлүмүнө таянат. Хизб иш алып барып жаткан көптөгөн өлкөлөрдө маалымат бөлүмүн ачкан. Мындан тышкары, радио жана «Вакия» каналы да эфирге берилүүдө. О.э. бүткүл дүйнөгө Ислам акыйдасынан келип чыгып жандашып жазылган күчтүү макалалары менен башка гезит жана журналдардан айырмаланып турган Роя гезитин, Ал-Ваъй жана Мухтарат журналдарын басып чыгарууда. Алар Хизб даъватын Умматка жеткирүүдө о.э. Уммат душмандарынын Хизб-ут-Тахрирге жана анын даъватына каршы аракеттерин кыйратууда таасири күчтүү.

Хизбге каршы күрөштө адамдарды андан жана ал көтөрүп чыккан даъваттан буруу үчүн аны жана даъватын бузуп көрсөтүү, акыйкаттарды өзгөртүү сыяктуу ыкмалар колдонулуп жатканына карабастан, Хизб Аллахтын жардамы менен өз аракетин улантып, бул тоскоолдуктарды бузуп өтүүдө. Медиа тармагында Хизбге каршы «чогултуучу эффект», «керемет ок», «эки баскычтуу эффект», «күн тартиби назариясы» сыяктуу жийиркеничтүү назариялар колдонулууда. Бирок, алардын мындай айла-амалдары

кыйрап, Хизб-ут-Тахрир Аллахтын жардамы менен алардын тоскоолдуктарын бузуп өтүп, ачып таштоодо ийгиликке жетишүүдө. Хизб жалгыз Аллахтын жардамы менен Пайгамбарлык минхажы негизиндеги рошид Халифалыкты тикелөөгө жакындашууну улантат.

6 – Хизб-ут-Тахрир көтөрүп чыккан Халифалык долбоору ылдамдашынан улам кафирлер жана алардын малайлары коркууга түшүүдө.

Хизб-ут-Тахрир көтөрүп чыккан Халифалык долбоору ылдамдагандан кафирлер жана алардын малдайлары коркууга түшүүдө. Алар Хизб-ут-Тахрир Халифалыкты тикелешти куфр мыйзамдары менен башкарып келе жаткан малай режимдердин кулашын түшүндүрүшүн жакшы билишет. Түпкүлүгүндө, бул – Батыш малайлары өз калктарын келечектеги Халифалыктан эскертип ачык моюнга алышкандай – Батыш хазаратынын жок кылынышы. Америка, анын союздаштары жана малайлары өзгөчө Сирия козголоңуна, жалпысынан Уммат козголоңдоруна каршы согуш ачышы Батыш жетекчилеринин жүрөгүнө коркуу түшкөнүн ачык көрсөтүүдө.

7 – Хизб-ут-Тахрир Исламга амал кылып, Исламда бекем турушу жана Исамл үчүн азарларга сабыр кылышы.

Ислам Умматы Исламды бекем кармап, андан башка жолдорду четке какса гана, мусулмандардын турмушунда Ислам өкүмдөрүн тикелесе гана дагы кайра ойгонот жана мурдагыдай адамдар үчүн чыгарылган эң жакшы Умматка айланат. Хизб-ут-Тахрир 60 жылдан ашык убакыттан бери Ислам даъватын көтөрүп чыгып келе жатат, ал бул жолдо бекем турду жана эч бир фикирин өзгөрткөн жок. Ал даъват жолунда Уммат душмандарынын жана кафирлердин малайларынын түрдүү азарларына чыдады. Бул анын өз максатын ишке ашырууга жакындашып калганын көрсөтөт.

8 – Адамдар ойлоп тапкан мабдалар кризиске учурап, аны кабыл алган калктар аң-таң болушу жана айрымдары Исламды кабыл алышы.

Капиталисттик мабданын жараксыздыгына далалат кылган биринчи белги – ал инсандын акылынан келип чыккандыгы. Бул мабданын ийгиликсиздиги дүйнөлүк масштабда ачыкталды жана анын тозок отунда баары, өз калкы да азаб тартты. Кафирлер бийликке малайларды алып келип, мусулмандардын турмушунда капитализмди мажбурий колдонгонуна, аларга дээрлик бир кылым

өкүмдарлык кылганына карабастан, Ислам өлкөлөрүндө 2011-жылы жалындаган козголоңдордо мусулмандар кафирлерди, алардын мыйзамдарын жана малайларын четке кагарын жарыялашты. Кафирлер арасындагы акылдуу кишилер Исламды кабыл алуулары, күнөө иштерди жасап келген мусулмандардын кайра Исламга амал кыла башташы Халифалык тикелене турган күндүн жакындыгын көрсөтүүдө.

9 – Хизб-ут-Тахрир – Аллахтын урухсаты менен – нусрат анын колу менен ишке ашышына ылайык кылган шарттарды аткарды.

Шек-күмөнсүз, нусраттын себеби бирөө болуп, бул себеб ал Аллахтан экендиги. Аллах Таала айтат:

﴿وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِئِهِمْ وَمَا لَنَا نَصْرٌ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

«Бул Аллах силерге кушкабар болсун үчүн жана жүрөктөрүңөр жайлануусу үчүн гана кылды. Нусрат күч-кудурет жана дааналык ээси болгон Аллахтын алдынан келет»

[3:126]

Бирок, нусраттын шарттары бар, аларды аткаргандар Аллах тарабынан колдоого ылайык болушу үчүн бул шарттарды аткаруулары керек. Бул шарттар: Аллахтын убадасына жана нусрат момундар үчүн экендигине ишенүү. Аллах Таала айтат:

﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾

«Бийман келтиргендерге нусрат берүү Биздин мойнубуздагы акыйкат болгон»

[30:47]

Аллахтын шариятына баш ийүү жана экинчи рошид Халифалыкты тикелөө үчүн туруктуу аракет кылуу о.э. Халифалыкты тикелөө аракетинде Расулуллах ﷺдын тарыйкатына чектелүү. Хизб-ут-Тахрир – Аллах Тааланын урухсаты менен – нусрат шарттарын өз колу менен ишке ашырууга кудуреттүү.

10 – Умматтын аң-сезими өстү жана Уммат өкүлдөрүнүн көпчүлүгү Халифалык долбоорун колдоп-кубатташы күчөдү.

Умумий аң-сезимден келип чыккан коомдук фикир өкүмдар фикирге айланды. Куфр мамлекеттери муну толук түшүнүп жетти жана мындан коркуп жатат. Кафирлер жана кафир малайлары адаштырууга, аң-сезимсиз наадан кылууга урунган Умматтын абалы өзгөрдү. Себеби, анын аң-сезими күндөн-күнгө жогорулап барууда. Мунун белгилери:

1. Уммат Исламды каалап, башка бардык мабдаларды четке кагууда.

2. Уммат биримдикти каалап жатат жана бөлүнүп, ыдыроону четке кагууда.

3. Уммат өз душманын жана душманынын малайларын тааныды.

4. Демократия сыяктуу адамдар ойлоп тапкан мабдалардын кыйрагандыгы жана алар адам проблемаларын туура чече албагандыгы.

5. Колонизатор мамлекеттер, эң оболу Америка оор абална кептелип, кризистер баткагында калды.

6. Уммат назарында акимдер кулады, алардын Аллахка, Анын Расулуна жана момундарга кылган кыянаттары о.э. Умматтын душмандарына малайлык кылганы ачыкка чыкты.

Хизб-ут-Тахрир – Аллахтын урухсаты менен – үстөм, жардамсыз калтыргандар жана каршы чыккандар ага зыян жеткире албайт, Аллахтын буйругу келгиче, ал ушундай турат. Аллах Таала айтат:

(وَلْيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُۥ)

«Албетте, Аллах Ага жардам бергендерди үстөм кылат»

[22:40] □

ИСЛАМ ЖАНА ИСЛАМДЫН АДАМЗАТТЫ БАШКАРУУГА КУДУРЕТТҮҮЛҮГҮ

Абдуллах Казий – Яман

Өкүнүчтүүсү, бүгүнкү күндө бүткүл мусулман өлкөлөрү Чыгыштан, Батыштан таасирленип, фикирий иримде тегеренип жүрөт. Ошондой болсо да, Ислам ушул абалга чекит коюу үчүн жер жүзүндөгү түрдүү калктардын жана улуттардын этибарын тарткан мубарек исламий ойгонуу аркылуу чоң аралыкты басып өттү. Адам – ким болушуна карабастан – ушул дүйнө турмушуна ыктыярсыз келип жашап жаткан соң, оболу өзүн таанууга, аалам жана дүйнө турмушунун негизги маңызын түшүнүп жетүүгө муктаж. Бир сөз менен айтканда, ал булар жөнүндө өзүндө пайда болгон суроолорго ар тараптуу жооп табышы керек. Мындан тышкары, ал тапкан жооп акылын канааттандырышы жана фитратына ылайык келиши лазым. Бүгүнкү күндө бардык аалымдар жана муфаккирлер исламий жана кайрыисламий чечимдерди тандоо алдында идеологиялык басым астында калышты. Мына ушуларды эсепке алып, Ислам фикирлерин жана анын чечимдерин дин жана шарият, акыйда жана мыйзамчылык катары толук баян кылып берген ушул макаланы жазууну маанилүү деп билдик. Биз ушул макалада Ислам идеологиясы менен капитализм жана социализм идеологияларын салыштырып берүүгө аракет кылдык. Акыйкатты каалаган калыс окурман, эгерде ал акыйкатты билүүдө тарапкечтик кылбаса, мен жашоомдогу бардык суроолорума жоопту Исламдан таптым, дейт деп үмүт кылабыз.

Адамдын жашоо таризи анын фикири жана түшүнүктөрү тарабынан багытталган фитрий үндөөлөрүнө байланыштуу болгон соң о.э. бул үндөөлөр адамдын гарыйза талаптарынан жана узвий муктаждыктарынан, фикир жана түшүнүктөрү аклий канааттанууларынан келип чыккан соң, демек, адамдын жашоо таризин – жеке тартипте болобу, жамайи түрдө болобу – ушул канааттануу жана талаптар башкарат. Адамдагы гарыйза талаптары жана узвий муктаждыктар – адамдын бул талаптары, ал тургай, тышкы көрүнүшү жана умтулуу кубатында бири-биринен айырмаланбаса да – өзгөрбөйт. Фикир жана түшүнүктөрү алар мурдагы канааттанууларды тастыктай турган же өзгөртө турган далил жана фактыларга карап өзгөрөт. Оболу ушуну айтып өтүү керек, адамдын гарыйзалары бако, нав жана тадайюн гарыйзалары. Ар бир гарыйзанын түрдүү көрүнүштөрү бар.

Мисалы, бако гарыйзасы адамдын өзүн, ал жашап жаткан же ээлеп турган жерин коргоодо, өкүмдарлык мухаббатында жана башка умтулууларда жана көрүнүштөрдө көрүнөт. Нав гарыйзасы эркек менен аялдын ортосундагы жыныстык ыктоодо, аталык жана энелик мээриминде жана башка көрүнүштөрдө көрүнөт. Тадайюн гарыйзасы улуулоо, ибадат, моюн сунуу, дуа кылуу жана башка ыктоолордо көрүнөт. Бул гарыйзалар өзүнүн бүткүл көрүнүштөрү менен адам, айбан жана куштарда бирдей бар. Ушуга ылайык, ушул узвий муктаждыктар жана гарыйзалар адамды аларды кандырууга үндөөчү биринчи негизди түзөт. Бирок, алар аклий иътикад жана канааттануулар жолдонмосуна моюн сунат. Себеби, аларды ал же бул таризде кандыруу кайфиятын, ага кадам коюу же тыйылуу даражасын ушул иътикад жана канааттануулар белгилеп берет.

Ушул фикирлер канчалык адамга ылайык, туура жана жогору болсо, алар узвий муктажды жана гарыйза талаптарын көзөмөлдөп, багытташы да ошончолук жогору болот. Адамдын фикири канчалык төмөн болсо, ага ушул төмөндүккө ылайык гарыйзавий умтулуулар өкүмдарлык кылат. Инсаний робыталар (байланыштар) жөнүндөгү ушул маегибизде айтабыз, фикирий төмөндүк адамдар ортосунда бако гарыйзасы (жашоо үчүн күрөшүү туйгусу) келтирип чыгарган алаканы пайда кылат. Бако гарыйзасы адамды өзүн коргоого, арийне, өзүн сактап калууга жардам берген мекенди коргоого, буту астындагы жерди жана төрөлүп өскөн өлкөсүн коргоого үндөйт. Бул алака мекенчилдик робытасы деп аталат. Мекенчилдик робытасы адамда бар болгондой, айбандарда жана канаттууларда да бар. Бул робыта адамдын өзү, жери жана өлкөсү чабуулга учурашы же башкалар тарабынан ээлеп алынышы натыйжасында коркунуч астында калганында гана көрүнөт, коркунуч жоголгон соң ал да өз таасирин жоготот. Ошондуктан, бул робыта төмөн, өзгөрүүчү жана убактылуу болгондуктан, адамдарды байлап турууга жарабайт деп айтуу мүмкүн.

Узвий муктаждыктарды жана гарыйза талаптарын багыттаган фикирлер тар чөйрөдө болуп, бардык адамдарды курчап ала албай турган о.э. урукчулук, уруучулук жана улутчулдук байланыштарына чектелген болсо, бако гарыйзасы өзүндөгү умтулуу аркылуу т.а. жетекчилик кылуу мухаббаты аркылуу байланышка өкүмдарлык кылат. Жетекчилик кылуу мухаббаты адамды өз үй-бүлөсүнө, уруусуна жана коомуна жетекчи болууга үндөйт. Анын жетекчилик

кылууга умтулушу андагы фикирлөө даражасына карап болот. Себеби, анын фикирлөө даражасы канчалык кеңейсе жетекчилик кылуу мухаббаты да ошончолук кеңейет. Ушул инсаний тар фикирлөө кеңейишинин эң соңку чекитинде адам өз коому башка коомдор үстүнөн өкүмдар болушун каалайт. Муну менен адамдар ортосунда улутчулдук робытасы пайда болот. Бул робытага тарапкечтик, каалоо-нафс үстөмдүк кылат. Бул робыта адамдар ортосунда жогору байланыштарды пайда кыла албаган жана өзгөрүүчөн гарыйзавий туйгуларга таянганда о.э. инсаний байланыштар үчүн керектүү туруктуулук касиеттерине ээ болбогондо анын инсаний даражада жараксыздыгы көрүнөт.

Эгер, адам фикирлөөдө инсаний робыта үчүн пайдадан башка себепти көрбөсө о.э. адамдар ортосунда кызыкчылык негизинде алака пайда болуп, пайда жоголсо, байланыш да жоголо турган болсо, бул абал пайдага негизделген ар кандай коомду кыйратууга жана жок болууга алып барат. Айрыкча, мындай коом соодалашуу жана кызыкчылыктар карама-каршылыгынын түрдүү формаларына дуушар болот. Ошондуктан, Батыш жана Чыгыштагы пайдапарастык фикирлери өкүмдарлык кылган заманбап коомдордо ушул пайдаларды мабдаий фикирлерге т.а. коом мүчөлөрүн өз ара байлап туруучу акыйдага жана турмуш түзүмдөрүнө байлоого аракет кылынат. Ушуну унутпоо керек, ар кандай инсаний коомду ойрон кылуучу мындай пайда робытасын бако гарыйзасы т.а. менменсинүү мухаббаты, мүлккө ээ болуу мухаббаты аракетке келтирет. Ошондуктан, ал адамдарды байлоого жараксыз жана кала берсе кооптуу. Мына ушуну да унутпашыбыз керек, пайдага курулган байланышка гарыйзалардын баары аралашат.

Эгер, тадайюн гарыйзасы улуулоого жана ибадат кылууга чектелип калса, инсанды турмуштун башка иштерине этибар бербестен жалаң диндарлыкка үндөсө т.а. турмуш иштерине жана аны тартиптештирүүгө этибар бербестен жалаң рухий тарапка берилүүгө үндөсө, бул рухий робыта болот. Себеби, инсандын фикирлери бүткүл энергиясын ибадатка багыттоого каратылат жана муну менен турмуштун башка бардык жактары шал абалга келет. Мына ушундан келип чыгып тыянак кылсак, рухий робыта бир коом өкүлдөрүн байлоого жараксыз. Мисалы, христиандык иътикады Европа калктарын бири-бирине байлоого жараган жок. Акыйкатта болсо, бул калктардын баары христиандык иътикадын

кабыл алышкан. Адамдарды бири-бирине байлап турган робыта туура болушу үчүн ал бүткүл адамзатты курчап алуучу үзгүлтүксүз жана туруктуу болушу о.э. адамзат турмушунун бардык жактары үчүн түзүмдү сунуштоосу лазым.

Демек, ушул төрт робытанын баары туура эмес болгон соң, туура робыта кандай болот?

Бул суроого жооп берүү үчүн ушуларды айтабыз: мабда – өзүнөн түзүм келип чыккан аклий акыйда. Ушул акыйда – аалам, адам жана тирүүлүктүн акыйкатын, дүйнө турмушу мурдагы вужуд акыйкатын, дүйнө турмушунан кийинки турмушту о.э. анын дүйнө турмушунан мурдагы вужудга жана кийинки турмушка байланыштуулугун жарытып берген фикрат. Эгер, акыйда Ислам акыйдасы болсо ал төмөндөгүдөй болот: барлык Аллах Тааланын махлуку болуп, Ал аны Өз тадбири менен башкарат. Дүйнө турмушунан кийинки жашоо – адам бул дүйнөдө кылган иштерине сыйлык же жаза ала турган күн. Ал күндө инсандын тагдыры бейиш же тозок болот. Барлыктын мурдагы вужудга т.а. жаратуучусуна болгон байланышы – анын Аллах тарабынан жаратылышы жана тадбир кылынышы. Анын кийинки турмушка байланышы – адамдын ушул турмуштагы иштери жана иътикады үстүндө эсеп-китеп кылынышы. Бул акыйдага карата айтылган сөздөр. Акыйдадан алынган түзүмгө келсек, ал адам проблемаларын чече турган о.э. түзүмдү аткаруу, акыйданы күмөндөрдөн сырткары, таза абалда сактоо жана мабданы бүткүл адамдарга жеткирүү кайфиятын баян кылып берген түзүмдөрдүн жыйындысы. Мабданын туура же туура эместиги анын акыйдасына байланыштуу. Себеби, акыйда негиз болуп, андан турмуш иштерин тартипке салуучу түзүм алынат. Эгер негиз туура болсо, түзүм да туура болот. Бирок, мабда акыйдасынын тууралыгы каерден келип чыгат?

Акыйданын тууралыгы, ал адам фитратына ылайык келишинен жана акылга негизделишинен келип чыгат. Эгер акыйдада ушул эки шарт табылбаса, ал туура эмес болот. Акыйданын фитратка ылайык келиши, ал адам фитратындагы алсыздыкты жана жаратуучуга муктаждыкты моюнга алышы. Ошондо ал тадайюн гарыйзасына ылайык келет, аны инкар кылбайт же этибарсыз калтырбайт. Акыйданын акылга негизделиши – анын социализмдегидей материяга, капитализмдегидей орточо чечимге негизделбегендиги. Мабдаий фикирлерге келсек, бүгүнкү дүйнөдө

үч мабда гана бар: демократиялык капитализм, коммунисттик социализм жана Ислам. Ислам адамзатты фикран башкарууга кудуреттүүлүгү түшүнүктүү болушу үчүн, ушул үч мабданын ортосундагы айырманы төрт жактан карап чыгуу لازым:

1 – Мабдалардын акыйдасынын негизи.

2 – Адам жана анын жогорку максаттары о.э. коом, коомдун баалуулуктары, тартипке салынышы жана түзүмдөрүнүн аткарылышы жөнүндөгү көз карашы.

3 – Өзүнөн турмуш түзүмү келип чыккан акыйданы адамдын турмуштагы амалдары өлчөөсү жагынан карап чыгуу.

4 – Акыйдадан алынган түзүмдүн аткарылышынын тарыйкаты, акыйданын адам фитратына (табияты) ылайык келүү жана акылга негизделүү даражасы.

Биринчи: ушул үч мабданын акыйдасынын негизи:

Ушул мабдалардын бүгүнкү дүйнөдө эң кооптуусу, таасир жагынан күчтүүсү болгон демократиялык капитализмден баштайлы. Капитализм динди мамлекеттен бөлүүгө негизделет. Диндин мамлекеттен бөлүнүшү өз кезегинде диндин турмуштан бөлүнүшүнө алып келди. Бул – ар бир нерсени дин атынан өздөрүнө моюн сундурууну каалаган дин жетекчилерин, динди жана дин жетекчилеринен өкүмдарлыгын инкар кылган философ жана муфаккирлер ортосундагы орточо чечим.

Коммунисттик социализмге келсек, ал Европада пайда болгон о.э. динди жана диний жетекчилердин өкүмдарлыгын инкар кылган Гегель, Карл Маркс жана Ленин жетектеген муфаккирлердин фикиринин натыйжасы. Алар турмуштан мурдагы вужудду жана турмуштан кийинки турмушту инкар кылышкан. Алардын назарында материялык вужуддан т.а. аалам, адам жана тирүүлүктөн башка эч нерсе жок, материя бардык нерселердин негизи болуп, ал эволюциялык өнүгүшүнөн нерселер жүзөгө келет. Бул фикир «дин – калктарды мас кылган апийим» деп эсептөөгө үндөдү. Алардын назарында материя фикирдин да негизи. Себеби, алар – фикир материянын мээдеги чагылышы деп билишет.

Ислам акыйдасына келсек, бул жөнүндө Аллах Субханаху Исламды Өз пайгамбары Мухаммад ﷺ га вахий кылышы менен жүзөгө келет. Аллах Таала Өз пайгамбарына Ислам рисалатын бүткүл адамдарга т.а. рисалатты алардын тилинде түшүргөн арабдардан баштап, жер жүзүнүн ар тарабындагы адамдарга жеткирүүнү буюрду. Ошондуктан «Аллахтан башка кудай жок,

Мухаммад Анын элчиси» деген шахадат калимасынын биринчи бөлүгү т.а. ибадат кылынууга ылайык Зат Аллах гана деген мазмундагы бөлүгү Аллахтын буйруктарын аткаруу жана кайратууларынан тыйылуу аркылуу Ал Затка итаат кылууну важиб кылат. Ушул калимадагы «Мухаммад Анын элчиси» деген бөлүгү Пайгамбар ﷺдын рисалатына амал кылуу мажбурий экендигин түшүндүрөт. Бул – барлыкты жараткан жаратуучу бар, Ал Зат ушул турмушту тартипке салуучу мудаббир, адамдарга Кыямат күнүндө ыйманына жана амалына ылайык сыйлык берүү үчүн аларды кайра тирилте турган Зат деген маанини түшүндүрөт. Ошондуктан, Ислам акыйдасы амалий, арийне, мабдаий акыйда болуп, ал турмуштун бардык проблемаларына чечим берет.

Экинчи: адам жана анын жогорку максаттары о.э. коом, анын баалуулуктары, тартипке салынышы жана түзүмдөрүнүн аткарылышы жөнүндөгү көз караш:

Капитализм жана социализмге келсек, бул эки мабданын адам, тирүүлүк жана ааламга карата негизги көз карашта карама-каршы болушуна карабастан, алар адамдын эң жогорку максаттары туурасында бирдей фикирде. Бул эки мабданын фикирине ылайык, адамдын жогорку максаттары инсан тарабынан белгилене турган жогорку маънавий кыйматтар. Бакыт болсо, дене ырахаттарын мүмкүн болушунча көбүрөөк жетүү. Себеби, ушул нерсе алардын назарында бакытка жеткирүүчү каражат, балким, ушул бакыттын өзү. Алар адамга жеке эркиндигинин берилиши туурасында да бирдей фикирде: «Адам жеке эркиндикте өз бакытын көрө алса, анын эрк-ыктыяры өз колунда». Ошондуктан, адамдын турмуш жолу же жеке эркиндиги бул эки мабданын ыйык түшүнүктөрүнөн.

Бул эки мабда адамга жана коомго карата көз карашта бири-биринен айырмаланат. Капитализм «коом адамдардан куралат» деп эсептейт. Капитализм бүткүл этибарын жеке адамга, анын эркиндиктери, өзгөчө, иътикад жана экономикалык эркиндиги кепилденишине этибар берген мабда. Мамлекет армиянын күчү жана мыйзам менен адамдын эркиндиги кепилденишин ишке ашырат. Бирок, мамлекет максат эмес, каражат. Социализмге келсек, анын айтымында коом адамдар жана алардын табият менен болгон байланыштарынан түзүлгөн бир бүтүн бирикме. Адам, табият жана байланыштардын баары бир бүтүн нерсе. Ошондуктан, кудум шестернянын тиши шестерня менен бирге айлангандай, адам да ушул бир бүтүн бирикме менен биргеликте

аракеттенет. Бул болсо, адамдын акыйда эркиндигине да, экономика эркиндигине да ээ эместигин түшүндүрөт. Акыйда мамлекеттин каалосуна ылайык чектелет, экономика да мамлекеттин ыктыярына ылайык белгиленет.

Исламга келсек, ал адам жана коомдун жогорку максаттары Аллахтын буйрук жана кайтарууларынан турат деп билет. Аллахтын буйрук жана кайтаруулары өзгөрбөйт жана өнүкпөйт. Адам насилин сактап калуу, акыл-идиректи, инсаний урматты, адамдын өздүгүн, менчик мүлктү, динди, коопсуздукту, мамлекетти коргоо коомду сактай турган туруктуу жогорку максаттар. Ушул туруктуу жогорку максаттарды коргоо үчүн хаддар, таъзир сыяктуу жаза чаралар белгиленген. О.э. ушул жогорку максаттарды коргоо мусулман кишиге кадыржамдык тартуулай турган жана бакытты жүзөгө чыгара турган важиб максаттар болуп эсептелет. Бакыт нафсти кандырууда эмес, Аллах Тааланын ыраазылыгына жетүүдө көрүнөт. Адамдын өзүнө келсек, Ислам инсанды узвий муктаждыктарга жана гарыйзаларга ээ деп билет. Ислам узвий муктаждыктар жана гарыйзалардын кандырылышын, биринин эсебине экинчисин кандыруу менен же бирин тизгиндеп экинчисин бош коё берүү менен эмес, баарын бир калыпта кандырылышын кепилдей турган таризде тартипке салат. Адам коомдун бир мүчөсү экенине келсек, кол дененин бир бөлүгү болгондой, адам жамааттын ажырагыс бир бөлүгү. Коомго келсек, коом адамдар, фикирлер, туйгулар жана мыйзамдардан турат. Адамдардын иштерин тартипке салуучу бул мыйзамдар шаръий буйрук жана кайтаруулардын жыйындысы.

Үчүнчү: өзүнөн түзүм келип чыккан акыйда, турмуштагы иштердин өлчөмү о.э. акыйдадан алынган түзүмдү аткаруу тарыйкаты:

Акыйдага келсек, социализм материяны ар бир нерсенин негизи жана ар бир нерсе маддий өнүгүү аркылуу андан келип чыгат деп билет. Капитализм болсо, динди турмуштан, арийне, мамлекеттен бөлүү керек деп билет. Капитализмде жаратуучунун турмушка байланышы жок. Исламга келсек, бүткүл барлыкты жараткан жаратуучу Аллах Субханаху ва Таала. Аллах барлыкка түзүмдү колдонуп, ушул түзүм аркылуу аны башкарат жана адамзатка элчилерди жиберген, Кыямат күнүндө ар бир адамды ыйманына жана турмушта кылган иштерине ылайык эсеп-китеп кылат.

Акыйдадан түзүм келип чыгышына келсек, социализм түзүм иштеп чыгаруу каражаттарынан алынат деп эсептейт. Капитализм болсо адам динди турмуштан бөлүп салган соң, түзүмдү вакиъликтен алат деп билет. Ал эми, Ислам Аллах адамдарга саййидибиз Мухаммад ﷺ-ди түзүм менен жиберген, Ал Зат бул түзүмдү аларга жеткирген деп эсептейт. Ошондуктан, адам ушул түзүмгө негизделип жашоого милдеттүү. Адам ар бир проблеманы үйрөнүп, анын чечимин Аллахтын Китебинен жана Расулунуллах ﷺ-дин сүннөтүнөн истинбат кылат.

Турмуштагы нерселердин өлчөөсүнө келсек, социализмде нерселердин өлчөөсү материалдык түзүм. Ошондуктан, бул өлчөө түзүмдүн өнүгүшү менен өнүгөт. Капитализмде болсо нерселердин өлчөөсү – пайда. Нерселер мына ушул пайдага карап өлчөнөт жана ушул негизде ишке ашырылат. Исламда нерселердин өлчөөсү – адал жана арам. Демек, адал иш кылынат, арам иш кылынбайт.

Түзүмдү аткарууга келсек, социализмде мамлекет армиянын күчү жана мыйзам менен түзүмдү колдонот. Капитализм эркиндиктерди көзөмөлдөйт, эгер адамдын башка бир адамды эксплуатация кылышы жана укуктарын тартып алышы ыраазылык негизинде болсо мамлекет аралашпайт. Исламда түзүм адам, мамлекет жана Уммат тарабынан аткарылат. Түзүмдү аткарууда бир тараптан мусулман адамдын таквасына, экинчи тараптан мамлекетте жамааттын Ислам адилетине болгон ишенимине, үчүнчү тараптан, Умматтын жакшылыкка буйруу жана жамандыктан кайтаруу аркылуу аким менен кызматташуусуна таянат.

Төртүнчү: мабданын адам фитратына ылайык келүү жана акылга негизделүү даражасы:

Мабданын адамдын фитратына ылайык келишине же ылайык келбешине келсек, бул мабдалар арасында жалгыз Ислам гана адам фитратына ылайык келет. Себеби, адамда диндарлык табигый. Тадайюн Жаратуучуга болгон муктаждык болуп, ал адамдагы табигый алсыздыктан келип чыгат. Ал туруктуу гарыйза болуп, анын белгилүү көрүнүшү бар жана бул көрүнүш бирер нерсени улуулоо. Социализм Аллахтын барлыгын жана рухту инкар кылды. Ал адамдын өзүнөн улуураак, кудуреттүүрөөк күч жөнүндөгү элести, бул күчтү улуулашын өзгөртүп, бул күч материалдык мабдада деп элестетүүгө, бул мабданы ыйыкташтырууга-улуулоого үйрөттү. Кудум бул мабда дагы артка

кайтып адамдардын ыйык деп билишин Аллахка ибадат кылуудан пенделерге ибадат кылууга айлантты. Ушул туурасында бул мабда реакциячыл. Ошондуктан, бул мабданын мафкурасы адам табиятына тескери жана терс мафкура. Ушул жактан социализм идеологиясы фитрий жактан ийгиликсиздикке учурады.

Мабдалардын акылга негизделген же негизделбегендиги жөнүндө айта турган болсок, жалгыз Ислам акыйдасы гана туура мабда. Себеби, ал Жаратуучунун барлыгына ыйман келтирүүдө акылды негиз кылды. Ислам Аллахка ыйман келтирүүнү талап кылуу менен бирге, Мухаммад ﷺдын пайгамбарлыгына акыл аркылуу ыйман келтирүүнү о.э. негизи акыл аркылуу далилденген Куръан жана мутаватир хадисте келген гайб нерселерге ыйман келтирүүнү да талап кылды. Социализмге келсек, ал акылга эмес, материяга негизделген. Себеби, социализм материя фикирден мурда бар болгон жана материя бардык нерселердин негизи деп эсептейт. Социализмге ылайык, материя мээде чагылган убакта фикир пайда болот. Мындай сөз эки жактан туура эмес, биринчиден, материянын менен мээде чагылуу касиети жок болгондуктан алардын ортосунда чагылуу жүз бербейт. Алардын ортосундагы болгон нерсе сезимдин сезүү органдары жардамында мээге узатылышы. Бул көз менен көрүү жана башка сезүү органдарынын сезиши аркылуу ишке ашат. Экинчиден, вакиъликти сезүү фикирди пайда кылбайт. Себеби, фикир пайда болушу үчүн адамда вакиъликти түшүндүрүп бере турган мурунку маалыматтар болушу لازым. Ушуга ылайык, социализм фикирди түшүнүүдө ката кылган жана ал акылга негизделбегени үчүн жараксыз.

Капитализм чиркөө руханийлери менен муфаккирлер ортосундагы орточо чечимге негизделген жана бул орточо чечим – динди турмуштан бөлүү. Ошондуктан, ал кылымдарга созулган чиркөө руханийлери менен муфаккирлар ортосунда болгон катуу күрөшкө чекит койгон орточо чечими болду. Ал тургай, акыйкат менен батыл, ыйман менен куфр, нур менен караңгылык бири экинчиси менен жолугушпаса да, алар буларды бири-бирине жакындаштырмакчы болушту. Ошондуктан, алардын акыйдасы жараксыз. Себеби, ал акылга негизделбеген. Жалгыз Ислам акыйдасы гана туура акыйда. Ал адам фитратына ылайык жана акылга негизделген акыйда. Социализм жана капитализм мабдалары батыл жана жараксыз мабда. Себеби, бул эки мабда

жогоруда айтып өткөнүбүздөй, адам фитратына тескери жана акылга негизделбеген.

Ушул орунда, исламий фатх менен Батыш колонизаторлугу ортосунда кандай айырма бар деген маанилүү суроо пайда болот.

Мунун жообу ушул: исламий фатх исламий даъват алдындагы маддий тоскоолдуктарды алып салуу үчүн болгон. Расулүллах ﷺ Мекке фатхында ушундай кылды. Ошондуктан, фатх кылынган өлкө калкы Исламды кабыл алууга мажбур кылынбайт. Аллах Таала айтат:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

«*Динге зордон (киргизүү) жок. Туура жол адашуудан ажырап болду*» [2:256]

﴿وَقُلْ أَلْحَقْ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾

«*Айткын: Роббиң тарабынан (келген) акыйкат. Ким каалса ыйман келтирсин, ким кааласа кафир болсун*» [18:29]

Адамдар Исламды амалий турмушта көрүшү, аны угуп фикирлөөлөрү үчүн аларга Ислам сунушталат. Муну менен алардын акылдары жана фитраты Исламга баштайт. Натыйжада, алар топ-топ болуп Исламга киришет. Батыш колонизаторлугуна келсек, ал алсыз калктарды эксплуатация кылуу, өз калкынын кызыкчылыгы үчүн байлыктарын талап-тоноо максатында аларга өкүмдарлык кылууга негизделет.

Исламды кабыл алган калктардын бүгүнкү күнгө чейин мусулман болуп келиши ушуну ачык көрсөтөт: Ислам Кыяматка чейин болууга кудуреттүү. Андалус мусулмандары үстүндө жүз берген иштерге келсек, алар инквизиция соттору, оттуу камералар жана башкесерлер жардамында жок кылынышты. Алардын Исламдан кайтышы өз ыктыярлары менен болбогон. Бухара, Кавказ, Түркстан жана башка жайлардагы мусулмандар да Батыш жана Чыгыш колонизаторлорунун зулумуна дуушар болушкан.

Исламий мамлекет илахий мамлекет эмес, башарий мамлекет. Ошондуктан, эгер мусулмандар өз мамлекетин ойготуу факторлорунан баш тартып, аны кулатууга алып бара турган факторлорго моюн сунуп калышса, анын кулашы табигый. Хижрий 1342-жылы 28-ражаб, миладий 1924-жылы 3-мартта Халифалык бекер кылынган жарыя кылынып, илманийлик колдонулушуна ушул нерсе себеп болгон. Эгер, биз кайра ойгонууну о.э. Ислам рисалатын бүткүл дүйнөгө жеткирүү үчүн дагы кайра жетекчиликти колго киргизүүнү кааласак ушуларды аткаруу керек:

1 – Биринчи мамлекет негизделе турган туура фикирди жүзөгө келтирүү о.э. Умнат Исламды, Ислам өкүмдөрүн, Исламды кайра турмушка кайтаруу кайфиятын түшүнүшү үчүн анда туура фикирлөө тарыйкатын пайда кылуу лазым.

2 – Динди турмуштан бөлүүгө о.э. андан келип чыккан турмуш түзүмдөрүнө негизделген Батыш фикирлерине сокку берүү лазым.

3 – Бизден мурдагылар мамлекетти Ислам негизинде кандай башкарышканын билүү үчүн тарыхты түшүнүү лазым.

4 – Аллахтын урухсаты менен мамлекет тикеленгенде калктар менен мамиле кылуу кайфиятын белгилөө оңой болушу үчүн калктардын табиятын билүү лазым.

Тыянактап айтсак, мусулмандарды кайра ойготуу Исламга негизделген калыс жана аң-сезимдүү жамаат аркылуу гана ишке ашат. Аллах Таала айтат:

﴿وَلَاتَكُنْ مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

«Араңарда жакшылыкка даъват кылган, маъруфка буйруп, мункардан кайтарган бир жамаат болсун, дал ошолор ийгилик табуучулар» [3:104]

Бул жамаат шарият өкүмдөрүнө ылайык түзүмдү өзгөртүү үчүн бийликке жетүү мүмкүндүгүн көрсөтүп берген өзгөрүү программасына ээ. Аллах Таала айтат:

﴿إِن هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

«Айткын: Менин жолум ушул. Мен Аллахка даъват кыламын. Мен жана мени ээрчиген кишилер анык хужжатка ээбиз. Аллахты аруулаймын. Мен мушриктерден эмесмин»

[12:108]

О.э. бул жамаат мамлекет долбооруна ээ болуп, бул долбоор Исламдагы башкаруу түзүмүн, бул түзүмдүн тафсилаттарын жана аны колдонуу кайфиятын өз ичине алат. Аллах Таала айтат:

﴿فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا نَزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جُنَاحٌ﴾

«Демек, адамдар ортосунда Аллах түшүргөн нерсе менен өкүм кылгын жана сага келген акыйкаттан жүз үйрүп, алардын каалоосуна ээрчибе! Силерден ар бир улут үчүн шарият жана жол кылып койдук» [5:48]

﴿وَأَنْ أَحْكَمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْظَمُوا لَكُمْ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ﴾

«Алардын ортосунда Аллах түшүргөн нерсе менен өкүм кылгын, алардын каалоосуна ээрчибе жана Аллах сага түшүргөн өкүмдөрдүн айрымдарынан сени (буруп) фитнага салып коюуларынан этият болгун! Эгер, баш тартышса, билип кой, Аллах аларга айрым күнөөлөрү себептүү кайгы келтирүүнү каалоодо. Албетте, адамдардан көпчүлүгү баш ийбегендер»

[5:49]

Аллах Тааладан шариятты орното турган, бизди бириктире турган жана бүткүл дүйнөгө жакшылыкты жая турган Пайгамбарлык минхажы негизиндеги Халифалыктын тикеленишин тездетишин сурайбыз. Бул иш Аллахка жеңил.

Аллах Таала айтат:

﴿وَيَوْمَئِذٍ يَقَرِّحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۳۰﴾ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصِرُ مَنِ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿۳۱﴾ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعَدَّهُوَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Ошол күндө момундар Аллахтын нусраты себептүү шаттанышат. (Аллах) Өзү каалаган кишиге нусрат берет. Ал кудуреттүү жана ырайымдуу. (Бул) Аллахтын убадасы. Аллах Өз убадасына тескери иш кылбайт. Бирок, көп адамдар муну билишпейт»

[30:4-6] □

РЕЖЕП ТАЙЙИБ ЭРДАГАНДЫН САЯСАТЫ ИСЛАМ ТАРАЗАСЫНДА (2):

Түркиянын НАТОдогу ролу

Хамид Абдулазиз – Мисир

Саясий вакиълик туйгулар менен эмес, аң-сезимдүү таризде күзөтүлүшү жана ага бекем эрежелер негизинде баа берилиши лазым. Башкача айтканда, вакиъликти өзүбүз каалагандай эмес, вакиълик кандай болсо ошондой түшүнүүбүз о.э. ага шамал жана толкундар каалаган тарабына алып кете бере турган кеме негизинде эмес, исламий акыйда негизинде баа беришибиз керек. Ушуга сымал адамдарга жана фикирлерге исламий акыйдага негизделген бекем эреже негизинде баа беришибиз шарт. Антпесе, аң-сезимдүүлүктү жоготобуз жана жакшы деп ойлогонубуз менен кыйроого учурайбыз. Ошондуктан, Умматтын алдануусуна жол бербөө керек о.э. Умматтын байлык жана ресурстарын жеп бүтүрө турган, убагын текке кетире турган жана үмүттөрүн жокко чыгара турган абалга түшүрүп коюуга жол бербеш зарыл. Айрыкча, Умматтын колунда Роббиси хидаят жана нур кылып жиберген Китеби турса о.э. Уммат хукм жана өлчөөлөрүн ушул китептен алса жана фикирлерин ушул негизге курса, эч качан адашпайт. Уммат жакынкы тарыхта жасалма лидерлер айланасында бирикти. Бул жетекчилер Умматты арты-артынан учурап жаткан жеңилүүлөрдөн сактап калбаган болсо да, Умматка созулган колдорду кайтарбай, тескерисинче, аны кыйроого баштаган жана Умматтын эң маанилүү такдырий маселелерин душмандын пайдасына манипуляция кылган болсо да, алар көккө көтөрүлүп макталды. Мисал катары Мустафа Кемалды, Жамал Абдуннасириди, Ясир Арафатты айтуу мүмкүн. Бул тизме биз сөз кылмакчы болгон Түркия президенти Режеб Таййиб Эрдаган менен да аяктабайт.

Түркия 1949-жылы 4-апрелде Вашингтондо негиз салынган Түндүк Атлантика Союзуна (НАТО) 1952-жылы мүчө болду. Түркия эгер НАТОго мүчө болсом, өздүгүмдү (түпкүлүгүндө Батыш өздүгүн) бекемдейм, коргонуу жана коопсуздук жаатында узак жылдык кепилдиктерди колго аламын деп эсептеди. Түркия 2005-жылы июнь айында башкы штаб курамында Терроризмге каршы күрөшүү жогорку борборун (ТМММ) түздү. Бул болсо, жогорку борбор түзүү үчүн кабыл алынган токтомдор алкагында о.э. эски жана жаңы кооп-коркунучтарга каршы күрөшүү үчүн 2002-жылы сентябрда

Прагада болуп өткөн НАТО саммитинин иш-чараларында ишке ашырылды.

Терроризмге каршы күрөшүү жогорку борбору эл аралык аскерий уюм болуп, анда Түркиядан тышкары НАТОго мүчө жети мамлекеттин офицерлери иштейт жана ал мамлекет кызматкерлерине, НАТОго мүчө мамлекеттердин орто жана жогору кызматтагы офицерлерине о.э. түрдүү чөйрөлөрдө НАТО менен шериктеш болгон мамлекеттерге кызмат көрсөтөт. Бул борбор «Террорчулардын финансылык ресурстарын түгөтүү», «Жанкечти террорчуларга каршы күрөшүү», «Терроризм менен массалык маалымат каражаттары ортосундагы мамилелер» жана «Идеологиялык терроризм негиздерин үйрөнүү» сыяктуу түрдүү темаларда семинарларды, жыйындарды жана башка иш-чараларды өткөрөт... О.э. НАТО кеңсесинде терроризмге каршы күрөшүү жаатында өткөрүлгөн иш-чараларга илимий салым кошот.

2003-жылы 19-мартта Түркия парламенти Иракты басып алууда Америка күчтөрүнө Түркия базаларынан пайдаланууга урухсат берүүнү жактады, 322 макул, 202 каршы жана бир мүчө бейтарап болду. О.э. Түркия Кошмо Штаттар мужахиддерди Гуантанама камагына көчүрүүдө Түркиянын түштүгүндөгү Инжирлик базасынан пайдаланышына урухсат берди. Базалардан көздөлгөн максат ушул нерселер гана болбоду. Түркия Американы азык-түлүк, суу, күйүүчү май жана жарадарларды дарылоо үчүн дары-дармек менен камсыздады. Америка Иракта жайгашкан өз күчтөрүн материалдык-техникалык жактан колдоп-кубаттоодо Түркиядан база катары пайдаланды. Түркия АКШ күчтөрү Ирактан Түркия жерлери аркылуу чыгып кетишине да урухсат берди.

Түркия Кошмо Штаттардын Афганистанга каршы согушта да өз базаларынан пайдаланышына урухсат берди. Америка күчтөрү 2001-жылы октябрь айында Афганистанга каршы согуш баштаганда Түркия 24 саатка жетпеген убакыт ичинде өз жерлеринен жана аба мейкиндигинен пайдаланууга жол берди. Мындан тышкары, Түркия НАТОго караштуу ИСАФ күчтөрүн колдоп-кубаттоо үчүн 1200гө жакын аскер жөнөттү. О.э. Малидеги эл аралык аскерий аралашууну да колдоп-кубаттады. Кресттүү душмандарыбыздын колу менен мусулмандарга жеткен ойрондулуктардын көлөмүн элестетип көргүлө. Кыргыз, кыйноолор жана ыйык жайларды тебелеп-тепсөө сыяктуу бардык кылмыштарда Түркия өз күчтөрү менен катышты.

Америка жана Батыш мамлекеттери Исламга душман болгон союздун максаттарын колдоп-кубаттоо үчүн Түркия күчүнөн жана анын маанилүү стратегиялык жерлеринен пайдаланууда. Америка учактары мусулман перзенттерине каршы көптөгөн чабуулдарды Түркия жерлериндеги базалардан башташат. Эгер, Эрдаган өз мамлекетинин чечимине ээ болгондо, Ислам жана мусулмандарга душман болгон бул союздан тезинен чыгып кетмек. Бул союз Ирак жана Афганистанда о.э. мусулмандардын башка мамлекеттеринде көптөгөн кыргыздарды жасады.

Россия менен мамилелер:

Россия империясы Усманий мамлекетке караштуу Кара деңиздин түндүк жээгиндеги жерлерди, Балкан жана Кавказды басып алышы 1783-жылы Крымды аннексия кылышынан башталды. Усманий мамлекеттин чегиниши, айрыкча, 1854-1856-жылдардагы Крым согушунда Россиянын жетишкен ийгиликтери Европада күчтөрдүн тең салмактуулугун өзгөрттү. Мындан тышкары, Россия Түркия кысыктарын ээлеп алууну жана Усманий Халифалыкты ыдыратууну каалоосу Биринчи дүйнөлүк согуштун башталышына үндөдү.

Экинчи дүйнөлүк согушта Түркия бейтараптыкты сактап калуга жетишти. Бирок, Советтер Союзунун жеңиши Россияны Түркия кысыгын көзөмөлдөө каалоосун кайра ойготту. Ошол убакта Иосиф Сталин кысыкты совет-түрк көзөмөлүнө өткөрүүнү жана Түркияда аскерий база курууну талап кылды.

Анкара Сталиндин талаптарына каршы чыкты. Бул болсо, Сталинди Түркияда коммунисттик ыңкылапты баштоого үндөдү. Буга жооп катары, АКШ Президенти Гарри Трумен «Трумен доктринасына» ылайык Анкарага жардам көрсөттү. 1952-жылы Түркия НАТОго кошулду. Кемалчы Түркия антикоммунисттик чепке жана Батыш коалициясынын негизги таянычына айланды. Бирок, Советтер Союзу Түркияны алсыратууга багытталган аракеттеринен баш тартпады. Муну ишке ашырууда колдонгон каражаттардын арасында өткөн кылымдын сексенинчи жылдары Анкарага каршы Күртстан Жумушчулар Партиясын колдоо да бар.

Анкара менен Москва ортосунда кошуна мамлекеттер үчүн күрөш уланды. Өткөн кылымдын токсонунчу жылдары Түркия Батыштын колдоосу менен Орто Азиядагы түрк тилдүү мусулман республикаларынын колдоочусу катары Россиянын ордун ээлөө үчүн тарыхый жана маданий байланыштардан пайдаланууга

урунду. О.э. Анкара менен Москва 1994-жылдагы келишимден кийин токтоп, кийин кайра башталган Армения менен Азербайдан ортосундагы Карабахтагы кагылышууда карама-каршы тараптарды колдоп-кубатташты.

Эки мамлекет ортосунда 2002-жылы январда кол коюлган келишимге ылайык, Россия Күртстан Жумушчулар Партиясын колдоп-кубаттоодон баш тартты. Өз кезегинде, Түркия да Чеченстанга жана Түркия жерлеринде иш алып барып жаткан Түндүк Кавказдагы жамааттарга карата катаал позицияны карманды. Түрк калкы бул жамааттарды абдан колдогондугуна карабастан, Түрк режими катаал позицияны карманды. Бул болсо, Россия Чеченстанда чеңгелин бекемдешине о.э. орустардын таасиринен чыгууга аракет кылып жаткан чечен мужахиддери аракеттерин жок кылууга мүмкүнчүлүк берди.

2008-жылга келип Түркия Россиянын эң чоң соода шериктешине айланды. Энергетика тармагы эки мамлекет ортосундагы экономикалык мамилелердин эң маанилүү бөлүгү болду. Аз өлчөмдөгү углеводороддорго ээ болгон Түркия 2009-жылы нефть импортунун 40 пайыздан көбүн Россиядан импорттоду. Россия мамлекетти Түркияны болжол менен 57 пайыз табигый газ менен камсыздап келүүдө. Экономикалык мамилелер атом энергетикасы, курулуштар, туризм жана башка тармактарды да камтыды.

Обама 2015-жылы 29-сентябрда Путин менен жолуккандан кийин Америка Россияга Сирияга түздөн-түз аралашууга көрсөтмө берди. Андан кийин АКШ Эрдаганга Россия учагы Сириянын мусулман калкына каршы чабуул жасоо учурунда Түркиянын аба мейкиндигин бузуу маселесинде Путин менен өз ара келишүү туурасында көрсөтмө берди. Россия учактары аба чабуулдарын баштоодо таяныч милдетин өтөгөн аба базасы Түркияга жакын жайгашкан. Орус генералы «Russia Today» телевидениесинде майдан тар болгондуктан Россия учактары абага көтөрүлүү же конуу убагында Түркиянын аба мейкиндигин бузуусу анык деп түшүндүрмө берди. Эрдаган бул келишим менен үлкөн кыянат жасады жана мусулмандардын төгүлүшү арам болгон кандын төгүлүшүнө шерик болду.

Түркия учагы 2015-жылы 24-ноябрда аба мейкиндигин бузуп кирген Россия учагын атып түшүрдү. Муну менен эки тарап ортосунда мамилелер жамандашты жана Путин муну «арттан бычак саюу» деп эсептеди. Бирок, ал жоопкерчиликти жеке

Эрдаганга жүктөбөдү. Эрдаган 2016-жылы 27-июлда Россиядан кечирим сураганга чейин бул маселени жайгарууга аракет кылды. 2016-жылы 9-августта Санкт-Петербургда эки тарап ортосунда жолугушуу болду. Ушул жолугушуудан кийин жана жолугушуу убагында Россия учагы Сириянын тогут режими менен биргеликте Сириянын мусулман калкына каршы чабуулдарды күчөтүп, саналуу күндөр ичинде жүздөгөн мусулмандарды өлтүрдү жана мындай чабуулдарды дагы эле улантууда. Көпчүлүк калкы мусулман болгон мамлекетти башкарып жаткан, Сирия калкына жардам беремин деп алдаган Эрдаган бул чабуулдарды каршылыксыз макулдады.

Белгилүү болгондой, Эрдаган Түркиясы өз саясатын Америка менен бирге жүргүзөт жана Эрдаган доорунда бул саясаттан дээрлик четке чыкпады. Себеби, Түркия режиминин бардык саясаттары дагы эле Америка кызыкчылыгына кызмат кылат. Ошондуктан, Америка Эрдаганды Сирияда Кошмо Штаттарга кызмат көрсөтүп келе жаткан Россия менен жарашууга о.э. Россия учагы атып түшүрүлгөнүн унутууга үндөдү. Дүйнө жүзүнө ачык-айкын болгондой, Америка Түркия менен Россия аркылуу Сириядагы абалды көзөмөлдөөгө, Башар Асад режими альтернатива даяр болбой жатып кулашына жол бербөөгө о.э. Европанын ролун бүтүндөй же дээрлик жок кылууга жетишти.

Түркия Анкарага чоң зыян келтирген чабуулдарга карата 2020-жылы 1-мартта Сириянын түндүк-батышында жайгашкан Идлиб шаарында Сирия режимине каршы аскерий операция баштаганын маалымдады. Түркия коргоо министри Хулуси Акар 27-февралда Идлибдеги үрөй учурган чабуулдан кийин баштаган «Жаз калканы» операциясы ийгиликтүү уланып жатканын айтты. Ал Анкара Башар Асад жетектеген Сирия режимин колдоп-кубаттап келе жаткан Россия менен карама-каршылыкка кирүү ниети да, каалоосу да жок экендигин кошумчалады.

Ачык-айкын көрүнүп тургандай, Эрдаган Сочи конференциясынын жоболорун активдүү аткарды, Сириядагы эл аралык жолдорду ачты. Бул үчүн үйлөр ойрон кылынышы, калктын тынымсыз көчүрүлүшү, жол жээгиндеги бардык шаар жана айылдардын (Түркиянын расмий моюнга айлуусу менен) Асад режиминин колуна өтүшү сыяктуу талап кылынган иштерди аткарды. Кийин тышынан караганда жакшылык болуп көрүнгөн Түркиянын тузактары ишке салынды. Мына ушунда Асад режиминин кылмышкер тобуна каршы кыймылдарды көзөмөлдөөдө

көөдөлөнгөн Түркиянын ролу ачыкталды. Кийин Умнаттын кайратын сындыруу, аны Америка белгилеген саясий чечимге моюн сундуруу үчүн элди тынымсыз бомбалоо жана көчүрүү толкундары келди. Эрдаган бул жараянда демин чыңдоо үчүн колдоно турган жылчык вазыйфасын өтөдү. Кээде абал кыянатты жашырууга каратылган өткүнчү, күлкүлүү карама-каршылыктардан да сырткары калбады жана бул карама-каршылыктар кээ бир экинчи даражалуу иштердеги келишпестиктерден ары өтпөдү. Түркия эч уялбастан Сочи конференциясында белгиленген алкакка кайтаруу үчүн Россияга басым кылып жатканын билдирип, муну менен Россиянын Сочи конференциясынан мурунку жана кийинки иштерин мыйзамдаштырып берди. Ошол эле учурда, Түркия менен Россия ортосунда иштерди тартиптештирүү о.э. соода айырбаштоону болуп көрбөгөн даражага көтөрүлгөнү жөнүндө расмий билдирүүлөр берилүүдө! Кийин ушундай бир сахна оюндары башталды, бул сахна оюнунда Түркия Сирия режимин бомбалады жана бул бомбалоолор Түркиянын төмөндөп кеткен аброюн көтөрүүдөн о.э. адамдарды анын уу арканына кармоого мажбурлоодон ары өтпөдү. Бүгүн көтөрүлүшү лазым болгон суроо ушул: кескиндик жумшартылган (деэскалация) зоналар кайда калды, бул зоналардын калкы каякта?! Бул зоналарды Сирия режими өз көзөмөлүнө алып, калкын түндүккө көчүрүп жибербедиби?!

Россия – Ислам жана мусулмандарга душман мамлекет. Ал мусулмандарды Чеченстанда жана Афганистанда кыргын кылды, учурда Сирияда кыргын кылууда. Россия аялдарды, улууларды жана наристелерди кыргын кылып сынабадан ракетасы же куралы калбады. Анын Сирияда мусулмандарга каршы кыргындары азырга чейин уланып жатат. Аллах Таала бизди душмандарга жана залымдерге ээрчүүдөн эскерткен жана бул баш ийбегендерге тозокту убада кылды. Аллах Таала айтат:

(وَلَا تَرْكَلُوْا اِلٰى لِّاْذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمْ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُوْنَ)

«Зулмдукту кармангандарды ээчибегиле, антпесе, силерге тозок оту жетет, силер үчүн Аллахтан башка бир да дос жок, кийин силерге жардам берилбейт» [11:113]

Эрдаган кандай Исламды каалайт:

2018-жылы 8-мартта аялдар күнүнө карата сүйлөгөн сөзүндө Эрдаган мындай деди: «Исламды 14 жана 15 кылым мурунку

өкүмдөр менен колдонуу мүмкүн эмес. Исламды колдонуу мекенге, заманга жана шартка карап өзгөрөт. Исламдын кооздугу мына ушунда». Эгер, Эрдагандын Ислам туурасындагы фикери ушул болсо, анын фикирине ылайык Исламды кылымга өзгөртүп ылайыктоо үчүн жаңылоо керек болсо, Эрдаганды туу туткандар кайсы Исламды колдонуу жөнүндө айтышууда?! Эрдаган кантип Халифалыкты тикелейт?! Ал өз өлкөсүндө Исламга эч кандай тиешеси болбогон, капиталисттик куфр түзүмдөрүнө негизделген илманий түзүмдү орнотту. Муну дагы да айкындаштырып берген нерсе ушул: көпчүлүгү мусулман болгон Түркия калкы турмуш иштерин өз итикадына жана турмуш жөнүндөгү түшүнүктөрүнө ылайык, бирок, динди мамлекеттен бөлүү негизинде аткарышат. Мисалы, мусулман адам мас кылуучу ичимдик ичсе, зына кылса, уурулук кылса, жазыксыз адам өлтүрсө же динден кайтса... ага шарый жазалар жана хаддар колдонулбайт. Ал тургай, Түркиянын кээ бир туристтик жайларында «секс туризм» деп аталган жайларды да көрүүгө болот. Эрдаган шарият бул иштерге тыюу салууну аким катары мага жүктөгөн деп билбейт. Башкарууга келсек, Түркияда ар бир нерсе Эрдаган бийликке келишинен мурда кандай болсо ошондой боюнча калып, башкаруу иштери Ататүрк багытында болуп жатат. Жалгыз айырма ушул: Ататүрк динге, биринчи кезекте Исламга душман болгон илманийликти кабыл алган. Ошондуктан, ал азандын араб тилинде айтылышына тыюу салган, көп мечиттерди жапкан, хижаб кийүүгө тыюу салган жана Куръандын түркчө котормосун окууну талап кылган.

Эрдаган болсо динге каршы болбогон илманийликти кабыл алды. Адамдардын көпчүлүгү мусулман болгондуктан, бул өзгөрүү мусулмандарга таасир кылды. Айрыкча, Эрдагандын башкаруусу доорунда мусулмандар мурун аткара албаган диний ибадаттарды аткарууга жетишкенден, Эрдаган көптөгөн жабык турган мечиттерди ачкандан кийин Түркия мусулмандарынын алкышына ээ болду. Ал тургай, дүйнөдөгү мусулмандардын да алкышына ээ болду. Мусулмандар бул өзгөрүүлөргө талап кылынган шарый өзгөрүү деп карай башташты жана Эрдаган үмүт кылынган шарый өзгөрүүнү ишке ашырат деп үмүт кылышты. Илманий класс Эрдагандын бардык аракеттерине каршы чыгышы, анын ар бир аракетинен коркушу о.э. аны Ататүрк мурасын жок кылат деп эсептеши мусулмандардын Эрдаганга каратар ишенимин бекемдеди. Себеби, катардагы мусулмандардын позициясы

илманийлердин реакцияларына негизделет. Ошондуктан, алар Эрдаганга ишеним көрсөтүп, колдоп-кубатташты. Мусулмандардын ишеними шайлоолордо Эрдагандын жеңип чыгышында, аскерийлерге каршы Эрдаганды колдоп-кубаттоосунда жана төңкөрүшкө каршы Эрдаган тарапта турушунда көрүндү.

Эрдаганга оппозиция болгон саясатчыларга, аскерийлерге, медиа кызматкерлерине жана муфаккирлерге карата камакка алуулар, куугунтуктоолор жана иштен бошотуулар көлөмүнөн кабардар адам мамлекетте бийлигин бекемдөө үчүн Эрдаган жумшаган аракеттин көлөмүн билет. Эгер, буга акыркы шайлоолордон жана конституцияга киргизилген өзгөртүүлөрдөн кийин Эрдаган колго алган укуктарды да кошо турган болсо, мамлекеттеги Эрдагандын кубатын да түшүнүп жетет. Эрдаган ушул кубат жана укуктары менен Исламды жана мусулмандарды жардамсыз таштап койгону ачык көрүнөт. Түркиядагы башкаруу түзүмү дагы эле илманий. Кала берсе, Түркия режими Ислам даъватчыларына каршы күрөшүп, аларды узак жылдарга эркинен ажыратууда. Эгер сиз Исламды жакшы көргөн, бирок, Эрдагандын алдоосуна түшүп калган кишилер менен, ырас Эрдаган исламчылардын колдоочусу болсо, эмнеге Ислам менен өкүм жүргүзбөйт деп талкуулашсаңыз, алар: «Ал заматта абалды өзгөртө албайт, себеби, анын душмандары көп», - дешет.

Бул жерде ушундай суроо пайда болот: Эрдаган он миңдеген ага атаандаш болгон саясатчыларды жана аскерийлерди бастыра алды. Дагы башка он миңдегенин куугунтуктады, армиядагы чоң командачыларды жана генералдарды кулатты. Ал дагы эле өз атаандаштарын болуп көрбөгөн ырайымсыздык менен куугунтуктоодо. Эрдаган булардын баарын өзү жана партиясы үчүн кылды. Эрдаган өзү жана партиясы үчүн кылган иштеринин азыраак бөлүгүн Ислам үчүн кыла албайбы?! Эрдаган өзү үчүн бул иштерди кылып, бирок Ислам т.а. адамдар аны ал себептүү шайлаган дин үчүн кыла албайбы?!

Шек-күмөнсүз, акыйкатты көрүүнү каалаган киши үчүн бул суроолордун жообу анык. Жооп ушул: Эрдаган Исламды колдонууну каалабайт жана аракет да кылбайт. Ал мусулмандарды алдоо о.э. колонизаторлордун мусулман өлкөлөрүндөгү тил бириктирүүлөрүн адамдар сүйгөн Ислам аты менен ишке ашыруу үчүн гана Ислам чүмбөтүнө жашынган. Биз ушул макаланы:

(تَبَصَّرْهُ وَذَكَرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ)

«Аллахка кайтуучу ар бир пендеге түшүндүрмө жана эскертүү болсун үчүн» [50:8]

даярдадык. □

Ибн Баз жана Ибн Усаймин яхудийлер менен келишим түзүү жөнүндө

«CNN Arabic» жарыялаган кабарда айтылышында, Бириккен Араб Амирликтери менен «Израиль» ортосундагы тынчтык келишими жөнүндө Ибн Баздын фатвасы жарыя кылынышы артынан активисттер социалдык тармактарда Сауд Арабиянын мурунку муфтийи Мухаммад ибн Салих Усайминдин түшүндүрмөсүн таратышты. Анын расмий сайтында жарыяланган аудиотасмада Ибн Усаймин «нааразы болгондор» деп атаган адамдарга мындай деди: «Кээ бир адамдардын яхудийлер менен келишим түзүүдөн көңүлү иренжип жатканына келсек, бул саясий маселе. Бул нааразы болгондордун айрымдары динден алыс кишилер экенине күбө болосуңар. Бул бир саясат, тарапкечтик, улутчулдук жана ушуга окшогон нерсе. Алардын эч кандай мааниси жок. Ырас, бизде Куръан жана Сүннөттөн алынган далил турган соң, биз аларга маани бербейбиз». Ал сөзүн улантып мындай дейт: «Эгер, аларды жамаат катары эмес, жеке адам катары үйрөнүп чыксаңар, алардын арасында карасанатайлар жана мунафыктар бар экенине күбө болосуңар. Бирок, бул саясий маселе. Алар бул мамлекеттин эң жакшы уламаларын акааратташууда. Бирок, алардын сөздөрүнүн эч кандай мааниси жок». Ибн Баздын фатвасында мындай деген: «Ар бир мамлекет өз кызыкчылыгын эсепке алат. Эгер, ал өз ара элчилер алмашуусунда, соода-сатык иштеринде жана башка шарият урухсат берген иштерде яхудийлер менен келишим түзүүнү мамлекеттеги мусулмандар үчүн пайдалуу деп билсе, анда, бул жерде эч кандай жаман нерсе жок».

Ал-Ваъй: ар бир мамлекеттеги расмий уламалардын шариятты акимдердин каалосуна моюн сундурушу акимдердин кылмыштарынан да кооптуу. Ошондуктан, шарият алар күнөөдө акимдерге шерик деп билет. Эгер, уламалар саясий маселелерди акимдерге таштап коюшса, саясий маселелер улама катары тапшырылган вазыйфалардан сыртта болсо, акимдер кандай гана өкүм чыгарбасын уламалар аларга итаат кыла берсе, анда алар Аллахка итаат кылуунун ордуна Америкага жана малай акимдерге итаат кылган болушат. Усайминдин сөзү динди саясаттан бөлүү эмеспи?! Салаф уламалардын акимдерге карата позициясы ушундай болгонбу?! Тигилерге окшогон уламалар алардан алынган

<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>	<p style="text-align: center;">قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулман мусулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>
<p>убададан баш тартышууда жана пайгамбарлардын мураскору катары аткарышы керек болгон ролду жоготушууда.</p>		
<p style="text-align: center;">Оман султандыгынын муфтийи: Аксаны жана анын айланасын азат кылуу – Умматтын мойнундагы фарз</p>		
<p>Оман султандыгынын муфтийи Ахмад ибн Хамд Халилий Твиттердеги расмий баракчасында мындай деди: «Акса мечитин жана анын айланасындагы бардык жерлерди ар кандай баскынчылыктан азат кылуу – бүткүл Умматтын ыйык милдети жана анын мойнундагы аткарылышы керек болгон фарз. Эгер, абал ыңгайсыз болсо, бул маселеде эч болбогондо мунасага барбоо керек, Аллах бул милдетти аткарууга татыктуу кишилерди алып келиши үчүн, маселени илахий кадарга калтыруу зарыл». Оман расмий маалымат агенттиги маалымдашынча, Халилий бул билдирүүнү Бириккен Араб Амирликтери менен «Израиль» ортосундагы тынчтык келишими жарыя кылынгандан бир нече күн өткөндөн кийин билдирди. А негизи, Оман султандыгы тышкы иштер министрлигиндеги расмий өкүлү аркылуу «Израиль» менен нормалдуу мамилелерди орнотуп жаткан Бириккен Араб Амирликтерин колдогон.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Бул – мамлекетте расмий кызматты ээлеген аалымдын фатвасы. Оман султандыгы Бириккен Араб Амирликтери менен «Израиль» ортосундагы тынчтык келишимин колдогондугуна карабастан, бул аалым Аллах жана Уммат алдындагы жоопкерчилигин сезип фатва чыгарды. Кандай гана абал болбосун, бул маселеде шарияттын өкүмү катый болуп, мусулмандар ортосунда бул туурасында ихтилаф жок. Эгер, тынчтык келишимин колдоп-кубаттаган уламалар болсо, бул шариятты этибарсыз калтыруу жана динди акимдерге сатудан башка нерсе эмес. «Албетте Аллахтан пенделери арасындагы аалымдар коркот».</p>		
<p style="text-align: center;">Эрдаган Абу-Даби менен дипломатиялык мамилелерди токтотуу менен коркутту</p>		
<p>Түркиянын расмий «Анадолу» маалымат агенттиги жарыялаган кабарда Эрдаган мындай дейт: «Биз Фалестин калкын колдоп-кубаттайбыз, Фалестинди эч кимге оңой олжо кылып таштап койбойбуз. Биз Абу-Даби менен дипломатиялык мамилелерди токтотуу же элчибизди чакырып алуу чараларын көрүшүбүз мүмкүн». Түркия тышкы иштер министрлиги тынчтык келишими</p>		

ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ	قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Албетте момундар ага-инилер».	ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ
<p>жөнүндөгү жарыяга түшүндүрмө берип: «Бириккен Араб Амирликтери өлүк төрөлгөн Америка планы аркылуу жашыруун кызыкчылыктарды жетишүүгө аракет кылышы Фалестин калкынын кайратын теңсинбөө болуп эсептелет», - деп баса белгиледи. «Анадолу» кабарынан ылайык, тышкы иштер министрлиги минтип кошумчалаган: «Бириккен Араб Амирликтери жетекчилиги калктын жана фалестиндиктердин каалоосуна тескери түрдө «Израиль» менен сүйлөшүүлөрдү алып барууга о.э. Фалестин үчүн чечүүчү маселе эсептелген темаларда жан берүүгө таптакыр укугу жок». «Израилдин» Түркиядагы элчилигинин Твиттердеги расмий барагында Түркиянын расмий позициясына төмөнкүдөй мамиле билдирди: «Тарыхий күндөр болуп жатат. «Израиль» менен Бириккен Араб Амирликтери ортосунда кол коюлган тынчтык келишими Жакынкы Чыгышка туруктуулук жана коопсуздук алып келет деп үмүт кылабыз». «Израиль» элчилиги өз твитине «Израиль» мамлекетинин расмий сайтына жайгаштырган о.э. «Израиль» меен Амирликтерге тиешелүү видеолорду жана сүрөттөрдү өз ичине алган тасманы кошуп, төмөнкүдөй түшүндүрмө калтырды: ««Израиль» менен Бириккен Араб Амирликтери ортосундагы тарыхий тынчтык келишимин алкыштайбыз».</p> <p>Ал-Ваъй: Эрдагандын ачык-айкын мунафыктыгына карагыла. Ал коркутууда жана Абу-Даби менен дипломатиялык мамилелерди токтотуу же элчини чакырып алууга ишара кылууда. Мындай мунафыктыктын эмне кереги бар? «Израилде» сенин элчилигиң жокпу? Түркияда «Израиль» элчилиги жокпу? «Израиль» Фалестин маселесинде биринчи тил бириктирүүчү болгон соң, эмнеге ал жерден элчинди чакырып алып, аны менен милелерди үзбөйсүң. «Израилдин» Түркиядагы элчилиги тынчтык келишимин алкышташын жана ал тарыхий экендигин жарыя кылууда. Сен, эй Эрдаган мырза, уялбай жатасың, ошондуктан, каалаганыңды кылып жатасың.</p>		
<p align="center">«Израилдин» мурунку тышкы иштер министри Силван Шалом: Эрдаган бизге араб жана Ислам дүйнөсүнүн эшиктерин ачты</p>		
<p>«Израилдин» мурунку тышкы иштер министри жана регионалдык өнүгүү министри Силван Шалом билдиришинче, ал</p>		

<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>	<p style="text-align: center;">قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулман мусулмандын боордошу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>
<p>ушул эки кызматты ээлеп турган жылдары (2003-2016-ж) Булуң мамлекеттерине о.э. араб жана Ислам дүйнөсү мамлекеттерине сапар кылып, ал жерде бир катар расмийлер менен жолугушкан. Бул жолугушуулардын негизги бөлүгү Түркия президенти Режеп Таййиб Эрдагандын демилгеси менен ишке ашкан жана айрым жолугушуулар Түркия жеринде болгон. Шалом Тель-Авивдеги жергиликтүү радиого берген интервьюда мындай дейт: «Эрдаган Түркияны Европа Союзуна кошууга жардам берүүнүн акысына «Израилдин» араб жана мусулман өлкөлөрү менен болгон мамилелерди кеңейтүүнү өтө каалайт эле». Ал минтип кошумчалайт: «Мен фалестиндиктер менен жаңжал чечилишинен мурда «Израиль» менен араб мамлекеттери ортосунда мамилелер орнотулушу бул жаңжалды чечүүгө көбүрөөк жардам берет деп ишенем жана дагы эле ушундай деп билем. Мен муну Эрдаганга о.э. өзүм жолугушкан араб жана Ислам мамлекеттеринин жетекчилеринин ар бирине түшүндүрдүм. Эрдаган мен үчүн бул жолугушуулардын бир канчасын, алардын катарында, Пакистан тышкы иштер министри менен болуп өткөн жолугушууну уюштуруп берди».</p> <p>Ал-Ваъй: Эрдаган – ушул доордо Исламга каршы эң чоң жалганчы. Ушул министрдин билдирүүлөрүнө карата Эрдаган раддия берип, жалганга чыгаруудан башка чарасы жок. Эгер, сүкүт кылса, министрдин сөздөрүн макулдоо дегени. Анткени, мындай билдирүүлөр расмий эсептелип, аларды айткан киши бул сөздөргө жооптуу болот.</p>		
<p style="text-align: center;">Жогору кызматтагы америкалык расмий «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыруу жөнүндө: ар бир мамлекеттин өз кезеги бар</p>		
<p>АКШ мамлекеттик катчысы Майк Помпео Бириккен Араб Амирликтери менен кол коюлган тарыхый тынчтык келишиминен үлгү алып «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырууга араб мамлекеттерин кызыктыруу үчүн бир катар Жакынкы Чыгыш мамлекеттерине сапар кылды. Аны бул сапарда коштоп барган жогору кызматтагы америкалык расмий айтышынча, регион мамлекеттери, өзгөчө Булуң мамлекеттери Амирликтер жана «Израиль» ортосундагы келишимде «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыруу үчүн бардык жакшы себептерди көрөт. Ал араб</p>		

<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>	<p>قال تعالى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Албетте момундар ага-инилер».</p>	<p>ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАБАРЛАРЫ</p>
<p>мамлекеттери менен «Израиль» ортосундагы жакындашууга карай ташталган кадамдар жөнүндө сүйлөп: «Ар бир мамлекет өз кезегине жана иштөө жараянына ээ», - экенине ишара кылды. Ал минтип кошумчалады: «Биз Амирликтер менен «Израиль» ортосундагы келишимде ортомчулук кылууга жетиштик жана биз көбүрөөк мамлекеттердин «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырышын каалайбыз». Америкалык расмий Бахрейн башка мамлекеттер менен эки тараптуу мамилелерге тиешелүү ар кандай токтомду өз калкынын кызыкчылыгы үчүн кабыл алышына ишара кылып: «Биз муну урматтайбыз», - деп баса белгиледи. Ал Амирликтер менен «Израиль» ортосундагы келишим регионалдык жактан өтө ийгиликтүү болгонун о.э. Бириккен Араб Амирликтеринин жетекчиси башка мамлекеттерге жол ачышы мүмкүндүгүн билдирди.</p> <p>Ал-Ваъй: ооба, «кылым келишими» алкагында ишке ашырылып жаткан мындай саткынчыл келишимдер акимдердин келишими болуп эсептелет жана бул келишимдерге Умматтын эч кандай алакасы жок.</p>		
<p>Кытай уйгур мусулмандарына коронавирус вакцинасын сыноо өткөрүүдө</p>		
<p>Дүйнөлүк Уйгурлар Конгрессинин кеңешчиси Эркин Сиддик АКШ жарандыгына ээ уйгур болуп, Уйгурлар академиясынын негиздөөчүсү болуп эсептелет. Эркин Сиддик баса белгилешинче, эл аралык коомчулук Кытайдын уйгур мусулмандарына каршы жасаган мыйзамбузууларынын көлөмүн жана олуттуулугун дагы эле түшүнбөй жатат. Эркин Сиддик: «Чыгыш Түркстанда абал кабарлангандан кыйла жаман», - деди «Бай Лайн» сайтына. Анын сөзүнө ылайык, Кытай коронавируска каршы вакциналарды уйгурларга колдонуп сыноо өткөрүшкөндөн кийин өлүктөр көбөйүп кеткен. Кытай президенти Си Цзиньпин 2014-жылы уйгурлардын үчтөн бир бөлүгүн өлтүрүү, үчтөн эки бөлүгүн камак лагерлерине алуу жана калган үчүнчү бөлүгүн Кытай коммунистик партиясынын идеологиясына моюн сундуруу жөнүндө жашыруун токтом кабыл алган. Пекин коронавируска каршы вакцинаны сыноодон өткөрүү иштерин камакта кармоого чечим кылынган үчтөн бир бөлүк уйгурлар үстүндө мажбурий алып барууда. Эркин Сиддик түшүндүрүшүнчө, Кытай айрым уйгурларды тирүү калтырып</p>		

<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>	<p style="text-align: center;">قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ» «Мусулман мусулмандын боордоцу. Ага зулум кылбайт, аны таштап койбойт жана кемсинтпейт»</p>	<p style="text-align: center;">ААЛАМ МУСУЛМАНДАРЫНЫН КАВАРЛАРЫ</p>
<p>жатканынын себеби – көп учурда ал уйгурлардын чет элде үй-бүлөлөрү бар, ошондуктан, Пекин жөнүндө жаман элес чет элге чыгып кетпешин үчүн Кытай аларды тирүү калтырган.</p> <p>Эркин Сиддик баса белгилешинче: «Коронавирус пайда болгондон баштап Кытай өкмөтү бардык уйгур калкын сыноого алып тажрыйба өткөрүп келүүдө, ар бир үй-бүлөдөн бир адамды алып (165 киши), аларды алыстагы ооруканада жеке изоляцияга алган, алардын баары жаштар, жашы улуу уйгурларда сыноо өткөрүлгөн жок». Ал: «Бийлик бул адамдарга вакцина колдонуудан мурун аларга укол аркылуу вирус саябы?», - деп суроо салды».</p> <p>Ал-Ваъй:</p> <p>Дүйнөнүн ар бир жайында байкалып жаткан мындай каргаша абал мусулмандарды алар бир Уммат экендиктерин баамдоого алып келет. Мунун тушунда мусулмандар аларды бир байрак астында бириктире турган Халифалык мамлекетин тикелөө үчүн биригиши лазым. □</p>		

КУРЪАНИ КАРИМ САБАГЫНДА

لَوَ أُيِّمًا لَّذِينَ ءَامَلُوا إِذَا تَدَايَيْنْتُمْ بِرَبِّيَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بِيَدِكُمْ كَاتِبٌ بِهِ ءَعْدَالٌ وَلَا يَأْب كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيَمْلِكِ لِذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا بَيَّخَسَ مِنْهُ شَيْفَانِ كَانَ لِذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيَمْلِكْ وَلِيَّهُ بِهِ ءَعْدَالٌ وَأَسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رَجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَءَمْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشَّهَدَةِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا ٱلْءُءَىٰ وَلَا يَأْبَ الشَّهَدَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَءُوا أَنْ تَكُونُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ ءَءَلِيَّةٍ ذَلِكُمْ ءَقْسَطٌ عِنْدَ اللَّهِ وَءَقْدَوْمٌ لِلشَّهَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِءْوَةً حَءَءْرَةً تُدِيرُونَهَا بِيَدِكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَءْهُ أَلَا تَكْتُبُونَهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبُوهُ شَهِيدٌ وَلِنْ ءَقْلُوا فَبِءَءْءَسُوْكُمْ بِكُمْ وَءَقْفُوا ٱللَّهُ وَبِعَلْمِكُمْ ٱللَّهُ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿

«Эй момундар, бири-бириңерден белгилүү бир мөөнөткө карыз алсаңар, аны жазып койгула! Бир катчы адилеттүүлүк менен жазсын! Катчы Аллах аны үйрөткөн жазуудан баш тартпасын, ал жазсын! Мойнунда карызы болгон киши жаздырсын, Роббиси болгон Аллахтан корксун жана карыздан бирер нерсени кемитип жазбасын! Эгер, мойнунда карызы болгон киши акылсыз, же кудуретсиз болсо, же жаздырууга кудуреттүү болбосо, анын валийи адилеттүүлүк менен жаздырсын! Силер ыраазы болгон эки эркек кишини күбө катары катыштыргыла, эгер эки эркек табылбаса, бир эркек жана эки аялды күбө кылгыла, бири унутуп адашса, дагы бири эстетет! Күбөлөр чакырылганда баш тартышпасын! Аз же көп болсун, белгилүү мөөнөтүнө чейин жазып коюудан эринбегиле. Мына ушул нерсе Аллахтын назарында адилеттүүрөөк, күбөлүк үчүн туурараак жана күмөн кылбоого жакыныраак. Бирок, өз ара жасалган накталай соода болсо, аны жазбасаңар да, силер үчүн күнөө жок. Бири-бириңер менен соода кылганда күбө алып келгиле! Жана катчыга да, күбөгө да зыян жетпесин. Эгер, андай кылсаңар, бул силер үчүн күнөө. Аллахтан корккула! Аллах силерди үйрөтөт. Аллах бардык нерсени билүүчү»

[Бакара 282]

Хизб-ут-Тахрир амири Ата ибн Халил Абу Роштанын (Аллах ал кишини Өз коргоосуна алсын) «Тайсир фи Усулит Тафсир» аттуу китебинде мындай делет:

Аллах Таала Аллах жолунда инфак кылуу, милдет кылбастык, азар бербестик, рия аралаштырбоо, малдын начар жайынан эмес, жакшы жайынан берүү, бул ишти халыс Аллахтын жүзүн үмүт кылуу сыяктуу нерселерди жана күнү-түнү, ашкере-жашыруун кылынган жакшы амалдар үчүн ажр-сообдор берилишин баян кылды.

Андан кийин Аллах Таала риба жөнүндө айтып, ал абдан чоң кылмыш экенин, абдан оор харамдыгын, аны кылган адам пайда алып, башкаларга зулум кылбашы керектигин, өзүнүн каражатын кайтарып алып, өзү да зулум көрбөшү керектигин баян кылды.

Андан соң Аллах Таала карыздар адамга мөөнөт берүү, карыздын баарынан же бир бөлүгүнөн баш тартуу менен садака кылуу жөнүндө айтты.

Кийин мукимдик жана мусафырлык учурундагы карызга тиелешүү хукмдарды баян кылды.

Аллах Таала момундарга карызды жазып коюуну, эки кишини же бир киши жана эки аялды күбө кылууну буйруп, ушундай кылуу Аллахка итаат кылуунун белгиси жана карыздарынын сакталышына кепилдик болорун билдирди. Карыз көп же аз болушуна карабастан, Аллах карызды жазып коюуга үндөдү. Эгер, накталай соода болсо, андай убарагерчиликтин кажети жок.

О.э. Аллах Таала күбөлөргө, карызды жазып жаткандарга азар берүүнү т.а. аларга басым кылып, окуяны өзгөртүп жазууга мажбурлоону харам кылды. Аларды бул жаатта шарият мыйзамдарына моюн сунууга буйруп, бардык нерседен хабардар экенин, гайбды да, ашкерени да билерин баян кылды.

(وَاللَّهُ يَكُنْ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

«Аллах бардык нерсени билүүчү».

(وَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا)

«Эй момундар» – момундарга кайрылуу.

(إِنَّا نَدَّائِنْتُمْ بِرِدِّي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى)

«бири-бириңерден белгилүү бир мөөнөткө карыз алсаңар».

Эгер, карыз мамилесин кылсаңар.

«الدَّيْنِ» (карыз) сөзү нерсенин (товар же акчанын) бири бар, башкасы жок болгон ар кандай сооданы билдирет. Карыз да ушуга кирет, мисалы бир киши башкасына акча берет жана алган адам

белгилүү бир мөөнөттөн кийин аны кайтарат. Товар берилет, анын акчасы кийин төлөнөт. Кудум, кардар карыз алгандай болот. Бул дайн (الدَيْن) деп аталат. Салам, салаф келишимдери да ушул сыяктуу болот. Акча төлөнөт жана кийинчерээк товар берилет. Булардын баары «دين» сөзүнүн маанилери болуп эсептелет.

«بردين» (карыз) сөзү «إِذَا تَدَايَنْتُمْ» (бири-бириңерден белгилүү бир мөөнөткө карыз алсаңар) сөзүн баса белгилөөдө. О.э. «فَاكْتُبُوهُ» сөзүндө ат атоочтун кайтышы өзгөчө маанини билдирет. Эгер «بردين» сөзү айтылбастан «إِذَا تَدَايَنْتُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى» делгенде «فَاكْتُبُوهُ» сөзүнүн ордуна «فَاكْتُبُوا الدَّيْنَ» деп айтылмалык. Бул нерсе аяттын кооздугуна таасир кылган, аны сөз өнөрүн жакшы билген кишилер гана аңдай алат.

﴿لِي أَجَلَ مُّسَمًّى﴾

«белгилүү бир мөөнөткө», - т.а. белгилүү бир убакытка.

Бухарий Ибн Аббас رضي الله عنهдан риваят кылат: «Күбөлүк беремин, белгилүү бир мөөнөткө кепилденген салаф соодасын Аллах халал кылган жана урухсат берген». Ибн Аббас ушул сөздү айткандан кийин бул аятты тилават кылды. Салаф да, салам да бир маанини билдирет.

Ибн Жарирдин риваятында Ибн Аббас رضي الله عنه:

﴿لِيَأْتِيَهَا أَجَلٌ مُّسَمًّى إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِرَدِّينَ﴾

«Эй момундар, бири-бириңерден... карыз алсаңар» аяты белгилүү бир өлчөмдө жана белгилүү мөөнөткө белгиленген салам соодасы жөнүндө назил болгон деген.

Аяттын салам соодасы жөнүндө назил болушу анын башка дайндарга да алакадар болушуна тоскоолдук кылбайт. Анткени «دين» (карыз) сөзү аятта мутлак мааниде келген, белгилүү бир мөөнөттөн башка эч нерсе менен чектелбеген. Демек, Аллах Таала салам соодасында болобу, башкасында болобу, ар бир дайнды каттап жазууну буйруп жатат.

﴿فَاكْتُبُوهُ﴾

«аны жазып койгула». Бул буйрук талабды билдирет. Бул буйрук жөнүндө аалымдар ар түрдүү пикирде болушкан. Аны важиб дегендер да, мандуб дегендер да, мубах дегендер да бар. Аны мубах дегендер анда дунявий пайда көрсөтүлгөндүгүн айтышат т.а. алар дайнды сактоо жана талаш-тартышуулардан алыс болуу үчүн жазбагандан көрө жазган жакшыраак деген назарда.

Буйруктагы негиз – талаб. Андагы шарыйй хукмдун фарздыгын, мандубдугун же мубахтыгын карина белгилеп берет. Бул мубарак аят жөнүндө тадаббур кылсак, ушулар айкын болот:

а) Талабдын катыйлигин көрсөткөн карина жок. Мисалы, жазбаганга жаза дайындалышы сыяктуу катыйликти билдирген фактор жок. Демек, жазуу фарз эмес.

б) Жазбагандан көрө жазууну рожих (басымдуу) кылган кариналар бар.

(وَلَا يَبْ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَمَّمَهُ اللَّهُ)

«Катчы Аллах аны үйрөткөн жазуудан баш тартпасын».

(وَالْيَكْتُبَ وَيُمَلِّلُ لِأَذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا)

«... ал жазсын! Мойнунда карызы болгон киши жаздырсын, Роббиси болгон Аллахтан корксун жана карыздан бирер нерсени кемитип жазбасын!».

(وَلَا تَسْمُوا أَنْ تَكْفُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا)

«Аз же көп болсун, белгилүү мөөнөтүнө чейин жазып коюудан эринбегиле».

(ذَلِكَمُ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ)

«Мына ушул нерсе Аллахтын назарында адилеттүүрөөк».

(وَأَقْوَمُ لِلشَّهَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا)

«... күбөлүк үчүн туурараак жана күмөн кылбоого жакыныраак».

Мына ушулардын баары жазбоодон көрө жазуу рожих экенин көрсөтөт.

Лекин, ал кариналардын айрымдары рожихтикти дунявий пайдага берет. Мисалы:

(وَأَقْوَمُ لِلشَّهَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا)

«...күбөлүк үчүн туурараак жана күмөн кылбоого жакыныраак». Талаштын алдын алуу үчүн жазган афзел. Себеби, ал күбөлөрдүн сөзүн тастыктайт жана талаш жаралганда алардын ишин жеңилдетет.

Эгер, ушуну менен гана чектелгенде, ал жол-жобо көрсөтүүнү өз ичине камтыган мубахты гана билдирмек. Лекин, алардын (кариналардын) айрымдары жазууга сооб берилишин көрсөтүүдө т.а. хукм мандуб экенин көрсөтүүдө. Мисалы, Аллах Таала айтат:

(ذَلِكَمُ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ)

«Мына ушул нерсе Аллахтын назарында адилеттүүрөөк».

Көрсөтүлгөн кариналар карызды жазып коюунун өкүмү мандуб болорун көрсөтүүдө. Арийне, аяттын мааниси мындайча болот:

Момундар өз ара боло турган, төлөнүшү белгилүү бир мөөнөткө белгиленген карыз келишимин жазышы – мандуб.

Эми, төлөнүшүнө белгилүү бир мөөнөт белгиленбеген дайнга келсек, аны жазуу мандуб эмес, мубах болот. Мубахтыгына эки негиз бар:

Биринчиси, аят белгилүү бир мөөнөттөгү карызды гана жазууга чектөөдө. Бул – тавсиф. Анын мафхуму да бар жана ага амал кылынат. Т.а. аятта баян кылынган жазуу жөнүндө буйрук белгилүү бир убакыт белгиленбеген карыз келишимин өз ичине албайт.

Экинчиси, кийинки аятта Аллах Таала мындай дейт:

(إِنَّ مِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَالُوا ذِي أَوْثَمِنَ أَهْتَهُ)

«Эгер, бири-бириңерге ишенсеңер, ишеним артылган киши аманатын аткарсын» [2:283]

Т.а. карыз берүүчү да, алуучу да бири-биринен кооптонбогон, бир-бирине ишенген абал болсо, анда аятта көрсөтүлгөн жазуу жөнүндөгү буйрук мубах болот. Башкача айтканда, мындай келишимди жазуу да, жазбоо да мүмкүн.

Ким бирер адам менен карызга мамиле кылып, карызды төлөө үчүн анык мөөнөт белгилебесе, мисалы «каалаган маалда бересең» десе, бул нерсе Аллах Тааланын:

(إِنَّ مِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا)

«Эгер, бири-бириңерге ишенсеңер...» [2:283]

деген сөзүнө кирет. Анткени, ал карыз алып жаткан адамга ишенгени үчүн «каалаган маалда бересиң» деди.

Ошентип, аят ушундай талдалат:

а) Шарый хукм ушул: төлөнүшү үчүн белгилүү бир убакыт белгиленген карызды жазуу – мандуб.

б) Карыз алуучу да, берүүчү да бири-бирине ишенген учурдагы карызды жазуу – мубах. Кааласа жазышат, каалабаса жазышпайт.

Төлөнүшү үчүн анык мөөнөт белгиленбеген карыз да ушуга кирет. Себеби, бул да алардын бир-бирине ишенерин көрсөтөт.

Аят карыздын төлөнүшү үчүн мөөнөт белгилөө хукмун баян кылган жок. Бул нерсе карыз келишимине тиешелүү абалдарга ылайык болот. Ар бир абалдын хужжаттары каралып чыгат. Маселен, салам соодасында мөөнөттү белгилөө шарт. Мөөнөт белгиленгенде гана салам соодасынын келишими туура келишим

болуп эсептелет. Ошондуктан, бул соодада мөөнөт анык белгилениши важиб. Маселен, акчасы берилип, товар, мисалы «буудай баланча күнү тапшырылат» деп мөөнөт анык айтылат. Бухарий жана Муслим Ибн Аббас رضي الله عنه дан риваят кылган жогорудагы хадисте ушуга ишарат кылынган. Анда айтылгандай, Пайгамбар ﷺ Мадинага келгенде адамдар мөмө-жемиш үчүн эки, үч жыл алдын акчасын берип коюшчу. Ошондо Пайгамбар ﷺ мындай деди:

«مَنْ أَسْلَفَ فِي تَمْرٍ فَلْيُسَلِّفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ»

«Мөмө үчүн салаф соодасын кылган адам анык өлчөмдө, анык салмакта жана анык мөөнөткө кылсын».

Аллах Таала айтат:

(وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ)

«Бир катчы адилеттүүлүк менен жазсын!» Бул жердеги «ب» мүчөсү «وَلْيَكْتُبْ» (жазсын) сөзүнө же «كَاتِبٌ» (катчы) сөзүнө тиешелүү.

Эгер, биринчиге т.а. «жазсын» деген сөзгө тиешелүү болсо, «катчы адилеттүүлүк менен жазсын» деген маани чыгат. Т.а. бул жерде талаб кылынып жаткан нерсе катчы адилеттүү жазышы болот. Ал адил т.а., мусулман болобу же жокпу, мааниси болбойт. Негизги этибар катчынын жазуусуна каратылат.

Эгер, экинчиге т.а. «катчы» сөзүнө тиешелүү болсо, «адилеттүү катчы жазсын» деген маани чыгат. Т.а. катчы адилеттүү болушу т.а. мусулман болушу, ашкере фасик болбостугу, жазганда Аллахтан таква кылышы, эмнени жазып жатканын билиши жана ишти жакшы аткарышы талаб кылынып жаткан болот.

Менин оюмда экинчи көз караш рожих. Себеби, буга карина ишарат кылууда:

(وَلَا يَلْبُ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ)

«Катчы Аллах аны үйрөткөн жазуудан баш тартпасын». Адилеттүү мусулман гана жазуудан баш тартпайт. Анткени, ал жазууну билиши Аллахтын фазилети жана рахматы экенин аңдайт.

Ушуга ылайык, бул жердеги маани мындай болот: ортоңордогу мамилени бир адилеттүү т.а. ашкере фасик болбогон, туура жазышына ишеним билдирилген мусулман жазсын.

Аятта «بَيْنَكُمْ» сөзү катчы эки тараптан тандаларын көрсөтүүдө. Катчы бир тарап менен гана байланышта болбостугу, алардын биринин тарабына өтүп кетпеши керек. Т.а. катчы халыс, бейтарап болушу لازым.

(وَلَا يَنْبَغُ كَاتِبٌ أَنْ يَكْذِبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ)

«*Катчы Аллах аны үйрөткөн жазуудан баш тартпасын*». Катчы жазуудан баш тартпасын. Бул жердеги баш тартуу макрухту билдирет. Анткени, жазуудан баш тартууга катый тыюу салган карина жок. Ошондуктан, катый эмес тыюу т.а. макрух болот.

كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ

«*Аллах үйрөткөн жазуудан*» т.а. катчы жазуудан баш тартпайт, себеби кат жазууну билиши – бул Аллахтын ага көрсөткөн ырайымы. Жогоруда айтып өткөнүбүздөй, бул да катчы Аллах ага жазуу ниъматын тартуу кылганын идирек кыла алган, адилеттүү мусулман болушу керектигине дагы бир карина. Демек, карыз алуучу да, берүүчү да өздөрүнө бир адилеттүү катчы таап, жаздырышсын.

«قَالِكُذِّبَ»

«*ал жазсын*». Аллах Таала «*أَنْ يَكْذِبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ*» (Аллах аны үйрөткөн жазуудан) дегендиктен жогорудагы нерсе мандуб болот. Т.а. ал мурун жазууну билбеген, Аллах аны үйрөттү. Андыктан, адамдар мухтаж болуп турганда аларга жардам берсин.

«*وَلِيَمْلَلْ لَأَذِي عَلَيْهِ أَلْحَقُ*» (Мойнунда карызы болгон киши жаздырсын) – бул да мандуб, анткени, жогорудагы чечимге негизделген.

«*قَالِكُذِّبَ وَلِيَمْلَلْ لَأَذِي عَلَيْهِ أَلْحَقُ*» (... ал жазсын! Мойнунда карызы болгон киши жаздырсын). Бул аяттан кийин таквалык айтылып жаткандыктан, хукм мандубду дагы бир ирет баса белгилөөдө:

(وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا)

«*Роббиси болгон Аллахтан корксун жана карыздан бирер нерсени кемитип жазбасын!*».

«*وَلِيَمْلَلْ*» (жаздырсын). Т.а. катчыга эмнени жазуу керектигин айтсын.

«*لَأَذِي عَلَيْهِ أَلْحَقُ*» (Мойнунда карызы болгон киши) т.а. карыз алып жаткан адам. Себеби, дал ушул карыз алып жаткан адам өзүнүн карызы тууралуу катчыга айтып жатат. Негизи, карыздар адамдын карызды моюнга алышы карыз берүүчүнүн ырастоосунан күчтүүрөөк. Ушуга ылайык, катчыга эмне жазуу керектигин карыздар тарап айтып турат.

«*وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ*» (Роббиси болгон Аллахтан корксун). Карыздар адамга Аллахтан таква кылуу эскертилүүдө – бул чынчыл болууга үндөө.

(وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا)

«... жана карыздан бирер нерсени кемитип жазбасын!». Т.а. карыздар тарап акыйкаттан эч нерсени төгүндөбөсүн. «شَيْئًا» сөзүнүн айтылышы жана накра болуп келиши акыйкаттын аз гана бөлүгүн да жашырбоо керектигине далалат кылат.

«فَإِنْ كَانَ لِذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهَا» (Эгер, мойнунда карызы болгон киши акылсыз). Т.а. эгер карыздар адам «акылсыз» (سَفِيهًا) болсо. «سَفِيهًا» сөзү акылсыз, наадан, тили жаман деген маанилерди билдирет. Бул жерде тили жаман маанисинде келүүдө. Эгер, катчыга айтып жаздыруу иши ага берилсе, жаман сөз келип чыгат.

Бу сөз сөгүшүү маанисинде да колдонулат.

«أَوْ ضَعِيفًا» (же кудуретсиз болсо). Т.а. фикирин билдирүүгө чабал, иштерди тартибге сала албаган, түшүндүрүп айта албаган адам. Ошондуктан, карызды жазуу иши ага берилсе, ал маани-маңызды бурмалап жиберет.

«أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمَلَّ هُوَ» (же жаздырууга кудуреттүү болбосо). Т.а. Ибн Аббас رضي الله عنه айткандай, кекечтиги же дудуктугу себебдүү сөзүн ачык-айкын түшүндүрүп бере албаган адам.

Жогоруда айтып өткөнүбүздөй, биз ушул фикирди рожих деп эсептейбиз. Анткени, аят ушуларды туюнтуп жатат:

а) Айтып жаздырууга тыюу салынган (акылсыз, кудуретсиз, жаздырууга кудуреттүү эмес) кишилерге дайн мамилесин кылууга тыюу салынбаган. Анткени аят:

﴿وَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِرَدِّيْنَ﴾

«Эй момундар, бири-бириңерден белгилүү бир мөөнөткө карыз алсаңар», - деп башталган. Аларга бул сыяктуу келишимдерди түзүүсүнө шарыйй түрдө урухсат берилген. Ушуга ылайык, бул:

﴿سَفِيهَا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمَلَّ هُوَ﴾

«... акылсыз, же кудуретсиз болсо, же жаздырууга кудуреттүү болбосо», деген аятта карыз келишимдери негизинен эсепке алынбаган келесоолор, акылынан ажырагандар, балагатка жетпегендер сыяктуулар жөнүндө айтылууда деп айтуу туура эмес.

б) Аятты карыз келишимин түзүүдө бул таифадагы кишилердин катышпоосу мүмкүн деп түшүндүрүү маржух болуп эсептелет. Анткени, аятта – жаздырууга кудуреттүү болбосо да – карыз алуучунун болуусуна артыкчылык берилүүдө:

﴿وَلِيُمَلَّ لِلَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ لِذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهَا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمَلَّ هُوَ فَلْيُمَلَّ وَلِيُغْرِبِ الْعَدْلَ﴾

«Мойнунда карызы болгон киши жаздырсын, Роббиси болгон Аллахтан корксун жана карыздан бирер нерсени кемитип жазбасын! Эгер, мойнунда карызы болгон киши акылсыз, же кудуретсиз болсо, же жаздырууга кудуреттүү болбосо, анын валийи адилеттүүлүк менен жаздырсын!».

в) Жогоруда айтылган эки же үч таифадагы кишилер бир мааниде келген деп тафсир кылып болбойт. Анткени, аят алар бири-биринен айырмаланган түрдүү үч таифадагы адамдар экенин көрсөтүүдө:

﴿سَفِيهَا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمَلَّ هُوَ﴾

– «акылсыз»

– «кудуретсиз»

– «жаздырууга кудуреттүү эмес»

г) Тафсир үчүн араб тилинен негизи болушу керек.

Ушуларга ылайык, мен артыкчылык көргөн фикирди рожих деп санаймын. Ошондуктан, бул үч таифадагы кишилер катчыга жаздырышы мүмкүн эмес, алардын ордуна алардын валийи (өкүлү) жаздырышы керек.

Демек, валий анын валийлигине кирген адамдын атынан катчыга хакты жаздырышы зарыл, эч нерсе кошпошу, кемитпешти же өзгөртпөшү керек. Хакты гана айтуу валийге карыздар адамдын ордун басуу укугун берет.

«هُوَ قَلِيلٌ وَلِيُّهُ بِأَعْدَلٍ» (анын валийи адилеттүүлүк менен жаздырсын!). Бул жердеги замир карыздар адамга кайтат. Демек, бул валий карыздар адамдын валийин билдирүүдө.

Ал эми, «بِأَعْدَلٍ» (адилеттүүлүк) сөзү жаздырууга кайтат. Шариятта ата, уул, ага, ини же башка шарият белгилеген адамдар валий болушат. Валий дайындалгандан кийин ушул валийге адилеттүүлүк т.а. хакты айтып, чынчылдык менен катчыга жаздыруу вазыйфасы берилет.

﴿وَأَسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رَجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٍ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى﴾

«Силер ыраазы болгон эки эркек кишини күбө катары катыштыргыла, эгер эки эркек табылбаса, бир эркек жана эки аялды күбө кылгыла, бири унутуп адашса, дагы бири эстетет!».

Бул жерде Аллах Таала ушуларды баяндоодо: келишим түзүп жаткан эки тарап эки кишини же бир киши менен эки аялды күбө

кылышы лазым. Аялдардын бири айрым нерселерди унуткан болсо, экинчиси эстетип турушу үчүн экөөсү белгиленди.

Күбөлөр да адилеттүү болушу лазым.

{مِنْ رَجَالِكُمْ}

«... эки эркек кишини»

{مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشَّهَدَاءِ}

«Силер ыраазы болгон». Т.а. момундар ыраазы болгон адамдар күбө болушу керек. Мындан күбөлөр адилеттүү мусулман болушу керектиги келип чыгат. Б.а. алардын мусулманчылыгы көрүнүп турушу, фасыктыгы жок болушу керек. Алар мына ушул сыфаттар менен күбөлүгү кабыл алынчу адилеттүү адамдардан болушат.

«فَرَجُلٌ وَأَمْرَأَتَانِ» (бир эркек жана эки аял). Бул жерде «رَجُلٌ» (эркек) сөзү мубтада катары, ал эми «وَأَمْرَأَتَانِ» (эки аял) сөзү атф катары келген. Хабар хазф кылынган. Т.а. эгер эки эркек болбосо, бир эркек жана бир эркектин ордуна өткөн эки аял. О.э. бул – башка эркектер бар же жоктугуна карабастан – бир эркек жана эки аялдын күбөлүгү кабыл алынышын билдирет. Т.а. күбөгө мухтаж адам эки эркекти таба албаса, бир эркек жана эки аялды алып келсе болот. Эки варианттын каалаганын тандоо мүмкүн. Эркектер табылбай калган учурда гана бир эркек жана эки аялдын күбөлүгү өтөт деген маани жок. Эгер, андай болгондо аятта «فإن لم يكن رجلاً» деп келип, аяттагы «كان» сөзү тамм көрүнүшүндө болмок т.а. эгер табылбаса деген мааниде болмок. Лекин, бул жерде «كان» сөзү тамм эмес, накис болуп келген т.а. эгер киши күбө кылууда эки эркекке таянбаса, бир киши жана бир кишинин ордуна өткөн эки аялды алып келиши мүмкүн.

{أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى}

«...бири унутуп адашса, дагы бири эстетет». Т.а. эки аялдын күбөлүгү бир эркектин күбөлүгүнө өтөт. Анткени, алардын бири окуялардын бирер жерин унуткан болсо, экинчиси эстетип турат.

«أَنْ تَضِلَّ» (унутуп адашса) сөзү махаллан насб болуп, мафъулун лияжлихи болот.

Бул жерде «إِحْدَاهُمَا» (бири) сөзү кайталанып келиши туура эмес түшүнүүнү алдын алууга байланыштуу. Баланча аялга унутуп калуу мүнөздүү, ошондуктан жаңылышпаган экинчи аялдын вазыйфасы анын катасын оңдоо деген ой келиши мүмкүн. А негизи, эки аялдын бири унутуп калса, экинчиси аны оңдоп коюшу жөнүндө сөз болуп жатат.

«أَنْ تَضَلَّ». Күбөлүк берүүдө адашуу – окуянын кандайдыр бир бөлүгүн унутуп, чындык менен жалгандын ортосунда калуу. Ушуну менен киши аң-таң болуп, адашып калат. Күбөлүктү таптакыр унуткан адамга адашуу сөзү колдонулбайт.

О.э. ушуну баса белгилөө зарыл, финансылык мамилелерде Аллах Таала – бир эркектин ордуна эки аял күбөлүк берген учурда гана – аялдардын күбөлүгүн кабыл алат. Себеби аятта мындай делет:

فَلَنْ لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٍ وَأَمْرًا تَانِ مِمَّنْ تَرَضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضَلَّ إِحْدَاهُمَا فَتَذَكَّرَ إِحْدَاهُمَا الْآخَرَىٰ ﴿٤﴾

«Силер ыраазы болгон ... эки эркек табылбаса, бир эркек жана эки аялды күбө кылгыла, бири унутуп адашса, дагы бири эстетет!».

Аятта көрсөтүлгөндөй, финансылык мамилелерде аялдардын унутуусунун ыхтымалы эркектердикине салыштырмалуу көбүрөөк болот. Ыхтымал, буга себеб алардын мындай мамилелерге аз катышкандыгы. Алар финансылык мамилелерде эркектерге салыштырмалуу аз катышат. Ошондуктан, бири унуткан нерсени экинчиси эстетилишине ылайык, алардын экөөсүнүн күбөлүгү бир эркектин күбөлүгүнө барабар болууда. Эркек финансылык мамилелерди, кырдаалдарды, окуялардын баарын күзөтүп турат. Аял андай эмес, ошондуктан, ал өзү сыяктуу дагы бир аял менен бирге болгондо гана бир эркектин күбөлүгүндөй күбө боло алышат. Себеби, финансылык мамилелерде катышууда эркек менен аял бир-биринен айырмаланат. Күбөлүк эч кандай түшүнбөстүк аралашпаган ачык-айкын катышууга негизделиши лазым.

Төрөө, эмизүү сыяктуу аялдар гана катышкан иштерде бир аялдын күбөлүгү өтүшү да жогорудагы фикирибизди кубаттайт.

«وَلَا يَأْتِ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا» *(Күбөлөр чакырылганда баш тартышпасын!)*. Т.а. күбөлөр карыз келишими жазылышына күбө болууга чакырылса, ыраазы болушсун, четке кагышпасын. Бул жердеги тыюу макрухту билдирет. Анткени, тыюунун катыйлигин көрсөткөн карина жок. Демек, ал катый болбогон тыюу. Андыктан, карыз келишими жазылышына күбө болууга чакырылган кишинин келбестиги – макрух.

﴿وَلَا تَسْمُوا أَنْ تَكُونُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ آخِلَةٍ﴾

«Аз же көп болсун, белгилүү мөөнөтүнө чейин жазып коюудан эринбегиле». Т.а. дайндын көлөмү канча болушуна

карабастан, аны жазууну оор көрбөгүлө. Аятта келишимди жазууга үндөлүүдө.

«ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ» (*Мына ушул нерсе Аллахтын назарында адилеттүүрөөк*). Т.а. адилеттүүрөөк.

«وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ» (*күбөлүк үчүн туурараак*). Т.а. ырастууураак.

«وَأَنْتَىٰ أَلَا تَرْتَابُونَ» (*күмөн кылбоого жакыныраак*). Т.а. шек-күмөндөн алыс.

Ушулардын баары:

﴿ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَنْتَىٰ أَلَا تَرْتَابُونَ﴾

«*Мына ушул нерсе Аллахтын назарында адилеттүүрөөк, күбөлүк үчүн туурараак жана күмөн кылбоого жакыныраак*» – карина болуп эсептелет. Муну жогоруда айтып өттүк.

﴿لَا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُهَا وَيُدِيرُهَا بِيَدَيْكُمْ فَذَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا﴾

«*Бирок, өз ара жасалган накталай соода болсо, аны жазбасаңар да, силер үчүн күнөө жок*». Бул жерде «لَا» бөлүкчөсү «мункати» деп аталган истиснанын бир түрүн көрсөтүүдө. Андан мындай маани келип чыгат: «Лекин, эгер бири-бириңер менен карызга тиешелүү эмес келишимди түзсөңөр т.а. жеринде төлөсөңөр, анда аны жазбай коюшуңарда коркунуч жок. Т.а. аны жазуу да, жазбоо да мубах болот».

«وَأَشْهِتُو إِذَا تَبَايَعْتُمْ» (*Бири-бириңер менен соода кылганда күбө алып келгиле!*). Мунун мааниси накталай соодага кайтууда. Бул жердеги буйрук мубахты билдирет. Анткени, анда кариналар жок жана бул иш курбат (Аллахка жакын болуу) да эмес. Мындай соодага күбө болуу – мубах.

«وَلَا يُضَلُّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ» (*Жана катчыга да, күбөгө да зыян жетпесин*). Алардын эч бирине азар берилбейт. Жалганды жазууга же жалганга күбөлүк кылууга мажбурлоо болобу, басым өткөрүү болобу, аны бирер нерсеге милдеттендирүү болобу, айырмасыз, азар берүү жок. Күбөлөргө жакшы мамиле кылуу, аларга ыңгайлуу болгон шартты кармануу лазым.

Катчыга же күбөлөргө зыян жеткирүү харам, себеби ушул карина келүүдө:

«وَلَنْ يَحْتَسِبُوا فَإِنَّهُ فُتِسِقٌ بِكُمْ» (*Эгер, андай кылсаңар, бул силер үчүн күнөө*). Бул тавсиф болуп, зыян кылууга катый тыюу салынганын т.а. бул харам экенин билдирет.

«وَلَقَدْ أَوْءَ اللَّهُ» (*Аллахтан корккула!*). Т.а. өзүңөрдү Аллахтын каарынан, азабынан сактагыла жана Андан корккула.

«وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ» (Аллах силерди үйрөтөт). Т.а. силерге шарият хукдарын үйрөттү. Демек, аларга бекем амал кылгыла.

«وَاللَّهُ يَكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ» (Аллах бардык нерсени билүүчү). Аллах Таалага эч нерсе жашыруун эмес. Ал болуп жаткан нерселердин баарын билет жана силерге кылган амалыңарга жараша жаза же сооб берет.

Бу жерде далалат лафзы кайталанып келди деп айтуу туура эмес.

(وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ يَكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

«Аллахтан корккула! Аллах силерди үйрөтөт. Аллах бардык нерсени билүүчү». Анткени, бул жөн гана кайталоо эмес. Алардын ар бири Аллах Тааланы улуулодон тышкары дагы башка өзүнчө маанини билдирет. Кишини таквага шыктандырган да, пенделерге илим берген да, адамдар билбеген нерселерин билип алышы үчүн аларга табигый жана аклий сыфаттарды, жөндөмдөрдү берип жараткан да, махлуктарга илим берген да – Аллах Таала.

Аяттын акырында бардык нерсени камтып алган түбөлүк илим бир гана Аллахка таандык экени айтылууда. Жер-асмандагы кымындай нерсе да Анын назарынан унутта калбайт.

Ошондуктан, «اللَّهُ» (Аллах) сөзүнүн кайталанып келиши жөн гана кайталануу эмес, алардын ар бири өзүнчө мааниге ээ. Ошол эле учурда, ал акылды таң калтырган маанилерге байланыштуу. Жер-асманды жараткан, ар бир нерсеге ченем берген Аллах ар кандай кемчиликтен аруу! □

**ЭГЕР МУСИБАТТАР БОЛБОГОНДО КЫЯМАТ КҮНҮ
ЗЫЯНГА УЧУРАМАКПЫЗ (2)**

Оору менен сыналган кишинин ооруга карата мамилеси шарый болушу үчүн сунушталган насихаттар:

– **Балээ Аллах Таала тарабынан келген сыноо экендигине ыйман келтирүү.** Муслман адам ал бул дуняда Аллах Азза ва Жаллага ибадат кылуу үчүн жаратылгандыгын ар дайым эсинде сакташы лазым. Аллах Таала айтат:

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

«*Мен жин жана инсанды Мага ибадат кылышы үчүн гана жараттым*» [51:56]

Албетте, бул дуня – сыноо жери. Аллах Таала айтат:

(تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ لِلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ ﴿٢﴾)

«*Бийлиги колунда болгон Аллах улуу. Ал бардык нерсеге кудуреттүү. Силердин кимиңер жакшы амал кылуучу экениңерди билүү жана сыноо үчүн өлүм жана өмүрдү жараткан. Ал кудуреттүү жана кечиримдүү*» [67:1-2]

Аллах Субханаху инсанды жаратып, жерди абад кылышы үчүн инсанды жерге халифа кылды. Ушул халифалыкты аткарууда инсанга мусибаттар жетиши – кадар. Момундун сыналышы анын ыйманына жараша болот. Тирмизий өзүнүн Сунанында Саъд ибн Абу Ваккастан риваят кылган хадисте Саъд айтат: Мен: «Я Расулудллах, кайсы адамдар катуураак сыноого учурайт?», - дедим. Расулудллах ﷺ айтты:

«الْأَنْبِيَاءُ، ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَأَلْأَمْثَلُ، فَيَسْتَلِي الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ، فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ، وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَةٌ ابْتَلِيَ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ، فَمَا يَسْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ»

«Пайгамбарлар, ага жакын болгондор, ошолорго жакын болгондор. Киши динине жараша сыналат. Эгер, дининде бекем болсо, ага сыноо катуу келет. Эгер, дининде бош болсо, өз динине жараша сыналат. Пенде жерде эч бир күнөөсүз басып жүргөнгө чейин балээлене берет». Оору же мусибат – кадар. Оору Аллахтын ирадасы болуп, Ал ушул оору себебдүү пенделеринин күнөөлөрүн кечирүү, алар ден соолуктун кадырын билиши жана Аллах Азза ва Жалланын ниьматтарын баркташы үчүн аларды оору менен сынайт. Оору бир эскертүү болуп, адам ушул оорудан кийин ыйманга кайтат.

– **Пенде Аллах ооруну жиберүү менен мага жакшылыкты ирада кылды деп Аллах жөнүндө жакшы күмөндө болушу керек.** Ибн Хиббан өзүнүн сахихинде Абу Хурайрадан риваят кылган хадисте Набий ﷺ айтат:

«إِنَّ اللَّهَ جَلٌّ وَعَلَا يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، إِنَّ خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ شَرًّا فَلَهُ»

«Аллах Жалла ва Алаа айтат: «Мен пендемдин Мен жөнүндөгү күмөнүндөмүн. Жакшы күмөн кылса, ал үчүн ошондой боломун, жаман күмөн кылса, ал үчүн ошондой боломун».

– **Сабырдуу болуу жана чыдамсыздык кылып нааразы болбоо.** Талаб кылынган сабыр – бул чырайлуу сабыр. Аллах Таала айтат:

(فَأَصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا)

«Чырайлуу сабырдуу бол!»

[70:5]

Чырайлуу сабыр – ачууланбастан, тынчсызданбастан жана нааразы болбостон сабыр кылуу. Тилде да, жүрөктө сабыр кылуу керек. Т.а. тил учунда ыраазы экенин айтып, жүрөктө «Оо Робби, эмне үчүн?» дебешти лазым. Эгер, пенденин тили жүрөгүнө туура келсе, ал чырайлуу сабыр кылуучу болот. Сабыр кылуу менен Аллахтан ажрды үмүт кылууга келсек, эгер пенде ооруп же бирер мусибатка учурап, кийин Аллах Азза ва Жаллага хамд айтып сабыр кылса жана «биз Аллахтын пендесибиз жана биз Аллахка кайтуучубуз» десе,

Аллах ага эспсиз ажр берет. Аллах Субханаху ва Таала айтат:

(تَمَّا يُوقَى الصَّوْنِ أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ)

«Шек-күмөнсүз, сабыр кылгандарга ажр эспсиз толук берилет» [39:10]

Набий ﷺ перзентинин өлүмүнө сабыр кылып, наалыбаган, «Биз Аллахтын пендесибиз жана биз Аллахка кайтуучубуз» деп Аллахка хамд айткан кишинин сабырын жана шүкүрүн сыйлоо үчүн Аллах ага жаннатта үй курарын баян кылган. Расуллаллах ﷺ айтат:

«إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ تَمْرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمْدَكَ وَاسْتَرْجَع، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّهُ بَيْتَ الْحَمْدِ»

«Эгер, пенденин перзенти өлсө, Аллах фериштелерине: «Пендемдин перзентинин жанын алдыңарбы?», - дейт. Фериштелер: «Ооба», - дешет. Аллах: «Пендем эмне деди?», - дейт. Фериштелер: «Сага хамд айтып, «Биз Аллахтын пендесибиз жана Аллахка кайтуучубуз» деди», - дешет. Ошондо Аллах Таала айтат: «Пендем үчүн жаннатта бир үй кургула жана аны хамд үйү деп атагыла». Бул хадисти Тирмизий риваят кылган жана аны хасан хадис деп айткан.

– Аллах азаб тарткан пендесин жакшы көрүшүнө жана ал үчүн жаннат эшигин ачышына бекем ишенүү. Эгер, пенде сабыр кылса жана чыдамдуу болсо сабыр кылуучулардын катарына жазылат. Сабыр кылуучулар Аллахтын коргоосунда жана колдоосунда болушат. Аллах Таала айтат:

(لِيَأْتِيَهُمُ الْآذِينَ آمَنُوا أَتَعْبَهُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)

«Эй момундар, сабыр кылуу жана намаз окуу менен жардам сурагыла! Албетте, Аллах сабыр кылуучулар менен бирге» [2:153]

Эгер, пенде хамд айтып шүкүр кылса, шүкүр кылуучулардын катарына жазылат. Аллах шүкүр кылуучуларга мол берешендик берүүнү убада кылган. Аллах Таала айтат:

(إِنَّ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)

«Эгер, шүкүр кылсаңар, дагы да көбөйтүп беремин»
[14:7]

Кыямат күнүндө оор мусибаттарга учурабаган адамдар мусибатка учурагандардын жана ооругандардын Аллахтын алдындагы сообдорун көрүшкөндө: «Аттиң, биздин да денебиз катуу кыйноого салынганда», - деп арзуу кылышат.

– Аллахты көп зикр кылуу жана дуа кылып, жалбаруу. Аллах Таала айтат:

(إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُنِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَيْسَ حَيْبُوا لِي وَلِيُنِيبُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

«Пенделерим сенден Мен жөнүндө сурашса, Мен аларга жакынмын. Мага дуа кылгандын дуасын ижабат кыламын. Алар туура жолдо болушу үчүн Мага жооб кылышсын жана Мага ыйман келтиришсин»
[2:186]

(مَنْ يُحِبُّ الْمَضْطَرَّ إِذَا دَعَا وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَهْلَةً مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ)

«Мухтаж адам дуа кылганда (дуасын) ижабат кылган, мүшкүлүн жеңил кылган жана силерди жердин халифасы кылган ким?! Аллахтан башка кудай барбы?! Абдан аз ибрат аласыңар!»
[27:62]

Ушуга ылайык, пендеге жеткен оору же зыяндар аны Аллахка жакындаштырат жана Аллахка дуа кылып, жалбарышына себеп болот. Канчалаган адамдар бар, Аллахка жалбаруудан жүз үйрүшкөн, бирок, ооруп калышкан соң, Аллахка жалбарып халыс дуа кылышкан жана бул алардын ыйманын бекемдеген. Вахб ибн Мунаббах айтат: «Кээде адамды дуага тартуу үчүн балээ келет». Аллах Субханаху айтат:

(وَإِذَا أَعْمَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَوَجَّهَ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَدَّو دَعَاءِ عَرِيض)

«Качан Биз инсанга мээримдүүлүк кылганыбызда ал жүз үйрүп, текеберленип кетет. Качан ага жамандык жетсе, ал терең үмүтсүздүккө батат» [17:83]

– Муслман адам Аллахтын казасына жана кадарына ыйман келтириши, мусибатка каршы туруу үчүн себедерди карманышы жана багынып бербешти лазым. Расуллулах ﷺ айтат:

«وَاعْلَمَ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ، وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ»

«Билгин, сени четтеп өткөн нерсе сага тийбейт, сага тийген нерсе сени четтеп өтпөйт». Аллах Таала айтат:

﴿ذَا كُلِّ شَيْءٍ خَلْقَهُ بِقَدَرٍ﴾

«Албетте, Биз ар бир нерсени кадар менен жараттык» [54:49]

Лекин, муслман адам Аллахтын казасын жана кадарын кабыл алуу менен бирге бул мусибаттан чыгууга аракет кылышы жана себедерди карманышы лазым. Анткени, себедер кадар болуп, муслман адам аны аткарышы керек. Маселен, адам ооруп калса дабаланышы лазым. Оору – каза, дабаа – кадар, анда шыфаа касиети болгон кадар. Ооруну дабалоонун ийгилиги Аллах Азза ва Жалланын кадарына байланыштуу. Аллах ооруну жараткан, анын дабаасын да жараткан. Каза жана кадарга ыйман келтирүү менен жүрөктөрдө ыйман акыйкаты бекемделет.

– Муслман кишинин жүрөгү ооруга шыфаа берүүчү, зыяндан арылтуучу Аллах Субханахуга байланышы лазым. Аллахтын шыфаасынан башка шыфаа жок, кайгыдан арылтуучу да Ал. Аллах Таала айтат:

﴿إِن يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يَمَسُّكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

«Эгер, Аллах сени бирер зыян менен кармаса, анда, Андан башка эч ким аны жок кыла албайт. Эгер, сени бирер жакшылык менен кармаса, Ал ар кандай нерсеге кудуреттүү» [6:17]

﴿إِذَا مَرَضْتُ فَأَهُوَ يَشْفِينِ﴾

«Ооруп калганымда Ал мага шыфаа берет» [26:80]

Мусулман адам ушуларды аткарышы лазым:

1 – Ал Фатиха, Фалак жана Нас суралары, Аятал Курси, Расулунна ﷺ айткан маъсур дуалар сыяктуу шарый рукиялар менен өзүн рукия кылышы керек. Расулунна ﷺ айткан маъсур дуа:

«اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهِبِ الْبَاسَ، اشْفِهِ وَأَنْتَ الشَّافِي، لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءَ لَا يُعَادِرُ سَقَمًا»

«Эй адамдардын Роббиси, жамандыкты кетир жана шыфаа бер. Сен шыфаа берүүчүсүң, Сенин шыфаандан башка шыфаа жок, оору калтырбай турган шыфаа бер». Расулунна ﷺ бир оорулууга айтты:

«صَعَّ يَدُكَ عَلَى الَّذِي تَأَلَّمَ مِنْ جَسَدِكَ وَقُلْ: بِاسْمِ اللَّهِ ثَلَاثًا، وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِاللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ»

«Денендеги ооруп жаткан жайга колунду коюп, үч жолу «бисмиллах» деп айт. Жети жолу: «Мен сезип, кооптонуп жаткан нерсенин жамандыгынан Аллахтан жана Анын кудуретинен баанек сураймын» деп айт».

2 – **Шыпаа табуудан үмүт үзбөө.** Аллах ар кандай нерсеге кудуреттүү. Мусулман адамдан оору да, шыфаа да Аллахтан экенине ыйман келтирүүнү талаб кылган Аллах үмүтсүздүккө түшпөөнү да талаб кылат. Аллах Таала айтат:

﴿إِنَّهُ لَا يَلِيكَ مِنْ رَوْحٍ إِلَهٌ إِلَّا أَلْفَوْمُ الْكَافِرِينَ﴾

«Аллахтын рахматынан үмүт үзбөгүлө, себеби Анын рахматынан кафир коом гана үмүт үзөт» [12:87]

﴿إِنَّمَا أَهْرَادًا أَرَادَ تَلْيَانًا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

«Бирер нерсени ирада кылганда Ал «Бол» деп айтары менен ал нерсе жүзөгө келет» [36:82]

Аллах Субханаху Куръан Каримде Айюб алайхиссалам кантип он сегиз жыл азабдалганын, кийин аны зыяндан арылтып, ага шыфаа бергенин зикр кылган. Аллах Таала айтат:

﴿يُوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَلَيْسَ لِي بِرَبِّهِ مِنْ فَضْلٍ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ وَالنَّجْمِ إِذَا هَجَىٰ فَكُنَّا مِنَ الْخَسِرِينَ﴾
 1. «فَكُنَّا مَا بَدِيَ مِنْ ضُرٍّ وَعَاتِيهِ أَهْلُهُ وَمَلَئَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا وَذَكَرَى
 لِلْعَبِيدِينَ»

«Айюб Роббисине кайрылып: «Мени балээ кармады. Өзүң ырайым кылуучулардын ырайымдуусуң», деп жалбарганын эстегин. Биз анын (дуасын) аткарып, аны зыяндан арылттык жана Өз алдыбыздан мээримдүүлүк көрсөтүп, бардык ибадат кылуучуларга ибрат болсун деп (Айюбга) үй-бүлөсүн жана алар менен кошо дагы ошончо бала-бакыра тартуу кылдык» [21:83-84]

3 – Пенде өзүнүн оорусу же мусибаты жөнүндө Аллахтан башка эч кимге арызданбай сабыр кылышы керек. Пенде оору азабын өзү тартат, эч бир киши, жада калса эң жакын туугандары анын азабын кошо тартпашы шарт. Ошондуктан, пендеге оору же бирер мусибат жетсе, истигфар жана хамд айтышы, шүкүр кылып сабырдуу болушу لازым. Ошондой кылса ал Расулунуллах ﷺдын ушул сөзүнө татыктуу болот:

«عَجَبًا لِّأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ»

«Момун адамдын иши ажайыб. Анткени, анын бардык иши жакшы, бул нерсе момундан башка эч кимге берилбеген. Эгер, ага бирер кубаныч жетип, шүкүр кылса, бул ал үчүн жакшылык болот. Эгер, бирер зыян жетип, сабыр кылса, бул да ал үчүн жакшылык». Эгер, ой жүгүртсөк, хадистин мазмунун дагы да терең түшүнүп, пенденин тауба кылышы жана ыйман даамын татышы оорудан арылуудан да жакшыраак экенин баамдайсың. Тирмизий риваят кылган хадисте Расулунуллах ﷺ айта:

«إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ»

«Сообдун улуулугу мусибаттын улуулугу менен келет. Эгер, Аллах бирер коомду жакшы көрсө, аларды сынайт. Ким ыраазы болсо, ал үчүн Аллахтын ыраазылыгы болот

жана ким нааразы болсо, ал үчүн Аллахтын каардануусу болот». Т.а. ким Аллахтын сыноосуна ыраазы болсо, ал үчүн Аллах Тааланын ыраазылыгы болот жана чоң ажр алат. Ким нааразы болсо т.а. Аллахтын сыноосун жаман көрүп, сабырсыздык кылса, Аллахтын казасына ыраазы болбосо, ал үчүн Аллах Тааланын каардануусу жана азабы болот. Абу Хурайра رضي الله عنه айтат: «Аллах кимге жакшылыкты кааласа, аны сынайт». Оору – Роббинин пендесине көрсөткөн ырайымы. Аллах Азза ва Жалла пенделерди азабдоо үчүн эмес, ырайым кылуу үчүн жаратты. Ушундай бир адамдар бар, алар Аллахка жана Анын хикматына наадандык кылышат. Аллах алардын ушундай наадандыгын жана пикирин билсе да, аларга ырайымдуу болот. Илгеркилер айтышынча, эгер пендеге бирер мусибат жетип, ал Аллахка жалбарып дуа кылса, бирок дуанын ижабаты кечиксе, адамдар: «Я Робби, кантип эле ырайым кылбайсың?», - дешет. Аллах аларга жооб иретинде: «Мен ырайым көрсөткөн нерсеге, дагы кантип ырайым көрсөтөйүн?», - дейт.

(مَا يَعْزُلُ اللَّهُ عَذَابَكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَعَامَنْتُمْ)

«Эгер шүкүр кылып, ыймандуу болсоңор, Аллах силерди эмнеге азабдасын?!» [4:147]

4 – **Оорулууларды зыярат кылуу:** Расуллаллах ﷺ айтат:

«مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ، (يَعْنِي جَنَاهَا) حَتَّى يَرْجِعَ»

«Ким оорулууну зыярат кылса, кайтып келгенге чейин жаннат хурфада болот». Исламдын оорулууга мээримдүүлүк көрсөтүшү ушундай бир даражага жетти, Ислам оорулууну зыярат кылууну мусулман бурадарларынын мойнундагы оорулуунун акысы деп белгиледи. «Мусулман адамдын бурадары астындагы беш милдетин» баян кылган хадисте «оорулууну зыярат кылуу» да айтылып өткөн. Расуллаллах ﷺ мусулмандарды оорулууларды зыярат кылууга үндөп гана калбастан, аларды өзү зыярат кылды, жүгүн жеңилдетти жана аларга көңүл айтты. Саййидимиз Усман رضي الله عنه айтат: «Биз сафарда да, жерибизде да Расуллаллах менен бирге болдук.

Ал оорулууларды зыярат кылчу, жаназаларыбызга барчу, биз менен бирге казатка чыкчу, бизге коңул айтчу».

5 – Ташбараң кылынган шайтандын жамандыгынан Аллахтан баанек суроо, даарат алуу, Куръани Каримди тилават кылуу, Аллах Субханаху менен алаканы бекемдөө жана күнөөлөргө тауба кылуу сыяктуу иштер мусибаттарды жеңилдете турган нерселерден.

– Мусибат күнөөлөргө кафарат жана күнөөлөрдү өчүрүү үчүн болушу мүмкүн. Расуллаллах ﷺ айтат:

«مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ هَمٍّ، وَلَا حَزَنٍ، وَلَا وَصْبٍ، وَلَا نَصَبٍ، وَلَا أَدَى حَتَّى الشُّوْكَةِ يُشَاكَّهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ»

«Мусулман адамга кайгы, оору, күйүт, жада калса тикен сайылганчалык азар жетсе, Аллах алар себебдүү анын күнөөлөрүн кечирет». Аллах Таала пайгамбарларын сынап, алардын даражаларын көтөргөндөй, мусулман адамдын сыналышы анын даражасын көтөрүү жана жакшылыктарын көбөйтүү үчүн болушу мүмкүн. Расуллаллах

ﷺ айтат:

«أَشَدُّ النَّاسِ بِلَاءَ الْأَنْبِيَاءِ، ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ... فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ»

«Эң оор сыноого кабыла тургандар бул пайгамбарлар, ага жакын болгондор, ошолорго жакын болгондор. Киши динине жараша сыналат. Эгер, дининде бекем болсо, ага сыноо катуу келет. Эгер, дининде бош болсо, өз динине жараша сыналат. Пенде жерде эч бир күнөөсүз басып жүргөнгө чейин балээлене берет». Уламалар айтышат: Пайгамбарлардын сыналышы алардын ажрын азайтуу же аларды азабдоо үчүн эмес, алардын ажрын, фазилаттарын көбөйтүү үчүн болот. Адамдар алардын сабырын жана мусибатка ыраазылыгын көрүшүп, аларды ээрчишет.

Мусибат момундарды сыноо жана аларды мунафыктардан бөлүү үчүн келиши мүмкүн. Аллах Таала айтат:

﴿حَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا 'ءَامَنَّا' وَهُمْ لَا يُعْتَدُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِينَ﴾

«Адамдар «Ыйман келтирдик» дешсе эле сыналбай калабыз деп ойлошобу?! Биз алардан мурункуларды сынаганбыз! Албетте, Аллах чынчылдарды да, жалганчыларды да анык билет» [29:2-3]

Аллах момунду айрым күнөөлөрү үчүн мусибат менен жазалашы мүмкүн. Расуллалах ﷺ айтат:

«وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَحْرُمُ الرِّزْقَ بِالدَّنْبِ يُصِيبُهُ وَلَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ الْعُمَرَ

إِلَّا الْبِرَّ»

«Адам жасаган күнөөсү себедүү ырызкыдан куру калат. Кадарды дуа гана кайтарат, өмүрдү таквалык гана узартат». Бул хадисти Ахмад, Насайи, Ибн Мажжа, Ибн Хиббан жана Хаким риваят кылган, Суютий хасан хадис деген. □

ИМАМ БУХАРИЙ – УЛАМАЛАР ЖАНА ДАЪВАТТЫ ЖЕТКИРҮҮЧҮЛӨР ҮЧҮН ӨРНӨК АЛА ТУРГАН ҮЛГҮ

Таймуллах Абу Лабин

Салих уламалар чоң мааниге ээ экенин баалабоо мүмкүн эмес. Расулуллах ﷺ хабар бергендей, уламалар – пайгамбарлардын мураскорлору. Алар жылдыз сымал болуп, Уммат кыйынчылыкка жана оор проблемаларга туш келгенде чечим табуу үчүн аларга кайрылышат. Бирок, уламалардын арасында кадыр-баркка, кызматка жана белгилүү болууга кызыккан дуня лаззатына азгырылгандар да бар. Алар бузгунчу акимдердин эшиги алдында көрүнүүдөн уялышпайт, тескерисинче, муну менен сыймыктанышат. Алардын фатвалары хакка эмес, тогуттарга пайда келтирүүгө негизделет.

Пайгамбарлардын мураскору болуу даражасына жеткен чыныгы уламалар эки нерседе ийгилик табышты:

1 – Диний илимдерди үйрөнүүдө, алууда жана жаюуда.

2 – Хакта бекем турууда жана илим аркылуу Аллах Субханаху ва Тааланы ыраазы кылууда.

Имам Бухарий ошол чыныгы уламалардан болгон. Ал динде үлкөн билим алуу менен чектелбеди, анын илими назарий болбоду. Бухарийдин илими өз доорундагы мусулмандарга гана пайдалуу болуп калбастан – Аллахтын фазилети менен – Кыямат күнүнө чейин Умматка пайда алып келет.

Бухарий ыхласта да жаркын үлгү болгон. Ал бул дунядагы убактылуу азгырууларга жана акимдерди ыраазы кылууга кызыкпады. Анын максады Ислам динин башка бардык диндерден үстөм кылуу үчүн Исламга даъват кылууга жана Исламды сактап калууга аракет кылуу аркылуу Аллахтын ыраазылыгына жетүү болду.

Ушул макала кыска болсо да Бухарийдин өмүрү жөнүндө маалымат берет.

1) Бухарийдин илим алуусу жана илимди жаюусу.

2) Чынчылдыкты, хакты жана динди жакшы көрүшүн көрсөткөн жашоо жөнүндөгү көз карашы.

Бухарийдин өмүрүн баян кылган бул кыска макала анын шахсиясын жана амалын толук ачыктап бере албайт. Ошондой болсо да, биз ушул макала аны окуган даъватты жеткирүүчүгө жана илим издөөчүгө – Аллахтын урухсаты менен – пайдалуу болоруна үмүт кылабыз.

Исламий билимге болгон тубаса сүйүү жана умтулуу

Бухарий хижрий 194-жылы азыркы Өзбекстандын Бухара шаарында туулган жана ага Мухаммад деп ысым берилген. Анын атасы Исмаил ибн Иброхим да Имам Малик сыяктуу уламалардын колунан илим алган аалым болгон. Бирок, Бухарий наристе кезинде атасынан айрылган, ошондуктан ал атасын көрбөгөн жана андан илим албаган.

Ага карабастан, бул нерсе Бухарийдин илим алуусуна тоскоол болгон жок. Ал абдан жаш кезинде Куръанды, хадистерди жаттай баштады. Жаштайынан сахих хадистерди заиф хадистерден бөлүүгө кызыкты. Болжол менен он беш жашында ал Хурасандагы дээрлик бардык хадис илимдерин жамдаган деп айтылат. Ал Абдуллах ибн Мубарак сыяктуу уламалардын китебин жатка үйрөндү.

Бухарий 16 жашында энеси жана иниси Ахмад менен бирге хаж фарзын аткаруу үчүн Бухарадан Макка Мукаррамага алыс сафарга чыкты. Лекин, ал хаж ибадатын аткаргандан кийин үй-бүлөсү менен бирге Бухарага кайтпады. Эми гана 16 жашка толгонуна карабастан, Бухарий Хижзда калууну өзү үчүн маанилүү деп билди. Анткени, Бухарада болбогон уламаларга жана илимге жетүү мүмкүнчүлүгү Хижзда болгон.

Интернет, жада калса басмаканалар болбогон доордо жашаган Бухарийдин илим алуу жана Умматка пайда келтирүү үчүн үй-бүлөсүн таштоого чечим кылышы анын чынчылдыгын жана Уммат алдындагы жообгерчиликти сезгенин көрсөтөт. Бухарий Набий ﷺдын хадистерин текшерүү жаатында көп иш алып баруу зарылдыгын жакшы түшүнгөн. Анткени, ал кезде сахих хадистерди чогултуу боюнча иш алып барылбаган.

Бухарий эки жыл ичинде т.а. эми гана он сегиз жашка толгондо Мадинаи Мунавварада «Тарихи Кабир» атуу 9 томдуу теңдешсиз биринчи китебин жазып бүтүрдү. Бул китеб хадис уламаларынын негизги справочнигине айланды. Анткени, бул китеб хадис илиминдеги эң кыйын маселе эсептелген ильм ар-рижалды жана аж-жарх ва ат-таадилди түшүндүрүп берди. Бул китеб бүгүнкү күнгө чейин негизги справочник болуп келүүдө. Анткени, бул китеб 40 миңге жакын эркек жана аял ровийлердин өмүр баянын өз ичине камыйт.

Бухарий илим алуу жана жаюу үчүн Ислам дүйнөсүндөгү чоң шаарларды кезип илимдин эң жогорку чокусуна жетти. Бухарий

бат эле хадис илиминин эң күчтүү билерманы катары белгилүү болду.

Анын эң таанымал жана жогору бааланган чыгармасы – бул «Аль-жамиу аль-муснаду ас-сахиху аль-мухтасару мин умури Расулуллахи ﷺ ва сунанихи ва айямихи» (الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور (رسول الله ﷺ) وسنته وأيامه). Бул китеб «Сахих Бухарий» наамы менен белгилүү, ал Бухарий өз өмүрүндө туш болгон 600 миңден ашуун хадистин (алардын 23 миңи кайталанбай келген) талдоосу болуп эсептелет. «Сахихул Бухарий» китеби 7200 хадисти өз ичине алат, бул хадистердин 2600ден ашууну кайталанбай келген. Бул китеб заиф риваятты өз ичине камтыбаган.

Бу китеб жада калса бүгүнкү күнгө чейин Набий ﷺдин хадистерине байланыштуу маселелерде эң маанилүү справочник болуп эсептелет.

Бухарий хадис илимин абдан жакшы билгенине карабастан, анын китебдери хадис илимине гана чектелбеди. Бухарий фикхке жана акыйдага тиешелүү масалелерде да китебдерди жазды. Анткени, ал бекем ыймандуу факих эле. Бул болсо, өз кезегинде ал мусулман катары жообгерчиликти сезгенин жана илим алууда көп аракет кылганын көрсөтөт.

Уурдалганы айтылган динарлар окуясы

Бухарийдин чыныгы шахсиясын ачыктаган окуялардын бири – белгилүү «уурдалганы айтылган динарлар» окуясы. Шайх Абдуссалам Мубарак Фаврий өзүнүн «Факихтердин саййиди жана мухаддистердин имамы имам Бухарийдин өмүр баяны» аттуу китебинде Бухарийдин өмүрүндөгү бир окуяны айтып өткөн. Бул окуя Бухарийдин чынчылдыгын, жообгерчиликти канчалык сезгенин ачыктап берет:

Имам Бухарий хадис жамдоо үчүн жолго чыккан күндөрдүн биринде кемеге түштү жана анын жанында миң динар болгон. (Ал доордо бул чоң акча болгон). Кемедеги жолоочулардын бири Бухарийге келип, ага мухаббатын жана достугун көрсөттү, ага жакын болду. Имам Бухарий анын мухаббатын жана достугун көрүп, аны жактырды. А түгүл, Имам Бухарий ага абдан ишенип, жанындагы динарлар жөнүндө айтты. Бир күнү ал адам уйкудан ойгонуп, бакырып ыйлай баштады, кийимдерин жыртып, өзүнүн бетине жана башына ура баштады. Адамдар анын мындай ахвалын көрүшүп, аң-таң болуп калышты жана андан эмне болгонун сурашты. Ал: «Мен миң динар салынган баштыгымды жоготуп

алдым», - деди. Адамдар кемедеги жолоочуларды бирме-бир текшере башташты. Ошондо Бухарий баштыгындагы динарларды жашыруун алып, сууга ыргытты. Текшерип жаткандар анын жанына келип, аны да тинтишти. Алар кемедеги жолоочулардын баарын текшерип, эч нерсе таба алышпады. Алар динарларын уурдатканын айткан кишинин жанына барып, аны жемелешти. Кеме көздөгөн жерине жетип, адамдар кемеден түшкөн соң, баягы киши Имам Бухарийге барып: «Баштыктагы динарларыңды эмне кылдың?», - деп сурады. Бухарий: «Аларды деңизге ыргыттым», - деди. Ал киши: «Мындай чоң байлыкты жоготууга кантип чыдадың?», - деди. Имам ага минтип жооб берди: «Эй наадан! Билбейсиңби, мен бүткүл өмүрүмдү Расулуллах ﷺдин хадистерин жамдоо менен өткөргөнүм, дүйнө мага ишеним артат. Андыктан, мени уурулукта айыптоого кантип жол бермек элем? Өмүрүмдө мен тапкан баалуу нерсени (ишеним жана адилетти) бир канча динарга алмаштырат белем!».

Расулуллах ﷺдин хадистерин жамдоодогу мындай берилгендик, аракет жана чынчылдык Бухарий Аллах Таала динди сактоо үчүн тандаган кишилерден экенин көрсөтөт. Аллах Таала айтат:

﴿مَّا أَوْزَنَّا الْكَتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾

«Кийин бул Китебди пенделерибиздин арасынан Өзүбүз тандаган адамдарга мурас кылдык» [35:32]

Бухарий өмүрүндө 90 миңден ашуун адамга сабак берген, алардын арасында эки белгилүү мухаддис: Муслим жана Тирмизий бар. Бүгүнкү күндө Сахиhi Бухарийсиз, Сахиhi Муслимсиз жана Сунани Тирмизийсиз Умматтын ахвалы не болмок?

Акимдин талабын четке кагуу

Бухарийдин өмүрүнүн акырында жүз берген бул окуя эң маанилүү окуя болсо керек. Ал жаштыгында чыгып кеткен өз журтунуа карыганда биринчи жолу кайтып келди. Бир күнү Бухарий калган өмүрүн сый-урматта жашоо мүмкүнчүлүгү жаралды. Бухарий Бухара амири Халид ибн Ахмад Зухалиден кат алды. Хатиб Багдадий өзүнүн «Багдад тарыхы» аттуу китебинде мындай риваят кылат: Тахирийлер династиясынын Бухарадагы амири Халид ибн Ахмад Зухалий Бухарий анын үйүнө келип, перзенттерине «Жамиус Сахиx» жана «Тарихул Кабир» китебдеринен сабак өтүүсүн сурады. Абу Абдуллах (Имам Бухарий) анын алдына баруудан баш тартты. Амир кайра дагы кат жазып, анын балдарына сабак өтүүнү сурады.

Бухарий дагы баш тартып, мындай деди: «Мен бирөөлөрдү өзгөчөлөнтүп тандап, калгандарын чектей албаймын».

Бухарийдин мындай кайраттуу позициясы ал чыныгы аалым жана пайгамбарлардын мураскору экендигин көрсөтөт. Катардагы адам үчүн акимдин сарайына барып, ал жана анын үй-бүлөсү менен олтуруудан абройлуу эмне болушу мүмкүн?! Шек-күмөнсүз, канзадаларга сабак берүүнүн акысына чоң каражат төлөнүшү анык эле.

Эгер, бүгүнкү күдөгү уламалар акимдерден сарайга келүү сунушун алышса, ойлонуп олтурбастан, заматта барышат. Бул акимдер Ислам мыйзамдарынан башка мыйзамдар менен өкүм жүргүзүп жатышкан болсо да, алардын шарый эмес иштерине шарыйлик түсүн берүү талаб кылышса да, андай уламалар сунушту экиленбестен кабыл алышат.

Бухарий болсо, амирдин талабын четке какты. А негизи, Бухара амири бүгүнкү акимдердей ачык куфр менен өкүм жүргүзбөгөн, шарият менен өкүм жүргүзгөн. О.э. Бухарийден шарый эмес фатва жарыялоо талаб кылынбады, болгону, акимдин перзенттерине сабак берүү талаб кылынды. Аким анын перзенттери суннат илиминен пайда көрүшүн каалаган.

Бухарийдин: «Мен бирөөлөрдү өзгөчөлөнтүп тандап, калгандарын чектей албаймын» деген жообу аалым катары дин жана Уммат алдындагы жообгерчиликти сезгенин көрсөтөт. Ал Ислам таалими белгилүү бир адамдарга чектелишин кабыл албастыгын, Исламды үйрөнүү үчүн бүткүл Умматка, бардык мусулмандарга шарт жаратуу зарыл экенин айтты.

Башкача айтканда, Бухарий амирге мындай жооб кылды: «Сен перзенттериң таалим алышын каалайсыңбы? Андай болсо, алар да башкаларга окшоп masjidдерге келип сабактарга катышсын». Бул чыныгы Ислам аалымдын теңдешсиз кайраты жана халыстыгы. Бухарийдин мындай позициясы акыбетте ага зыян алып келди. Анткени, ал өз шаарынан куулду, татыктуу бааланбастан жана колдоого алынбастан дүйнөдөн өттү. Анын Ахыраттеги мартабасын Аллах Субханаху ва Таала гана билет. Аллах Тааладан анын мартабасын эң жогорку даражага чыгарышын сурайбыз.

Бүгүн Бухарийдин мурасын кантип коргойбуз?

Бухарий улуу аалымдар көп болгон доордо жашаган болсо да, бул анын аракетине тоскоол болбоду. Ал Исламдын алтын

кылымында, исламий илимдер гүлдөп өнүккөн доордо, имам Ахмад жана Шафиий сыяктуу уламалар заманында жашады.

Бирок, мындай абал анын артка чегинишине же жообгерчиликти сезүүсү төмөндөп кетишине себеб болбоду. Ал доордо Ислам бүткүл дүйнөгө өкүмдарлык кылган, Уммат эң жакшы Уммат даражасында болгон. О.э. ал доордо Халифалык бар болуп, исламий өлкөлөрдө мыйзамчылыктын жалгыз булагы шарият эле.

Ошондой болсо да, Бухарий Ислам дини үчүн аракет кылууга бүткүл өмүрүн багыштады. Ал аз гана нерсе менен чектелбестен, убагын дуня иштерине аракет кылуу менен зая кетирбеди.

Бүгүн Халифалык жок, бүткүл Ислам дүйнөсүндө инсан ойлоп тапкан мыйзамдар колдонулууда, ар күнү мусулмандын намысына жана өмүрүнө кол салынууда. Мына ушундай доордо мусулман кишинин Ислам даъватын жаюуда жана Исламды тикелөө үчүн аракет кылууда кайдыгер болушун кантип актоо мүмкүн?

Андыктан, келгиле, Ислам рисалатын жеткирүү үчүн Аллах тандаган адамдардын катарында болууга аракет кылалы.

﴿مَّا أَوْرَثْنَا الْكُذِبَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا﴾

«Кийин бул Китебди пенделерибиздин арасынан Өзүбүз тандаган адамдарга мурас кылдык» [35:32]

Бухарий жашаган доордо Ислам бүгүнкүдөй гариб эмес эле. Ошондуктан, келгиле, гарибдердин катарында болуп, Ислам динин бийик кылууга умтулуу аркылуу адамдар бузган нерселерди оңдойлу.

﴿بَدَأَ الْإِسْلَامَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ﴾

«Ислам гариб болуп башталды жана ал дагы гарибдигине кайтат. Гарибдерге Туба болсун». □

БИРИККЕН АРАБ АМИРЛИКТЕРИ-«ИЗРАИЛЬ» КЕЛИШИМИ ЖАРЫЯ КЫЛЫНГАНДАН КИЙИН АРАБ МАМЛЕКЕТТЕРИ ЛИГАСЫ ФАЛЕСТИН МАСЕЛЕСИНДЕ ЖАШЫРЫП КЕЛГЕН КЫЯНАТЫН АШКЕРЕ КЫЛДЫ

– Фалестин жетекчилиги Бириккен Араб Амирликтери менен «Израиль» ортосунда түзүлгөн мамилелерди нормалдаштыруу келишимин талкуулоо үчүн араб мамлекеттеринин чукул жыйынын өткөрүүнү талап кылды. Араб Мамлекеттери Лигасы Фалестин режиминин бул талабын четке какты жана 9-сентябрда кезетеги жыйын өткөрүлөрүн баса белгиледи.

– Амирликтер баштаган мамилелерди нормалдаштыруу толкунунда региондо Фалестин маселесине карата жаңы саясий багыт, мурункулардан бүтүндөй айырмаланган позиция жана бул маселеге Фалестин калкынын гана маселеси катары кароо пайда болушу анык. Т.а. бул – Фалестин маселесин жок кылуу дегени.

– Араб Мамлекеттери Лигасынын каржылоочусу – Амирликтер жана Сауд Арабия жетектеген Булуң мамлекеттери. Араб мамлекеттеринде, өзгөчө Булуң мамлекеттеринде (Бахрайн жана Оманда) «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырууга ыктоо байкалууда. Кувейт мамилелерди нормалдаштыруучу мамлекеттердин эң акыркысы болорун жарыялады. Саудияга келсек, бул маселеде бир аз кечигүүдө. Анткени, Саудия «Израиль» менен болгон мамилелерин ачык көрсөтүүгө батынышы үчүн көбүрөөк убакыт талап кылынат. Ал мындай чечимдин акыбеттерин коркууда. Ал эми, Катар «Израиль» менен өзгөчө мамилелерди орнотууда биринчилерден болду. Лиганын штабы жайгашкан Сисийдин Мисирине келсек, бул режим 1979-жылы кол коюлган Кэмп-Дэвид келишиминен бери «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырып келүүдө. О.э. мамилелерди жашыруун нормалдаштыра баштаган Судан турат, ал муну ашкере кылуу алдында. Мамилелерди нормалдаштыруу жарыя кылынгандан кийин бул кандай Лига?! Алар мына ушундан кийин Фалестин маселеси биздин негизги маселебиз деп кантип айтышат?!

– Шек-күмөнсүз, Амирликтер-«Израиль» келишими жана «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыруусу күтүлүп жаткан Булуң мамлекеттери жана Булуңдан тышкарыдагы мамлекеттер менен «Израиль» ортосундагы келишимдер «Кылым келишиминин» бир бөлүгү. Бул келишим региондогу саясаттарды жана союздарды, арийне, Араб Мамлекеттери Лигасы, Ислам Кызматташтык Уюму жана Булуң Кызматташтык Кеңеши сыяктуу регионалдык уюмдарды өзгөртүп жиберет.

Ал-Ваъй: яхудийлер менен мамилелерди нормалдаштыруу толкуну – акимдердин Фалестин маселеси жаатындагы кыянаттарын жарыя кылуу толкуну. Бул келишимдин исламий калктарга эч кандай тиешеси жок. Кала берсе, мындай келишимдерди түзүүдөн акимдер коркуп, экиленип турушат. Исламий калктардын каршы чыгуусу күмөнсүз. Араб Мамлекеттери Лигасына келсек, ал колонизаторлордун колундагы куралдан башка нерсе эмес. Бул Лиганын Умнат масалелерине жана умтулууларына тиешеси жок. □

СУДАНДА ТЫШКЫ ИШТЕР МИНИСТРЛИГИНИН БАСМА СӨЗ КАТЧЫСЫ «ИЗРАИЛЬ» МЕНЕН МАМИЛЕЛЕРДИ НОРМАЛДАШТЫРУУНУ КОЛДОГОНДОН КИЙИН КЫЗМАТЫНАН АЛЫНДЫ

Судан тышкы иштер министрлиги министрликтин басма сөз катчысы Хайдар Бадавий Садык «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырууну колдогону үчүн кызматынан бошотулганын маалым кылды. Хайдар Бадавий 2020-жылы 18-августта берген билдирүүсүндө Судан менен «Израиль» ортосунда мамилелерди нормалдаштырууга багытталган алакалар бар экенин айтып, Амирликтер менен «Израиль» ортосунда жарыя кылынган келишимди жогору баалады, «кайраттуу жана чечкиндүү кадам» деп атады. Ал келишим түзүлгөндө Судан (Израиль) менен мамилелерди нормалдаштырган мамлекеттердин ичинде жада калса Мисирден да маанилүү мамлекет болот деп кошумчалады жана: ««Израиль» менен араб мамлекеттери ортосунда орнотулган тынчтык эл аралык тынчтыкты жүзөгө чыгарууга жардам берет», - деп баса белгиледи. Судан тышкы иштер министрлигинин басма сөз катчысы анын мамлекети «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыруусу баарына, анын катарында Саудияга пайдалуу болорун айтты. Ал дагы мындай деди: «Биз «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырган биринчи мамлекет эмеспиз. Биз илгертен яхудийлер менен алака кылып келебиз, Муса алайхиссаламдын доорунан бери. «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштырууну Хартумдагы өкмөттүн коридорлорунда талкуулайбыз жана биз башкаларды ээрчибейбиз. Биз «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыруубуз өзгөчө болот жана ал башка мамлекеттердикине окшобойт». Ал минтип кошумчалады: «Судан «Израилден» пайда көрөт, биз андан пайда алабыз. Мамиле теңдик негизинде болушу керек, «Израиль» бизден чоң пайда көрөт». Хайдар Бадавий өз билдирүүсү себебдүү кызматынан бошотулгандан кийин «Израилдин» расмий «Кан-11» телевидениесине берген интервьюда өкүнбөгөнүн айтып мындай деди: «Мен эмне үчүн мындай дүрбөлөң көтөрүлгөнүн түшүнбөй жатамын. Судан жада калса Амирликтерден мурун «Израиль» менен мамилелерди нормалдаштыра баштаган. Судан президент Жаъфар Намирий доорунда Фалаша яхудийлерин Эфиопиядан көчүрүүдө «Израилге» жардам берди». Ал минтип кошумчалады: «Биз жылдын башында Энтеббе шаарында «Израиль» премьер-министри Биньямин Нетаняху менен учурашкан президент Бурханга жана Амирликтердин жетекчилерине окшоп кайраттуу болушубуз керек. «Израиль» менен тынчтык орнотуу Судандын кызыкчылыгы үчүн зарылдыкка айланды деп билемин».

Кийинчерээк Судан тышкы иштер министрлиги басма сөз катчынын билдирүүсүндө айтылган сөздөрү четке какты жана таң калганын билдирди. Судан тышкы иштер министри Умар Камариддин басма сөз билдирүүсүндө министрлик Хайдар Бадавий Садыктын билдирүүлөрүнө таң калды деди жана бул билдирүүлөр «айкындаштырылышы зарыл болгон бүдөмүк абалды» жаратты деп кошумчалады. Министр баса белгилешинче, «Израиль» менен мамилелер орнотуу маселеси тышкы иштер министрлигинде эч кандай таризде талкуу кылынбаган жана элчи Хайдар Бадавийге бул маселеде билдирүү берүү тапшырылбаган.

Ал-Ваъй: Судан тышкы иштер министри Умар Камариддин жарыялаган билдирүүдө «министрлик бул билдирүүлөргө таң калды», «айкындаштырылышы зарыл болгон бүдөмүк абалды жаратты» деген сөздөрү этибарды өзүнө тартат. Чындык мунун тескериси. Бул билдирүүлөр бүдөмүк абалды ачыктап, айкындаштырды, министр болсо муну кайра бүдөмүк кылууну көздөп жатат. Башка акимдердин кыянаттары ачыктала баштагандай, Судан акимдеринин да жашыруун кыянаттары ачыктала баштады. Мындай акимдер кызматтан бошотулуп, жоопко тартылышы керек. Бул нерселер Судандын, андан башка мамлекеттердин жашыруун иштерин ашкере кылуу баскычына өтүүдөн башка нерсе эмес. Муну «акимдердин кыянаттарын ачык жарыялоо» баскычы десе болот. □